

ISSN: 2147-6071

EISSN: 2147-7035

SEYYAD

Siyaset,

Ekonomi ve

Yönetim

Araştırmaları

Dergisi

CENTER FOR POLITICAL,
ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH

- 1 **Determinants of Consumer Price Index in the Niger Republic: Some Evidence from Nonlinear Cointegration and Error Correction Model**
Nijer Cumhuriyetinde Tüketici Fiyat Endeksinin Belirleyicileri: Doğrusal Olmayan Eşbütünleşme ve Hata Düzeltme Modelinden Bazı Bulgular
Ali ÇELİK / Hamidou Taffa ABDOUL-AZİZE
Araştırma Makalesi / Research Article
- 21 **Helal Konseptli Otel İşletmelerinin Lojistik ve Tedarik Fırsatları**
Logistics And Supply Opportunities For Halal Concept Hotel Businesses
Abdullah DUMAN / Orhan BATMAN / Erhan BOĞAN
Araştırma Makalesi / Research Article
- 42 **İUzaktan Çalışmanın İşyerlerinde Uygulanmasına Dönük Bir Öneri**
A Recommendation for the Application of Teleworking in Workplaces
Ekrem ERDOĞAN / Mahmut KAYA
Araştırma Makalesi / Research Article
- 77 **The Effect of Global and Local Factors in Azerbaijan Reel Exchange Rate: Evidence from Quantile Regression**
TAzerbaycan Reel Döviz Kurunda Küresel ve Yerel Faktörlerin Etkisi: Kantil Regresyondan Kanıt
Şakir GÖRMÜŞ / Amal ESSAYEM / Murat GÜVEN
Araştırma Makalesi / Research Article

**Siyaset, Ekonomi ve Yönetim
Araştırmaları Dergisi**

SEYAD

**ISSN: 2147-6071
E-ISSN: 2147-7035**

**Cilt/Volume: 11 | Sayı/Issue: 1 |
Yıl/Year: 2023 (Haziran/June)**

Açık Erişim Politikası/ Open Access Policy

Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, Creative Commons Atıf-Gayriticari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır. Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, bilimsel araştırmaları halka ücretsiz sunmanın bilginin küresel paylaşımını artıracığı ilkesini benimseyerek, içeriğine anında açık erişim sağlamaktadır.

Research Journal of Politics, Economics and Management is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License. Research Journal of Politics, Economics and Management provides immediate open access to its content on the principle that making research free available to the public supports a greater global exchange of knowledge.

Permission to make digital or hard copies of part or all of the Research Journal of Politics, Economics and Management (SEYAD) for personal or classroom use is granted without fee provided that copies are not distributed for profit or directional commercial advantage. No part of this publication may be reproduced or distributed in any form or by any means, or stored in data base or retrieval system, without the prior written permission of the publisher. Permission may be requested from the SEYAD. No responsibility for the views expressed by authors and reviews in the Research Journal of Politics, Economics and Management (SEYAD) is assumed by the editors or by the Publisher.

Dizinleme Bilgileri/ Abstracting and Indexing Services

**ASOS
indeks**

**ICJ
JOURNALS
MASTER LIST**

ACARINDEX

MIAR

DRJI

Scope Database
Journal Indexing & Citation Analysis

Editör/Editor in Chief

Doç. Dr. Mücahit AYDIN

Editör Yardımcıları/Editorial Assistants

Dr. Öğr. Üyesi Veysel İNALArş. Gör. Dr. Abdullah ÖZÇELİK

Sayı Editörü/Issue Editor

Arş. Gör. Dr. Abdullah ÖZÇELİK

Dil Editörü (Türkçe)/Language Editor (Turkish)

Arş. Gör. Yunus Emre TURAN

Dil Editörü (İngilizce)/Language Editor (English)

Dr. Öğr. Üyesi. Mustafa ÇALIŞKAN

Yayın Kurulu/Editorial Board

Prof. Dr. Temel GÜRDAL (Sakarya Üniversitesi)Prof. Dr. Engin ÖNER (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)Prof. Dr. Mehmet ASUTAY (Durham University)Prof. Dr. Tank VURAL (Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi)

Web Sayfası Sorumlusu

Arş. Gör. Enes TEKŞAN

Tasarım/Design

Arş. Gör. Dr. Abdullah ÖZÇELİK

Yazışma Adresi/Corresponding Address

Arabacı Alanı Mahallesi Mustafa Ocak Sokak No:9 D:2

Serdivan/Sakarya

+90 (532)769 5899

Web Adresi/ Web Page

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/seyad>e-posta/ e-mail: seyad@sakarya.edu.tr

Danışma Kurulu/Advisory Board

Prof. Dr. Abdulmenaf Turan (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)Prof. Dr. Adem Çaylak (Kocaeli Üniversitesi)Prof. Dr. Ahmet Uysal (İstanbul Üniversitesi)Prof. Dr. Birol Akgün (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)Prof. Dr. Bülent Güloğlu (İstanbul Teknik Üniversitesi)Prof. Dr. Fatih Savaşan (Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi)Prof. Dr. Ferit İzci (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)Prof. Dr. Fuat Erdal (Eskişehir Anadolu Üniversitesi)Prof. Dr. Halis Çetin (Sivas Cumhuriyet Üniversitesi)Prof. Dr. Haluk Alkan (İstanbul Üniversitesi)Prof. Dr. Muhittin Ataman (Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi)Prof. Dr. Osman Pehlivan (Karadeniz Teknik Üniversitesi)Prof. Dr. Önder Kutlu (Necmettin Erbakan Üniversitesi)Prof. Dr. Faruk Taşca (İstanbul Üniversitesi)Doç. Dr. Dinara Zubaidullina (Başkurd Devlet Üniversitesi)Doç. Dr. Furkan Beşel (Sakarya Üniversitesi)Doç. Dr. Aysun Yaralı Akkaya (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)Dr. Öğr. Üyesi Barış Kandığer (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)Dr. Öğr. Üyesi Feyzullah Yılmaz (İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi)Dr. Öğr. Üyesi Harun Yılmaz (Sakarya Üniversitesi)Dr. Öğr. Üyesi Sait Ebinç (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)Dr. Ebubekir Mollaahmetoğlu (İstanbul Üniversitesi)

EDİTÖRDEN

SEYAD, Politik, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi tarafından 2014 yılından bu yana tarafsız ve ilkeli yayın anlayışı ile Haziran ve Aralık ayları olmak üzere yılda iki kez yayınlanan hakemli uluslararası bir dergidir.

SEYAD yapılacak araştırma ve bilimsel çalışmaların bilim çevreleri, piyasa ve ilgilenenlerce paylaşılmasını, müzakere edilmesini ve değerlendirilmesini sağlamaya yardımcı olmayı amaçlamaktadır. SEYAD ekibi olarak amacımız ulusal ve uluslararası düzeyde bilimsel makaleler yayınlanmasını sağlamaktır.

SEYAD olarak her yıl yayın politikamız doğrultusunda yeni adımlar atıyoruz. 2021 sayısından başlamak üzere dergimizde yayına kabul edilen tüm makalelere DOI numarası vermeye başladığımızı söylemekten gurur duyuyoruz. Ayrıca çok kısa bir süre içerisinde alanda önde gelen indekslerde indekslenmeye başlayacağımızı da ifade etmekten mutluluk duyuyoruz. Dergimizin bu sayısında titiz bir hakemlik süreci sonucunda 4 çalışma akademik olarak yayına yeterli bulunmuştur.

Bu süreçte özveriyle gayret eden dergi ekibimize, ön inceleme aşamasında desteğini esirgemeyen hocalarımıza ve kendilerine gönderilen makaleleri hiçbir karşılık beklemeden en ince ayrıntısına kadar okuyup değerlendirmek suretiyle dergimize destek olan hakemlerimize çok teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Mücahit AYDIN

Yazım Kuralları

- Dergimize ISNAD Metiniçi Atıf Sistemi (2. Edisyon) ile hazırlanan çalışmalar kabul edilmektedir.
- Her makalenin başına 150-250 kelime aralığında Türkçe ve İngilizce özet konulmalıdır.
- Özetle birlikte 5 adet anahtar kelime verilmelidir.
- Dergiye gönderilen makaleler kaynakça dahil 10 bin kelimeyi geçmemelidir.
- Makaleler, tüm tablolar, şekiller, kaynakça ve ekler dâhil 20 sayfayı aşmamalıdır.
- Makaleler, A4 kâğıdı boyutunda ve MS Word programında Dergipark üzerinden gönderilir.
- Ana metin Sağ ve Sol'dan 3 cm girintili olacak şekilde hizalanmalıdır.
- Ana metin, Times New Roman yazı tipi kullanılarak hazırlanmalıdır.
- Ana başlıklar 14 punto bold, alt başlıklar 12 punto bold olarak düzenlenmelidir.

Submission Requirements

- Studies prepared with the ISNAD In-Text Citation System (2nd Edition) are accepted for our journal.
- Turkish and English abstracts in the range of 150-200 words should be included at the beginning of each article.
- Keywords not exceeding 5-6 words should be given together with the summary.
- Articles submitted to the journal should not exceed 10 thousand words including references.
- Articles should not exceed 20 pages, including all tables, figures, references and appendices.
- Articles are sent in A4 paper size and MS Word program via dergipark. The main text should be prepared using Times New Roman font.
- Main headings should be 14 point bold, subheadings should be 12 point bold.

Etik İlkeler ve Yayın Politikası

Yayın sürecinin başlangıç aşaması olan çalışmanın dergi sayfasına yüklenmesi ile sayılarda yayınlanması süreci içerisinde yer alan tüm safhalarda yer alan başta editör olmak üzere, editör yardımcıları, yayın ve danışma kurulları, son okuyucular, hakemler, yazarlar ve diğer dergi çalışanları, gizlilik ve tarafsızlık politikasına uygun olarak etik kurallar çerçevesinde hareket etmelidirler. Bu noktadan hareketle, yazın çalışmasını hazırlanması aşamasından itibaren, çalışmanın dergi sayısında yayınlanması safhasına kadar olan süreç içerisinde yer alan herkesin, aşağıda yer alan etik ilkeler uyması beklenmektedir.

Aşağıda yer alan etik ilkelere ilişkin yönerge COPE tarafından yayınlanan rehber ve politikalar referans alınarak hazırlanmıştır. Ayrıntılı bilgiler için, <https://publicationethics.org/guidance/Guidelines> sayfasını inceleyebilirsiniz.

Editörler, Editör Yardımcıları, Sayı Editörlerinin

Sorumlulukları

- Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, Editörleri, Editör Yardımcıları, Sayı Editörleri, ön değerlendirme sürecinde, makalelerin ve diğer çalışmaların dergi politikasına, amacına ve kapsamına uygunluğuna ilişkin incelemeleri tam ve doğru olarak, makale değerlendirme süreci öncesinde kontrol etme hakkına sahiptir.
- Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, Editörleri, Editör Yardımcıları, Sayı Editörleri, başta fikri mülkiyet hakkı olmak üzere gerekli etik olmayan davranışlara yönelik önlemleri almak zorundadır.
- Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, Editörleri, Editör Yardımcıları, Sayı Editörleri, olumsuz karar verilmesi durumunda, çalışmanın özgün değeri, yöntemi, amacı ve kapsamı, alan yazınına katkısı göz önünde bulundurarak gerekçeli mektup ile yazarın şahsına yazılı olarak bildirmek zorundadır.
- Editörler, Editör Yardımcıları, Sayı Editörleri, kabul veya reddettiği çalışmalar veya yazar(lar) ile ilgili olarak, çıkar çatışması içerisinde bulunmamalıdır.
- Editörler, Editör Yardımcıları, Sayı Editörleri, yazarların ve hakemlerin kişisel bilgilerini, etik ilkeler kapsamında korumakla yükümlüdür.
- Editörler, Editör Yardımcıları, Sayı Editörleri, makale değerlendirme sürecinde yansızlık kuralına riayet etmelidir. Hakemlerin ve yayın sürecinde yer alan diğer kişilerin yönlendirilmesine engel olmalıdır. Değerlendirme sürecinin zamanında tamamlanmasını sağlamalıdır.
- Editörler, Editör Yardımcıları, Sayı Editörleri, değerlendirme sürecinde çalışmaları, uzmanlık alanları ve çalışma konusu ile ilgili olarak en az bir çalışma sahibi iki hakeme göndermektedir.
- Editör, çalışmaları değerlendirecek olan hakemlerin belirlenmesinde tam yetkiye sahiptir. Çalışmalar ile ilgili olarak nihai kararı vermekle yetkilidir.
- Editörler ve diğer yayıncı organları, çalışmaların intihal içerip içermediğini, veri sahteciliği veya manipüle edilmiş atıfların olup olmadığı konusunda, inceleme yapmak, hakemlerin önerilerini veya değerlendirmelerini dikkate alarak gerekli durumlarda, ilgili yazarlar hakkında gerekli kurum veya kuruluşları bilgilendirmekle yükümlüdür. Ortaya çıkabilecek olumsuzluklardan doğan zarar ve tazminatların sorumluluğu yazar(lar)ın şahsına aittir.
- Editörler, Editör Yardımcıları, Sayı Editörleri, çalışmaların intihal sorunu olup olmadığını, ön kontrol sırasında tespit ederek gerekli bilgilendirmeleri yazarlara yapmalıdırlar.
- Editörler ve yayın kurulu gerekli gördüğü durumlarda, hakemler tarafından istenilen gerekli düzeltmelerin ölçülü ve yerinde olup olmadığının kontrolünün yapmak, istenilen düzeltmelerin yapıp yapılmadığını kontrol etmelidir.

Hakemlerin Sorumlulukları

- Çalışmaların ön değerlendirmesi yapılması sonrasında hakemlerin görüşleri önceliklidir.
- Hakemler kendilerine gönderilmiş olan çalışmaları, zamanında değerlendiremeyecekse veya çalışma konusunun başka bir hakem tarafından değerlendirilmesinin daha uygun olduğunu düşünüyor ise derhal editöre bilgi vermelidir.
- Hakemler, çalışmaları yansız ve tarafsız bir biçimde değerlendirmelidir.
- Hakemler, değerlendirme yapılan çalışmalara ilişkin verileri, herhangi bir şekilde üçüncü kişiler ile paylaşmamalıdır. Bu durumdan doğan sorumluluk hakemin şahsına aittir.
- Hakemler çalışmaları objektif bir biçimde değerlendirmelidirler. Değerlendirmeler yapılırken, yapıcı nitelikte olunmalı ve değerlendirme süreci bitiminde ilgili dosyayı yok etmelidirler.
- Hakemler değerlendirme aşamasında, çalışmaların uygun metodoloji kapsamında olup olmadığı, aksi halde uygun yöntemin önerilmesinden sorumludurlar. Çalışmaları ölçülü bir biçimde yapıcı nitelikte eleştirmeli, küçümseyici ve hakaret içerikli eleştirilerden uzak durmalıdır.
- Hakemler değerlendirme işlemini, kendilerine tanınan değerlendirme süresi içerisinde yapmalıdırlar.
- Hakemler gerekli gördükleri takdirde, çalışmanın kalitesini arttırmak amacı ile çeşitli diğer çalışmalardan, alıntı yapılmasını isteyebilme hakkına sahiptir. Ancak bu durumda gereklilik ve ölçülülük açısından, hakemlerin taleplerinin değerlendirmesi editöre aittir.

Yazarların Sorumlulukları

- Çalışmalar özgün, alan yazınına katkı sağlayacak nitelikte olmalıdır.
- Yazarlar, çalışmalarında yazım kurallarına, atıf ve kaynakça gösterimine özen göstermelidir. İntihal ile ilgili sorumluluk yazar(lar)a aittir. İntihal ile ilgili bir zarar ortaya çıktığında gerekli tazminatlar yazar(lar)ın şahsına aittir.
- Çalışmalar, sadece hakem değerlendirmesi öncesinde, editör ve yayın kuruluna bildirilmesi koşulu ile geri çekilebilir.
- Yazarlar çalışmalarında, dil, din, ırk, cinsiyet, mezhep, yaş, siyasi düşünce vb. gibi herhangi bir ayrımcı dil kullanmamalıdır. Yazarlar çalışmalarında, değerlendirmelerini ve önerilerini, tarafsızlık ve akademik etik içerisinde yapmalıdır.
- Çalışmalara, emeği olmayan üçüncü kişilerin yazar olarak isimleri yazılmamalıdır.
- Çalışmalar değerlendirme sürecine alınmasından itibaren, yazarlara ilişkin varsa eksik bilgiler tamamlanmalı ancak herhangi bir yazar ekleme veya çıkarma isteğinde bulunulmamalıdır.
- Çalışmalar bilimsel toplantı veya tezlerden çıkarılmış makaleler ise çalışmanın ilk sayfasında dip not olarak belirtilmelidir.
- Çalışmanın değerlendirilmesi sürecinde, hakemler tarafından veri ve bilgi istenmesi durumunda, editörler aracılığı ile gerekli bilgiler ilgili kişilere iletilmelidir. Yazarlar değerlendirme sürecinde veya yayınlanmış olunan çalışmalarda, değişiklik yapılmasını gerekli gördüğü durumlarda, ivedilik ile Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, Editörlük ofisi ile iletişime geçmelidir.
- Dilimlenmiş şekilde olan çalışmalar Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi (SEYAD) tarafından kabul edilmemektedir. Yazarlar Dilimlenmiş şekilde çalışma hazırlamamalı ve paralel zamanlar içerisinde farklı dergilere , değerlendirilmek üzere gönderilmemelidir.
- Değerlendirme aşamasında, yazar(lar) çalışmaları ile bir yanlışlık olduğunu fark ederse ivedilik ile editör ile iletişime geçmelidir. Uydurma veriler ile ortaya koyulan sonuçlardan doğan zararlar, yazarların şahsına aittir.

Ethical Principles and Publication Policy

Following the policy of confidentiality and impartiality, especially the editor, assistant editors, editorial and advisory boards, end readers, referees, authors, and other journal employees, who are involved in all stages of the process of uploading the work, which is the initial stage of the publication process, to the journal page and publishing in the issues. Should act within the framework of ethical rules. From this point of view, everyone involved in the process, from preparing the literature study to the publication of the study in the journal issue, is expected to comply with the following ethical principles.

The directive on ethical principles below has been prepared regarding the guidelines and policies published by COPE. For detailed information, you can visit <https://publicationethics.org/guidance/Guidelines>.

Editors / Assistant Editors / Issue Editors Responsibilities

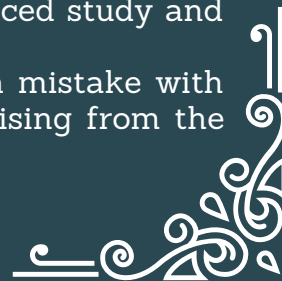
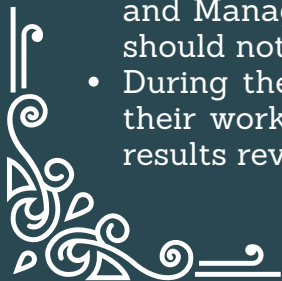
- Research Journal of Politics, Economics and Management, Editors, Assistant Editors, Issue Editors have the right to check the review of articles and other studies regarding their compliance with the journal's policy, purpose, and scope completely and accurately before the article evaluation process.
- Journal of Politics, Economics and Management Studies, Editors, Assistant Editors, Issue Editors must take precautions against necessary unethical behaviors, especially intellectual property rights.
- Journal of Politics, Economics and Management Studies, Editors, Assistant Editors, Issue Editors, in case of a negative decision, must notify the author in writing, with a reasoned letter, taking into account the original value, method, purpose, and scope of the study, and its contribution to the field.
- Editors, Assistant Editors, Issue Editors should not have a conflict of interest regarding accepted or rejected works or author(s).
- Editors, Assistant Editors, Issue Editors are obliged to protect the personal information of authors and referees within the scope of ethical principles.
- Editors, Assistant Editors, Issue Editors must comply with the impartiality rule in the article evaluation process. It should prevent the referrals of referees and other people involved in the publication process. Ensure timely completion of the evaluation process.
- Editors, Assistant Editors, Issue Editors send their work to two referees who have at least one study in the evaluation process related to their fields of expertise and study subject.
- The editor has full authority to determine the referees who will evaluate the studies. It is authorized to make the final decision regarding the studies.
- Editors and other publisher bodies are obliged to examine whether the studies contain plagiarism, data fraud, or manipulated citations and inform the necessary institutions or organizations about the relevant authors, when necessary, considering the suggestions or evaluations of the referees. Responsibility for damages and compensations arising from negativities that may arise belongs to the author(s).
- Editors, Assistant Editors, Issue Editors should determine whether the studies have plagiarism problems during the pre-check and inform the authors.
- When the editors and editorial board deem it necessary, they should check whether the necessary corrections requested by the referees are measured and appropriate and whether the desired corrections have been made.

Referees Responsibilities

- After the preliminary evaluation of the studies, the opinions of the referees are prioritized.
- If the referees cannot evaluate the studies sent to them promptly or think it is more appropriate to evaluate the study subject by another referee, they should inform the editor immediately.
- The referees should evaluate the studies impartially and impartially.
- The referees should not share the data of the evaluated studies with third parties in any way. The responsibility arising from this situation belongs to the referee.
- Reviewers should evaluate the studies objectively. While making assessments, they should be constructive and destroy the relevant file during the assessment process.
- During the evaluation phase, the referees are responsible for whether the studies are within the scope of the appropriate methodology, and otherwise, they are responsible for recommending the appropriate method. They should criticize their work in a moderately constructive manner and avoid condescending and insulting criticism.
- The referees must do the evaluation process within the evaluation period given to their cats.
- If the referees deem it necessary, they have the right to request citations from various other studies to increase the study's quality. However, in this case, in terms of necessity and proportionality, the evaluation of the requests of the referees belongs to the editor.

Authors Responsibilities

- Studies should be original and contribute to the literature.
- Authors should pay attention to spelling rules, citation, and bibliography in their works.
- Responsibility for plagiarism belongs to the author(s). In case of damage related to plagiarism, the necessary compensations belong to the author(s).
- Studies can only be withdrawn, provided that they are notified to the editor and editorial board before the referee evaluation.
- In their works, the authors do not use language, religion, race, gender, sect, age, political thought, etc. should not use any discriminatory language such as
- Authors should make their evaluations and suggestions in their studies with objectivity and academic ethics.
- The names of third parties who do not contribute to the studies should not be written as authors.
- After the studies are included in the evaluation process, any missing information about the authors should be completed, but no request should be made to add or remove any authors.
- If the studies are articles published in scientific meetings or theses, they should be indicated as footnotes on the study's first page.
- If the referees request data and information during the evaluation process of the study, the necessary information should be conveyed to the relevant persons through the editors. The authors should immediately contact the Editorial Office of the Journal of Politics, Economics, and Management Research when they deem it necessary to make changes in the evaluation process or the studies published.
- Studies in the sliced form are not accepted by the Journal of Politics, Economics, and Management Studies (SEYAD). Authors should not prepare a sliced study and should not be sent to different journals for evaluation in parallel.
- During the evaluation phase, if the author(s) realizes that there is a mistake with their work, they should immediately contact the editor. Damages arising from the results revealed by fabricated data belong to the authors.

DETERMINANTS OF CONSUMER PRICE INDEX IN THE NIGER REPUBLIC: SOME EVIDENCE FROM NONLINEAR COINTEGRATION AND ERROR CORRECTION MODEL

Nijer Cumhuriyetinde Tüketici Fiyat Endeksinin Belirleyicileri: Doğrusal Olmayan Eşbütünleşme ve Hata Düzeltme Modelinden Bazı Bulgular

<https://doi.org/10.54429/seyad.1178207>

Araştırma & Yayın Etiği

Bu makale en az iki hakem tarafından incelenmiş, iThenticate yazılımı ile taranmış, araştırma yayın ve etiğine aykırılık edilmemiştir.

CC BY-NC 4.0

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial License altında lisanslanmıştır.

This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial License

Ali ÇELİK

Dr. Öğr. Üyesi,
İstanbul Gelişim Üniversitesi,
Uygulamalı Bilimler Fakültesi
Uluslararası Ticaret ve Finansman
alichelik6209@gmail.com
Orcid ID: [0000-0003-3794-7786](https://orcid.org/0000-0003-3794-7786)
[İstanbul/Türkiye](#)

Hamidou Taffa ABDOUL-AZİZE

Dr. Öğr. Üyesi,
İstanbul Gelişim Üniversitesi,
Uygulamalı Bilimler Fakültesi
Uluslararası Ticaret ve Finansman
ucabdoulazize@gelisim.edu.tr
Orcid ID: [0000-0002-6061-9433](https://orcid.org/0000-0002-6061-9433)
[İstanbul/Türkiye](#)

Atıf / Citation

Çelik, Ali- Abdoul-Azize, Hamidou Taffa . "Determinants of Consumer Price Index in the Niger Republic: Some Evidence from Nonlinear Cointegration and Error Correction Modeli". *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi* 11/1 (2023), 1 - 20.

Research & Publication Ethics

This article was reviewed by at least two referees, a similarity report was obtained using iThenticate, and compliance with research/publication ethics was confirmed.

Copyright ©

Politik Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar
Merkezi, Sakarya/TÜRKİYE

Center for Political, Economic and Social
Research, Sakarya/TURKEY

Makale Bilgisi

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi: 21.09.2022

Kabul Tarihi: 29.01.2023

Yayın Tarihi: 30.06.2023

Determinants of Consumer Price Index in the Niger Republic: Some Evidence from Nonlinear Cointegration and Error Correction Model

Abstract

This study investigates the causal relationships between Gross Domestic Product (GDP) per capita, Exchange Rate (ER), Globalization (GI), Urbanization (UP), Carbon Dioxide emissions (CO₂), and consumer price index (CPI). The nonlinear cointegration and error correction model (ECM) of Kapetanios, Shin, and Snell (2006) was used to investigate the short-run and long run relationships between inflation and the above-mentioned variables during the 1990-2019s in the Republic of Niger. The results of nonlinear cointegration showed the existence of a cointegration relationship between CPI, GDP, GI, UP and CO₂ and those of the error correction model revealed the existence of a relationship between UP and CPI. In addition, the results of Linear Granger causality tests showed bidirectional causal linkages running from CPI to CO₂ and from CO₂ to CPI, causal linkage running from CPI to GI, and a unidirectional causal linkage running from GDP to CPI. Consequently, the study ends up with some recommendations for the policy and decision-makers to increase the welfare of the country.

Keywords: Consumer Price Index, Globalization, KSS (2006) nonlinear cointegration analysis, Error Correction Model, Niger Republic

Özet

Bu çalışmada, kişi başına Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH), Döviz Kuru (ER), Küreselleşme (GI), Kentleşme (UP) ve Karbon Dioksit emisyonu (CO₂) ile tüketici fiyat endeksi (TÜFE) arasındaki nedensellik ilişkisi incelenmektedir. Bu çerçevede Nijer Cumhuriyeti için 1990-2019 tarih aralığındaki yıllık verilerden yararlanarak Kapetanios, Shin ve Snell'in (2006) doğrusal olmayan eş bütünleşme ve hata düzeltme modeli (ECM) temelinde enflasyonu etkileyen faktörler araştırılmaktadır. Doğrusal olmayan eş bütünleşme sonuçları, TÜFE, GSYİH, GI, UP ve CO₂ arasında bir eş bütünleşme ilişkisinin varlığını gösterirken, hata düzeltme modeli sonuçları, UP ile TÜFE arasında bir ilişkinin varlığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, doğrusal Granger nedensellik testi sonuçları, TÜFE'den CO₂'ye ve CO₂'den TÜFE'ye çift yönlü nedensellik ilişkisinin varlığını yansıtırken, TÜFE'den GI'ya ve GSYİH'dan TÜFE'ye doğru tek yönlü nedensellik ilişkisinin varlığını göstermektedir. Sonuç olarak çalışma, ülke refahını artırmak için politika yapıcılara ve ekonomik karar vericilere bazı öneriler sunarak son bulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tüketici Fiyat Endeksi, Küreselleşme, KSS (2006) Doğrusal Olmayan Eşbütünleşme Analizi, Hata Düzeltme Modeli, Nijer Cumhuriyeti

JEL Classification Codes: C01, C59, E31,

Introduction

The Niger Republic is a West African Sahel ranked as one of the poorest ones in the globe (World Bank, 2022). With a fertility rate of 7.6 children per woman, the country has the highest population growth of 3.9% over the globe while agriculture and livestock are key sectors employing about 87% of the rural population (Institut National de la Statistique, 2019). Accordingly, Raballand et al. (2017) note that the economy of the Niger Republic is agrarian and depends mainly on informal sectors such as agriculture and livestock. World Bank (2020) indicates that agricultural exports contribute to about 40% of the national GDP of the country. Furthermore, CIA (2020) indicates that the per capita GDP in the Niger Republic accounts for \$1,200 and World Bank (2020) reported that approximately 41.4% of the population of the country lives in extreme poverty.

As a landlocked country located about 1040 km from the nearest port of Cotonou (Benin), Pitigala and Lopez-Calix (2021) mention that this geographical location of the country isolates its population from both external and internal markets. This would depreciate the purchasing power of the consumers as the price in the country's domestic market might fluctuate according to the variation of the prices on the regional and international markets. During the last decades, the price of the domestic market of Niger Republic experienced a series of variations. According to the World Bank (2022a), the Niger Republic recorded the highest consumer price indexes of 36% in 1994, 78% in 2005 and 11.3%. The same source reported that the country has recorded other variations in consumer price indexes during the same period. Such variations of the consumer price index reveal the instability of the domestic as it strongly depends on the regional and international markets, which poses serious challenges for the authority and the populations.

Many numerous factors determine the functions of the domestic market and the occurrence of price variations. These factors include the models of a functioning market, (Swedberg, 1993), the functioning of the institutions and the conditions of the infrastructure, especially in rural (Ribot, 1998). Huchet-Bourdon (2011) indicates that numerous macroeconomic and financial factors, such as changes in oil prices, global money supply, and the value of the dollar affect the dynamic of the prices, especially those of agricultural products. Daviron et al. (2008) highlight that the inflation is attributable to the country's agro ecological conditions, macroeconomic stability,

implemented policies, landlocked or coastal features of the country and its connectivity to external markets. WTO (2003) indicates that export structure of the Niger Republic focuses mainly on cash agricultural products such as cowpeas and onions, which explains the low export capacity of the sector.

World Bank (2022) mentions that the Niger Republic's economy experienced a decline in 2021 because rainfall variability adversely affected its key sectors (agriculture and livestock). Although the inflation of the country declined from 4.4% in 2020 to 3.1% in 2021, it remained higher than the threshold of the West African Economic and Monetary Union countries (3%).

In the context of West African region, some scholars examined the determinants of inflation from different perspectives. Some authors focused on the effects and numerous macroeconomic variables on inflation at the regional scale. In this context, Jelilov et al. (2016) analyzed the effects of inflation on unemployment in 10 Economic Community of West African (ECOWAS) States by exploring the relationship between economic growth, inflation and unemployment. Keho (2016) studied the effect of the budget deficit and money supply on inflation and found a positive relationship between money supply and price in Burkina Faso, Cote d'Ivoire and Senegal and the nonexistence of causality relationship from money supply to inflation in the short-run. Moreover, Ayodeji (2020) investigated the potential risk factor of corruption towards inflation in ECOWAS countries and found that inflation was significantly affected by past inflation shocks, level of corruption, real GDP and exchange rates.

Other scholars focused on the causes of inflation at countries' scales. Accordingly, Adenuga et al. (2012) studied the causes of inflation in the Federal Republic of Nigeria and found that inflation was not a purely monetary phenomenon to be monitored by the monetary authority. In addition, Gyebi and Boafo (2013) investigated the macroeconomic factors affecting inflation in Ghana for the period 1990 to 2009 and indicated that real output and money supply exerted strong pressure on the price, which moved up the exchange rate depreciation.

From the above-mentioned studies, there is evidence that some macroeconomic variables affect inflation. Yet, it still lacks significant academic studies that investigated the effects of economic, political, ecological and demographic variables on inflation, especially in

the Niger Republic. Hence, carrying out a study that investigates the effect of both macroeconomic and ecological variables on inflation could reveal the different relationships between these variables and help in a better understanding of the causes of the transmission of shocks. Moreover, such a study would guide the policy and decision-makers to design and implement earlier measures to prevent inflation and reduce the underlined negative effect of inflation on the country's economy. Accordingly, the current study aims to investigate the short-run and long run impacts of the determinants of the consumer price index during the 1990-2019s in the Niger Republic. Especially, it examines the short and long run effects of the GDP per capita, CO2 emission, ER, GI and UP on CPI) by:

a)Analyzing the stationarity of the consumer price index and some selected macroeconomic, political, ecological, and demographic variables

b)Analyzing the cointegration vector and error correction model of the consumer price index and those variables;

c)Analyzing the linear and non-linear Granger causality relationships of the consumer price index and those macroeconomic, political, ecological, and demographic variables.

d)In this study, the exponential smooth transition autoregressive model (ESTAR) was used to investigate the short-run impact and long-run impact of each factor on inflation.

1. Literature Review

Inflation is one of the economic concepts acknowledged as a key determinant of monetary policy. Çelik (2021) notes that inflation refers to the occurrence of an increase in prices prevailing in the economy. Equally, Kumar (2017) indicate that inflation is an economic concept that refers to a continuous increase in the price of goods and services for a certain period. The same authors also highlight that the increase in inflation depreciates the value of currency unit and therefore affects the quantity of products affordable by a given amount of currency. Ferguson (2005) stresses that inflation has key implications for the economic stability and affects the overall growth of some sectors such as the financial sector and the living standard of the populations. The same author mentions that a moderate level of inflation triggers economic growth whilst a high rate of inflation negatively affects the performance of the economy and living standards in the economy.

For instance, Joshi (2022) indicates that low inflation together with rapid and sustainable economic growth are two of the main goals of macroeconomic policy design in developing nations.

On the other hand, Mohamed (2020) indicates that two key indicators used in the public economy policy to compute the inflation rate and the purchasing power of the currencies are the consumer index price. Gülşen & Kara (2019) notes that any shift in inflation rates indicate the impracticality of policy decisions and makes it difficult to compute and inappropriately the monitoring of the monetary policy. Szafranek (2019) stresses that accurate predictions of the inflation rate are crucial for monetary policy.

Worldwide, consumer index price has been a research topic of numerous scholars. Ratnasiri (2011) explored the main determinants of inflation in Sri Lanka by using Vector Autoregressive analysis and found that money supply was a key determinant of inflation in the country. Some authors studied the effect of various macroeconomic variables on inflation. Hence, Lim et al. (2015) explored the determinants of inflation in high-inflation and low-inflation countries from 1970 to 2011s by using an Error Correction Model based on the Autoregressive Distributed Lag (ARDL) model. They uncovered GDP growth, national expenditure and money supply affected inflation with a long-run impact in high-inflation countries. However, the same study reveals that GDP growth, money supply, imports of goods and services significantly affected inflation in low inflation countries.

On the other hand, Khan (2010) evaluated the impact of economic openness on the inflation trend in Pakistan and uncovered that the process of globalization had key implications for inflation and its dynamics in the country. Greenidge and Da Costa (2009) conducted a study to examine the determinants for inflation in the Caribbean by using Cointegration, Error-correction model and found both cost-push and demand-pull affected inflation. Bandara (2011) used Vector auto-regressive (VAR) models to examine the factors affecting inflation in Sri Lanka during 1993–2008. He found that the money supply, exchange rate and the GDP determine the dynamic of inflation in the country. Adu and Marbuah (2011) used the bounds test and other econometric approaches to explore the factors affecting inflation dynamics in Ghana and found that fiscal deficit, nominal interest rate, real output, money supply and nominal exchange rate determine the inflationary process in the country.

Beyond evaluating the effects of macroeconomic variables on inflation, some studies studied the effects of demographic factors on inflation. Hence, Liu and Westelius (2017) studied the impact of demographics on productivity and inflation in Japan through regression analysis. He found that inflation affected the region with high population growth. Equally, Bobeica et al. (2017) investigated the relationship between demographic change and inflation by using cointegrated VAR model. They pointed out that a positive long-run relationship between inflation and growth rate of the working-age population in the euro area countries as a whole and in the US and Germany. Andrews et al. (2018) used panel analysis to explore the relationship between inflation and the evolution of the demographic structure. They found that a significant relationship between the share of the elders and deflation. Then, Yoon et al. (2018) used multivariate regression model to analyze the long run effect of demographic variables on fiscal balances, economic growth, investment, inflation and savings.

However, other authors indicate there was not any relationship between some macroeconomic variables and inflation. Menji (2008) studied the determinants of inflation in Ethiopia by using Co-integration regression. He found that money supply growth positively and significantly affects inflation whereas domestic output negatively and significantly inflation. A few authors conducted studies on the effects of both macroeconomic, demographic and environmental variables in the current context of global warming, especially in the least developed regions. Some scholars emphasized that studying such relationships would be of much important (Gonzalez and Holt, 2002; Islam et al., 2021).

In fact, scholars use a variety of methodologies in determining the factors affecting inflation. Joshi (2022) highlights that economists raised several views on inflation according to the theoretical explanations and the set of variables of the macroeconomic environment of an economy. For instance, Aise and Vegia (2006) used panel data econometrics to determine the effect of political instability on inflation for 100 countries, Telatar et al. (2010) conducted a dynamic panel analysis in studying the relationship between political instability, political freedom and inflation in developed and low-inflation countries. Fenira (2014) used cross-national time-series data to examine the causes of macroeconomic pathologies and illustrated the effect of democracy in reducing inflation.

The current study aims at investigating using both macroeconomic and environmental variables on the consumer price index (CPI). Nonlinear cointegration and error correction model (ECM) of Kapetanios, Shin, and Snell (2006).

2. Methodology

2.1. Study Data

This study used secondary data consisting of consumer index price (CPI), Gross Domestic Product (GDP) per capita, CO2 emission, Exchange Rate (ER), Globalization Index (GI) and Urbanization (UP) obtained from the World Bank during the 1990-2019s. Table 1 shows the characteristics of the study data.

Table 1: Description of The Data

Variables	Unit of measurement	Sources
CPI	Consumer price index (2010 = 100)	WB
GDP	Gross Domestic Product (current LCU)	WB
ER	Official exchange rate (LCU per US\$, period average)	WB
GI	Globalization index (not applicable)	WB
UP	Urban population growth (annual %)	WB
CO2	Annual production-based emissions of carbon dioxide (CO2) (million tons per year).	Global Carbon Project

Source: WB denotes World Bank.

In this study, the dependent variable consists of the consumer price index and the independent variables include all other variables considered in the study. Table 2 shows the descriptive statistics of the variables.

Table 2: Descriptive Statistics of The Variables

Statistical variables	LNCPI	LNGDP	LNER	LNUP	LNCO2
Mean	4.41	28.52	6.22	1.36	-0.06
Median	4.45	28.39	6.26	1.36	-0.34
Maximum	4.72	29.65	6.60	1.47	0.76
Minimum	3.82	27.49	5.58	1.29	-0.64
Std. Dev.	0.27	0.70	0.27	0.05	0.50
Skewness	-0.95	0.12	-1.28	0.29	0.69
Kurtosis	2.95	1.70	4.00	2.13	1.78
Jarque-Bera	4.48	2.17	9.46	1.37	4.22
Probability	0.11	0.34	0.01	0.50	0.12
Sum	132.33	855.47	186.52	40.91	-1.93
Sum Sq. Dev.	2.05	14.08	2.07	0.07	7.39
Observations	30	30	30	30	30

Note: The natural logarithm of all series was taken.

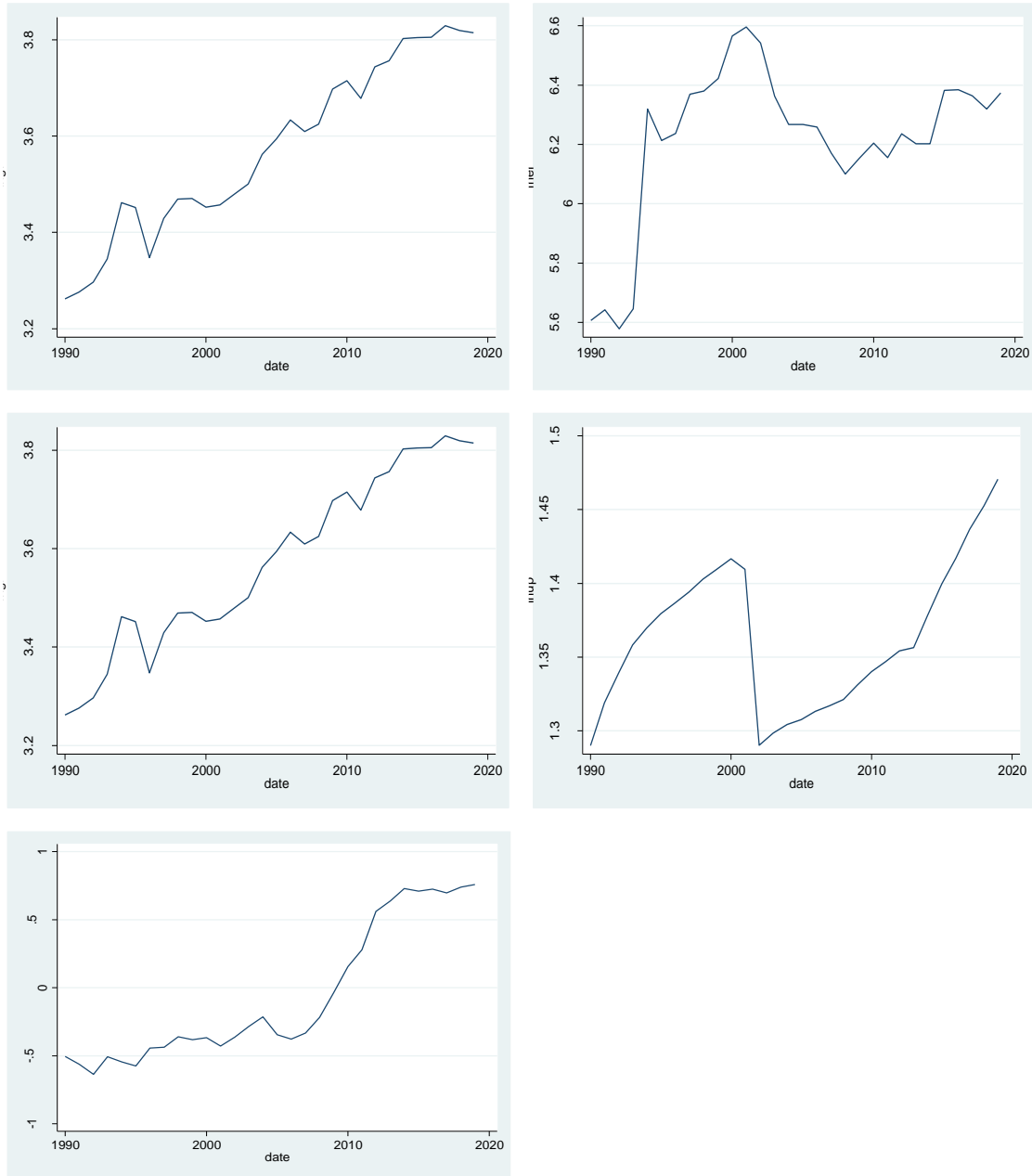

Figure 1: Presentation of Raw Series

2.2. Data analysis

The natural logarithms of the values of the study's variables were used to eliminate the scaling differences of the series and allow the interpretation of the estimated coefficients as the coefficients of elasticity. The model for the first aforementioned approach is as follows:

$$\text{CPI} = f(\text{GDP}, \text{ER}, \text{GI}, \text{UP}, \text{CO}_2) \quad (1)$$

By transforming all the variables in logarithmic value, the econometrics model as follows (Equation 2):

$$\ln CPI_t = \beta_0 + \beta_1 \ln GDP_t + \beta_2 \ln ER_t + \beta_3 \ln GI_t + \beta_4 \ln UP_t + \beta_5 \ln CO2_t + \varepsilon_t \quad (2)$$

Where ε_t refers to the error term at $t = 1990, \dots, 2019$, β_0 states the intercept of the model, and β_1 to β_5 represent the coefficient quantifying the magnitude of nexus between $\ln CPI$ and the explanatory variables

3. Results

3.1. Unit Root Test

The stationarity of the series was examined by conducting the Augmented Dickey-Fuller (ADF) (1979), Phillips-Perron (PP) (1988) and DF-GLS unit root tests. Table 3 shows the results of a t-statistics value obtained from the analysis of the first differences.

Table 3: Unit Root Test

Variables	ADF	PP	DF-GLS
lnCPI	-1.38	-1.86	-0.46
lnGDP	0.77	0.89	-0.60
lnER	-2.50	-2.50	-1.46
lnGI	0.68	-1.57	-0.14
lnUP	-0.93	-1.23	-0.59
lnCO2	-0.31	0.23	-0.17
$\Delta \ln CPI$	-4.09*	-4.52**	-2.29**
$\Delta \ln GDP$	-5.49*	-5.68*	-4.30*
$\Delta \ln ER$	-5.24*	-5.24*	-5.34*
$\Delta \ln GI$	-5.59*	-9.03*	-5.66*
$\Delta \ln UP$	-4.14*	-4.40*	-4.12*
$\Delta \ln CO2$	-3.79*	-3.74*	-3.48*

Note: The critical values are obtained from ADF, PP and DF-GLS MacKinnon (1996), the symbols * and ** indicate the 10%, 5% significance levels of the rejection of the null hypothesis assuming the existence of unit root and Δ denotes the first difference of a time series.

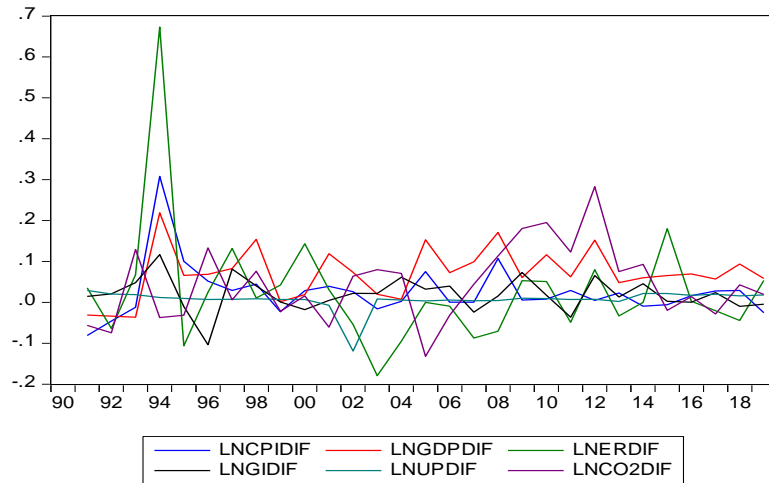

Figure 2: Graphical Representation of Differentiated Series

Table 4 presents the values of the probabilities less than 1% of all variables. Accordingly, the null hypothesis assuming the existence of linearity between the variables is rejected for the dimension 2 and 6 and the existence of nonlinearity is accepted for non-linear tests and further stages of the study. Table 4 shows the results of the nonlinearity test (BDS) test developed by Brock et al. (1987).

Table 4: The Results of The Nonlinearity Test (BDS Test)

Variables	Dimension	BDS Statistic	Std. Error	z-Statistic	Prob.
lnCPI	2	0.191	0.017	11.154	0.000***
	6	0.549	0.037	14.794	0.000***
lnGDP	2	0.183	0.007	23.304	0.000***
	6	0.457	0.016	28.289	0.000***
lnER	2	0.177	0.021	8.113	0.000***
	6	0.378	0.047	8.056	0.000***
lnGI	2	0.174	0.007	21.850	0.000***
	6	0.431	0.016	25.923	0.000***
lnUP	2	0.133	0.008	15.585	0.000***
	6	0.201	0.017	11.261	0.000***
lnCO2	2	0.148	0.0121	12.232	0.000***
	6	0.222	0.0258	8.603	0.000***

Note: The symbol *** states for 1% significance level.

3.2. KSS (2006) Nonlinear Cointegration Test Results

The lag length (lsm=3) was considered as 2 in conducting the nonlinear cointegration analysis and KSS test statistics were compared to the critical values of KSS (2006). Table 5 shows that the values of test statistics were less than those of the table values of model 2. Accordingly, the null hypothesis assuming the nonexistence of a cointegration

relationship between the variables of the study is not rejected. However, Table 5 shows that the null hypothesis is rejected, which implies the existence of long-term relationship between the consumer price index and GDP, GI, UP and CO2. The error correction model suggests that the short-term imbalances can be corrected in the long-term. Therefore, the ESTAR error correction model was used to examine the cointegration relationship between the variables.

Table 5: Kapetanios, Shin and Snell (2006) Nonlinear Cointegration

Model	Test Statistics	Critical Values			
		1%	5%	10%	
Model 1: $\ln\text{CPI} = f(\ln\text{GDP})$	KSS_c	-3.67 (1)**	-3.84	-3.28	-2.98
	KSS_t	-4.82 (1)*	-4.26	-3.71	-3.41
Model 2: $\ln\text{CPI} = f(\ln\text{ER})$	KSS_c	-2.16 (0)	-3.84	-3.28	-2.98
	KSS_t	-2.99 (1)	-4.26	-3.71	-3.41
Model 3: $\ln\text{CPI} = f(\ln\text{GI})$	KSS_c	-2.02 (0)	-3.84	-3.28	-2.98
	KSS_t	-4.50 (1)**	-4.26	-3.71	-3.41
Model 4: $\ln\text{CPI} = f(\ln\text{UP})$	KSS_c	-1.92 (0)	-3.84	-3.28	-2.98
	KSS_t	-4.73 (1)*	-4.26	-3.71	-3.41
Model 5: $\ln\text{CPI} = f(\ln\text{CO}_2)$	KSS_c	-2.95 (0)	-3.84	-3.28	-2.98
	KSS_t	-4.93 (1)*	-4.26	-3.71	-3.41

Note: The values in parentheses states for the lag length. This test was based on the KSS (2006) critical values such as KSS_c and KSS_t . KSS_c denotes KSS test statistic obtained from demeaned data whereas KSS_t refers to test statistic obtained from both demeaned and detrended data. The symbols * and ** indicate the significance levels 10% and 5% respectively.

3.3. ESTAR Error Correction Model

Table 6 presents the values of the probabilities of the error correction terms $I(u^3)$. Accordingly, it shows that these probabilities values were less than 5% for all the models, which indicates that the parameters of the models were statistically significant. The results of the error correction model are presumed to be statistically significant if the value of the coefficient of the error correction model $I(u^3)$ is between -2 and 0. Hence, the ESTAR error correction mechanism had some problems. The values of the parameters of model 4 were between $-2 < I(u^3) < 0$. Accordingly, model 4 shows a significant long-term causality relationship and is appropriate for ESTAR error correction.

Table 6: The Results of The ESTAR Error Correction Model

Model	Coefficients	Estimate	t-Value	Pr(> t)
Model 1: lnCPI= f(lnGDP)	I(u^3)	-6.482	-2.933	-0.007
Model 2: lnCPI= f(lnER)	I(u^3)	-3.241	-1.477	0.000
Model 3: lnCPI= f(lnGI)	I(u^3)	-10.498	-5.096	0.000
Model 4: lnCPI= f(lnUP)*	I(u^3)	-0.789	-3.688	0.001
Model 5: lnCPI= f(lnCO2)	I(u^3)	-2.581	-4.413	0.000

Note: I(u^3) denotes the error correction terms.

3.4. Linear and Non-linear Granger Causality Test

The results of KSS (2006) analysis revealed the existence of a cointegration relationship between the variables, which might be unidirectional or bidirectional causality between the series. Table 7 presents the results of linear Granger causality tests and shows the existence of a bidirectional causal linkage running from the consumer price index (CPI) to CO2 and from CO2 to the consumer price index. In addition, there exists a unidirectional causal linkage running from the consumer price index to globalization whereas the causal linkage running from GDP to CPI was unidirectional.

Table 7: The Results of The Linear Granger Causality Test

Direction of Causality	Lags	F-statistic	p-Value	Results
lnCPI→lnGDP	3	0.18	0.83	GDP=>CPI
lnGDP→lnCPI		5.23	0.00**	
lnCPI→lnER	3	1.89	0.16	X
lnER→lnCPI		0.86	0.47	
lnCPI→lnGI	3	2.44	0.09*	CPI=>GI
lnGI→lnCPI		0.45	0.71	
lnCPI→lnUP	3	0.40	0.75	X
lnUP→lnCPI		0.08	0.96	
lnCPI→lnCO2	3	2.75	0.07*	CPI<=>CO2
lnCO2→lnCPI		2.72	0.07*	

Note: The symbols * and ** state for the significance levels 10% and 5% respectively.

The results of the linear Granger causality test and the direction of the causality are shown in Figure 3.

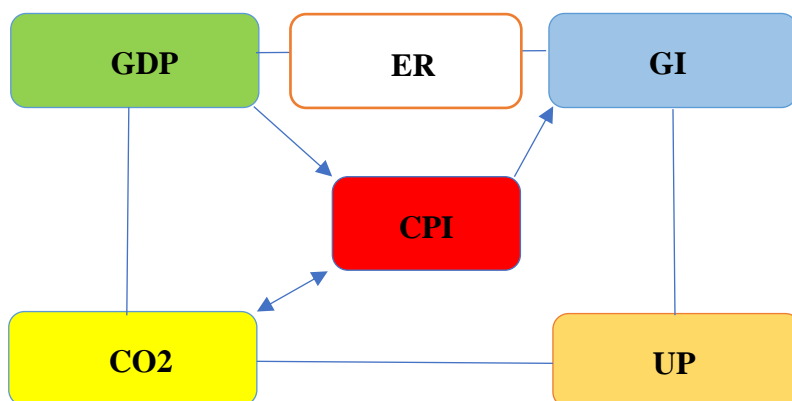

Figure 3: Results of Linear Granger Causality Test Results (Direction of Causality)

Table 8 presents the results of the non-linear causality test of Diks, Panchenko (2006). It shows the nonexistence of any causal linkage relationship and accordingly confirms the null hypothesis.

Table 8: The Results of The Nonlinear Causality Test

$L_x = L_y$	H_0 : lnCPI does not cause lnGDP	H_0 : lnGDP does not cause lnCPI	H_0 : lnCPI does not cause lnER	H_0 : lnER does not cause lnCPI
2	0.20	0.73	0.75	0.21
	H_0 : lnCPI does not cause lnGI	H_0 : lnGI does not cause lnCPI	H_0 : lnCPI does not cause lnUP	H_0 : lnUP does not cause lnCPI
2	0.27	0.21	0.86	0.22
	H_0 : lnCPI does not cause lnCO2	H_0 : lnCO2 does not cause lnCPI		
2	0.23	0.21		

Note: N= 30, Bandwidth=1.5, Embedding dimension= 2.

4. Discussion

The study investigates the causal relationship between Gross Domestic Product per capita, exchange rate, globalization, urbanization, carbon dioxide emissions and consumer price index during the periods 1990-2019 in the Niger republic. The results of KSS (2006) nonlinear cointegration test shows that the variables of the study are correlated in long run relationship. Specifically, the results of ESTAR Error Correction Model shows that the value of the coefficients of the model was comprised between $-2 < I(u^3) < 0$ Hence, model 4 was the most suited to evaluate the long-term causation link between urbanization and consumer index price. This finding implies that urbanization and consumer index prices have a substantial long-term causality relationship. From this finding, it can be inferred that urbanization results in an increase in the population living in urban regions. Consequently, there would be a greater demand for the products, which would drive up prices and, eventually, lead to inflation on the long-term. Previously, Stage et al. (2010) clarified that increasing urbanization leads to a decline in the availability of food and higher prices, especially for food products. Equally, Hovhannisyanyan and Devadoss (2020) uncovered that urbanization increases demand for some specific products like fruits, eggs, and meats in China.

The results of linear Granger Causality Test shows the existence of bidirectional causal linkage running from consumer price index (CPI) to CO2 and from CO2 to consumer

price index. In addition, the non-linear Granger Causality Test shows the nonexistence of causal linkage between Gross Domestic Product per capita, exchange rate, globalization, urbanization, carbon dioxide emissions and consumer price index. These results aligned with the findings of Moessner (2022) who uncovered that higher carbon dioxide emissions are correlated to higher inflation at the country level.

Conclusion

This study contributes to investigating the determinants of consumer price index in the Niger Republic. The study reveals the existence of nonlinear cointegration relationship between GDP, GI, UP, CO₂ and CPI whereas the results of the ESTAR error correction model uncovered the existence of significant long-term causality relationship running from UP to CPI. Although the results of linear Granger causality showed the existence of relationships between some variables, the nonlinear causality relationship based on Diks, Panchenko (2006) has not been determined.

In fact, the change in consumer price index is a key macroeconomic indicator for all the countries as it affects directly the decisions of both producers and consumers. Such change pose the problematic of income distribution and inequality, especially where high inflations are observed so stabilizing the prices is of great importance for economic decision-makers. Considering should include both economic and non-economic variables in investigating the determinants of the consumer price index might give another perspective of understanding the factors underlining the purchasing power of consumers in the country. Consequently, the findings of this study could guide the policy and decision makers to design numerous policies and strategies for the welfare of the population. Such policies and strategies might target increasing the productivity of industry and agriculture sectors as well as reviewing the investments allocated for education, health, and human capital.

References

- Adenuga, Idris Abeodun et al. “Is Inflation a Purely Monetary Phenomenon? Empirical Investigation From Nigeria (1970–2009)”. (2012). *European Scientific Journal*, 8(17).
- Adu, George - Marbuah, George. “Determinants of Inflation in Ghana: An Empirical Investigation”. *South African Journal of Economics*. (2011), 79(3), 251-269.
- Aisen, Ari - Veiga, Francisco. Jose “Does Political Instability Lead to Higher Inflation? A panel Data Analysis”. *Journal of Money, Credit and Banking*. (2006), 1379-1389.
- Andrews, Douglas et al. “Demography and Inflation: An International Study”. *North American Actuarial Journal*. (2018), 22(2), 210-222.
- Ayodeji, Idowu, Oluwasayo “Panel Logit Regression Analysis of the Effects of Corruption on Inflation Pattern in the Economic Community of West African states”. *Heliyon*. (2020), 6(12), e05637.
- Bandara, Ranjith “The Determinants of Inflation in Sri Lanka: An Application of the Vector Autoregression Model”. *South Asia Economic Journal*. (2011), 12(2), 271-286.
- Bobeica, Elena et al. “Demographics and Inflation (No. 2006)”. ECB Working Paper, (2017).
- Brock, W. et al. “A Test for Independence Based on the Correlation Dimension”. University of Wisconsin at Madison, *Department of Economics Working Paper*. (1987).
- Çelik, Ali “Türkiye’de Enflasyonun Belirleyicilerinin VAR Yöntemi ile Analizi (2008-2019)”. *İzmir İktisat Dergisi* (2021), 36(1), 135-153.
- Central Intelligence Agency (CIA). Niger. The World Factbook. <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-worldfactbook/geos/ng.html>. *Contemporary Research in Business*. (2013), Vol. 4, No. 9, pp. 245-253

- Daviron, Benoit. vd. *La transmission de la hausse des prix internationaux des produits agricoles dans les pays africains: Rapport provisoire (Novembre 2008).*
- Dickey, A. David – Wayne A. Fuller “Distribution of the Estimators for Autoregressive Time Series with a Unit Root”. *Journal of the American Statistical Association.* (1979), 74(366a), 427-431.
- Diks, Cees - Panchenko, Valentyn “A New Statistic and Practical Guidelines for Nonparametric Granger Causality Testing”. *Journal of Economic Dynamics and Control*, 30(9-10). (2006), 1647-1669.
- Fenira, Mohamed “Democracy: a Determinant Factor in Reducing Inflation”. *International Journal of Economics and Financial Issues.* (2014), 4(2), 363-375.
- Ferguson, Roger. *Monetary Credibility, Inflation, and Economic Growth: A Speech at the Cato Institute 23rd Annual Monetary Conference on Monetary Institutions & Economic Development, Washington, DC, November 3, 2005* (No. 150).
- Gonzalez, Andrew - Holt, Robert “The Inflationary Effects of Environmental Fluctuations in Source–Sink Systems”. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 99(23). (2002), 14872-14877.
- Greenidge, Kevin – Da Costa, Dianna “Determinants of Inflation in Selected Caribbean Countries”. *Journal of Business, Finance & Economics in Emerging Economies.* (2009), 4(2).
- Gülşen, Eda - Kara, Hakan “Measuring Inflation Uncertainty in Turkey”. *Central Bank Review* (2019)., 19(2), 33-43.
- Gyebi, Francis - Bofo, K. Godfried. “Macroeconomic Determinants of Inflation in Ghana from 1990-2009”. *International Journal of Business and Social Research (IJBSR).* (2013), 3(6), 81-93.
- Hovhannisyan, Vardges - Devadoss, Stephen. Effects of Urbanization on Food Demand in China. *Empirical Economics* (2020), 58(2), 699-721.

- Huchet-Bourdon, M. “Agricultural Commodity Price Volatility: An Overview”, *OECD Food, Agriculture and Fisheries Papers* (2011), No. 52, OECD Publishing, Paris.
<http://dx.doi.org/10.1787/5kg0t00nrthc-en>
- Inim, Victor et al. “Other Determinants of Inflation in Nigeria”. *European Journal of Sustainable Development*, 9(2). (2020), 338-338.
- Institut National de la Statistique (INS), *Le Niger en Chiffres* (2020).
- Islam, M. Mazharur et al. “The Effects of Carbon Emissions, Rainfall, Temperature, Inflation, Population, and Unemployment on Economic Growth in Saudi Arabia: An ARDL investigation”. *Plos one*. (2021), 16(4), e0248743.
- Jelilov, Gylych et al. “Impact of Inflation and Unemployment on Economic Growth in Ten (10) Selected Member’s States of Economic Community of West Africa States (ECOWAS)(2001-2014)”. *Advances in Economics and Business*. (2016), 4(5), 222-244.
- Joshi, Binod “Impact of Remittance on Consumer Price Index in Nepal”. *The Harvest* (2022), 1(1), 15-28.
- Kapetanios, George et al. “Testing for Cointegration in Nonlinear Smooth Transition Error Correction Models”. *Econometric Theory*. (2006), 22(2), 279-303.
- Keho, Yaya “Budget Deficits, Money Supply and Price Level in West Africa”. *Journal of Economic & Financial Studies*. (2016), 4(05), 01-08.
- Khan, Rana Ejaz Ali - Gill, Abid Rashi. “Determinants of Inflation: A Case of Pakistan (1970-2007)”. *Journal of Economics*. (2010), 1(1), 45-51.
- Kumar, Satish. “What determines the Gold Inflation Relation in the Long-Run?”. *Studies in Economics and Finance* (2017). Vol. 34 No. 4, pp. 430-446.
<https://doi.org/10.1108/SEF-04-2016-0084>.
- Lim, Yen Chee - Sek, Siok. Kun “An Examination on The Determinants of Inflation”. *Journal of Economics, Business and Management*. (2015), 3(7), 678-682.
- Menji, Sisay “Determinants of Recent Inflation in Ethiopia. Bachelor Degree Thesis”, Unity University. (2008).

- Moessner, Richhild. “Evidence on Climate Policy, Carbon Dioxide Emissions and Inflation”. *International Journal of Global Warming* (2022), 28(2), 136-151.
- Mohamed, Jama “Time Series Modeling and Forecasting of Somaliland Consumer Price Index: A Comparison of ARIMA and Regression with ARIMA Errors”. *American Journal of Theoretical and Applied Statistics*. (2020). 9(4), 143-153.
- Phillips, Peter. C. - Perron, Pierre. “Testing for a Unit Root in Time Series Regression”. *Biometrika*. (1988), 75(2). 335-346.
- Pitigala, Nihal - Lopez-Calix, Jose. “Trade Policy Options for Export Diversification: The Case of Mali, Chad, Niger, and Guinea”. *Journal of Infrastructure, Policy and Development*. (2021), 4(2), 261-286.
- Raballand, Gael. *Commerce Informel Et Pertes Douanières Au Niger* (2017). Mimeo, Washington DC.
- Ratnasiri, H. P. G. S. “The Main Determinants of Inflation in Sri Lanka: A VAR based Analysis”. *Staff studies*. (2011), 39(1).
- Ribot, Jesse “Theorizing Access: Forest Profits Along Senegal's Charcoal Commodity Chain”. *Development and Change* (1998), 29(2), 307-341.
- Stage, Jesper- Stage, Jorn- McGranahan, Gordon. “Is Urbanization Contributing to Higher Food Prices?”. *Environment and Urbanization* (2010). 22(1), 199-215.
- Swedberg, Richard. *Markets as Social Structures*. Univ., Department of Sociology, 1993
- Szafranek, Karol. “Bagged Neural Networks for Forecasting Polish (Low) Inflation”. *International Journal of Forecasting* (2019), 35(3), 1042-1059.
- Telatar, Erdinç et al. “Political Instability, Political Freedom and Inflation”. *Applied Economics*. (2010), 42(30), 3839-3847.
- World Trade Organization (WTO). Stabilization Programme and Market-Oriented Reforms Should Start Bearing Fruit. Available at https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/tp217_e.htm. Accessed on 14.01.2023

World Bank (2022). The country Overview. Available on <https://www.worldbank.org/en/country/niger/overview>. Accessed at 15.01.2023.

World Bank (2022a). Available at <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.GROW?locations=NE>. Accessed on 15.01. 2023

World Bank. (2020). The World Bank in Niger: Niger Overview. <https://www.worldbank.org/en/country/niger/overview>

Yoon, Jung Won et al. “Impact of Demographic Changes on Inflation and The Macroeconomy”. *KDI Journal of Economic Policy*. (2018). 40(1), 1-30.

HELAL KONSEPTLİ OTEL İŞLETMELERİNİN LOJİSTİK VE TEDARİK
FİRSATLARI

Logistics And Supply Opportunities For Halal Concept Hotel Businesses

[doi](https://doi.org/10.54429/seyad.1298778) https://doi.org/10.54429/seyad.1298778

Abdullah DUMAN

Yüksek Lisans Öğrencisi
Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi,
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,
Turizm İşletmeciliği ABD,
abdullahduman@subu.edu.tr
Orcid ID: 0000-0002-6083-1821
Sakarya/ Türkiye

Araştırma & Yayın Etiği

Bu makale en az iki hakem tarafından
incelenmiş, iThenticate yazılımı ile taranmış,
araştırma yayın ve etiğine aykırılık
edilmemiştir.

CC BY-NC 4.0

Bu makale Creative Commons Attribution-
NonCommercial License altında
lisanslanmıştır.

This paper is licensed under a Creative
Commons Attribution-NonCommercial
License

Orhan BATMAN

Prof.Dr.,
Sakarya Uygulamalı Bilimler
Üniversitesi,
Turizm Fakültesi,
Turizm İşletmeciliği Bölümü,
obatman@subu.edu.tr
Orcid ID: 0000-0001-7186-7064
Sakarya/ Türkiye

Erhan BOĞAN

Doç.Dr.,
Adıyaman
Üniversitesi,
Turizm Fakültesi,
Turizm Rehberliği Bölümü,
ebogan@adiyaman.edu.tr
Orcid ID: 0000-0002-8225-4666
Adıyaman/ Türkiye

Research & Publication Ethics

This article was reviewed by at least two
referees, a similarity report was obtained
using iThenticate, and compliance with
research/publication ethics was
confirmed.

Copyright ©

Politik Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar
Merkezi, Sakarya/TÜRKİYE

Center for Political, Economic and Social
Research, Sakarya/TURKEY

Atıf / Citation

Duman, Abdullah vd. "Helal Konseptli Otel İşletmelerinin Lojistik ve Tedarik Fırsatları". *Siyaset,
Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi* 11/1 (2023), 21 - 41.

Makale Bilgisi

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi: 18.05.2023

Kabul Tarihi: 29.05.2023

Yayın Tarihi: 30.06.2023

Helal Konseptli Otel İşletmelerinin Lojistik ve Tedarik Fırsatları ¹

Özet

Covid-19 salgın sürecinden sonraki zaman diliminde özellikle ekonomik olarak hızlı toparlanma ihtiyacı görülen alanlar daha fazla dikkatleri üzerine çekmiştir. Pandemi nedeniyle küresel düzeyde lojistik ve tedarik süreçleri bozulmuş ve uzun yıllardır oluşturulan sistemlerde kurallar revize edilmiştir. Netice olarak, “tam zamanında yerine ne zaman ham madde bulursan o zaman üretim gerçekleşir” durumu ortaya çıkmıştır. Diğer yandan pandeminin etkisiyle gelişen yeni oluşum süreçleri, yeni fırsatları ve yenilikleri de beraberinde getirmiştir.

Bir ürün veya hizmetin helal olabilmesi için tüm süreçlerinin helal olması gerekmektedir. Dolayısıyla lojistik ve tedarik süreçlerinin de göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Araştırmanın amacı, helal konseptli otel işletmelerinin lojistik ve tedarik süreçlerinin barındırdığı fırsatları ele almaktır. Araştırma kapsamında Antalya bölgesinde faaliyet gösteren helal konseptli otel işletmelerinin 9 üst düzey yöneticisi ile yüz yüze derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, helal konseptli otel işletmelerinin gelişim evresinde olduğu ve ekonomik anlamda önemli bir niş pazara hizmet verdiği görülmüştür. Bu işletmelerin bir kısmında ürün ve hizmetlerin ambalajlanması, depolanması ve nakliye süreçlerinde helal konsepte uygun olmayan lojistik ve tedarik süreçlerinin yaşandığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Helal Turizm, Helal Konseptli Otel İşletmesi, Lojistik, Tedarik

Abstract

In the time period after the Covid-19 pandemic, especially the areas in need of rapid economic recovery attracted more attention. Due to the pandemic, logistics and supply processes at the global level have been disrupted and rules have been revised in systems that have been established for many years. As a result, the situation of "production occurs when you find raw materials instead of just in time" has emerged. On the other hand, the new formation processes that have developed with the impact of the pandemic have brought new opportunities and innovations.

For a product or service to be halal, all its processes must be halal. Therefore, logistics and supply processes should not be ignored. The aim of the research is to address the problems and opportunities in the logistics and supply processes of halal concept hotel businesses. Within the scope of the research, face-to-face in-depth interviews were conducted with 9 senior managers of halal concept hotel businesses operating in Antalya region. According to the results of the research, it is seen that halal concept hotel businesses are in the development phase and serve an economically important niche market. It has been determined that some of these businesses have experienced logistics and supply processes that are not suitable for the halal concept in the packaging, storage and transportation processes of products and services.

¹ Bu makale “Helal Konseptli Turizm İşletmelerinin Lojistiğinde Yaşanan Sorunlar Üzerine Bir Araştırma” adlı yüksek lisans tezi verilerinden türetilmiştir.

Keywords: Halal Tourism, Halal Concept Hotel Management, Logistics, Procurement.

JEL Classification Codes: L8, L83, Z3, Z32

Giriş

Küreselleşen dünyada mekânlar ve zamanlar yeni anlamlar taşımakta rutinler yerini farklılık ve değişimlere bırakmaktadır (Özsoylu, 2020, 7). Turizm sektörü genel yapısı ve sunulan hizmet çeşitlilikleri ile her dönem farklı ürünler ve farklı hizmetler ile dikkatleri üzerine çekmektedir. İşletmeler sundukları hizmetlerde lojistik ve tedarik süreçlerini optimum düzeyde sağlayabilmek ve talepler doğrultusunda hizmet çeşitliliklerini sunabilmeleri için müşterilerin davranışlarının ve taleplerinin her boyutları ile ele alınması ve buradan çıkacak sonuçlar doğrultusunda ideal olan hizmetlerin sunumunun yapılmasını gerektirmektedir (Razalli ve diğ., 2011, 7).

Her dönemde stratejik öneme sahip olan turizm, değişen ekonomik koşullarda sunulan mal ve hizmet çeşitliliği ile dinamik bir sektördür. Bu dinamik sektörde verimliliğin sağlanması lojistik ve tedarik süreçlerinin en uygun ve uyumlu şekilde gerçekleşebilmesi ile mümkündür (Küçük-Küçük, 2019, 174). Müşteri davranışları ve talepleri bu yapıyı son derece farklı kanallarla beslemekte ve her yönüyle sektörün temasının olmadığı ve haberdar olmadığı bir kesim kalmamaktadır. Bu noktada, farklı kültürel yapılar belirleyici faktör olurken ortak bir paydada buluşup daha geniş kitleleri kapsayan inançların da bir potansiyel olduğu görülmektedir. Bu inançların sahip olduğu temel değerlere göre sosyal hayat şekillenmektedir.

Temel beşerî ihtiyaçların yanında eğlence, dinlence ve keyifli vakit geçirme aktivitelerinin inançlarına aykırı olmamasına dikkat etmeye çalışan ve bu doğrultuda talep oluşturan bir kesimin olduğu görülmektedir. Bu kesime hizmet eden turizm anlayışına “helal turizm” denilmektedir (Boğan ve diğ., 2016, 1436). Son 20 yılda Türkiye’de, İslami kurallara uygun bir yaşam sürmek ve aynı zamanda uluslararası seyahatlere katılabilmek için yeterli ekonomik güce sahip olan bir talebin ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. İlgili literatür incelediğinde helal turizme ilişkin kavramsal çalışmaların yoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların büyük bir kısmının helal turizm terminolojisini doğru şekilde belirleme eğiliminde olduğu görülmektedir. Ancak helal turizm anlayışıyla hizmet veren turizm işletmelerinin tedarik ve lojistik sürecini inceleyen çalışmaya rastlanılmamıştır. Dolayısıyla mevcut çalışma literatürde yer alan bu önemli boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Özetle, bu çalışmanın amacı helal konseptli otel işletmelerinin lojistik ve tedarik süreçlerinin barındırdığı sorunları ve fırsatları ele

almaktır. Bu kapsamda kısa bir literatür özeti verilecek olup devamında sahadan elde edilen veriler tartışılmıştır.

1. Literatür

1.1. Helal ve Helal Turizm Kavramları

Helal kavramı yeme içmeden kozmetiğe, musikiden giyime, finanstan lojistiğe Müslümanların tüm yaşam alanında çok büyük bir etkiye sahiptir (El-Gohary, 2016, 124-130). Helal kavramı, İslami öğretilere göre müsaade edilebilir anlamına gelmektedir (Battour - Ismail, 2016, 152). Herhangi bir ürünün helal sayılabilmesi için içerdiği tüm öğelerin bir bütün olarak şeri hükümleri sağlaması gerekmektedir. İslam dininde şeri hükümler kaynağını Kur'an ayetleri ve hadislerden almaktadır (El-Gohary, 2016, 130; Mohsin ve diğ., 2016, 139).

Helal turizm kavramı ise insanların katıldıkları turistik aktivitelerde İslam dininin kurallarına uygun hareket etme isteğini karşılamaktadır. Yani helal turizm, turistik herhangi bir ihtiyacın helal olarak karşılanmasını kapsayan geniş bir kavramdır. Bu kavramın içerisinde temelde helal konaklama, helal eğlence, helal seyahat gibi turizmin alt bileşenleri yer almaktadır. Helal turizme ilişkin literatürde ilk dönemlerde yaygın olarak görülen bir kavram karmaşası mevcuttu (Battour - Ismail, 2016, 150-154; Boğan - Sarıışık, 2019, 87-96). Öyle ki, helal turizm kavramı; İslami turizm, Müslüman Dostu turizm, Şeriat turizmi, İslami seyahat gibi kavramlarla eş değer kullanılıyordu (Boğan - Sarıışık, 2019, 87-96). Ancak kavramın temellendirilmesi ve çerçevesinin belirlenmesi yönelik yapılan çalışmalar (Battour - Ismail, 2016, 150-154; Boğan - Sarıışık, 2019, 87-96), helal turizm kavramı belirtilen turizm kavramlarından özellikle de İslami turizm kavramından farklı olduğunu ortaya koymuştur. Boğan ve Sarıışık (2019, 91) helal turizmi bir anlayış ya da yaklaşım, İslami turizmi ise bir inanç turizmi alt türü olarak kabul etmektedir. Buna göre İslami turizm, kişilerin Allah'ın rızasını kazanmak amacıyla seyahat etmeyi tercih etmeleri sonucunda ortaya çıkan bir turizm çeşididir. Yani İslami turizmde bireyi seyahate iten temel faktör Allah'ın rızasını kazanmaktır. Battour ve Ismail (2016) helal turizm kavramını ise "İslami öğretilere göre Müslümanlar tarafından turizm endüstrisinde kullanılmasına veya kullanılmasına izin verilen herhangi bir turizm nesnesi veya eylemi" şeklinde tanımlamışlardır. Buna göre konvansiyonel olarak gerçekleştirilen

herhangi bir turizm çeşidinin helal turizm anlayışı ile gerçekleştirilmesi mümkündür. Örneğin, helal spor turizmi, helal yayla turizmi ve helal sağlık turizmi.

Helal konseptli turizm işletmeleri ise sundukları hizmetlerin gereği helal olan mal ve hizmetleri helal koşullarda işletmelere tedarik etmeleri gerekmektedir. Konseptin bulunduğu şartlar dâhilinde işletmeler açısından tüm etkenlerini helal süreçlerine dâhil etmesi gerekmektedir (Erkol Bayram – Dinçer, 2017, 26-42). Destinasyon seçimlerinde bireyler kendi inançlarına ve değerlerine daha yakın olan işletmeleri tercih etmeleri ayrıca tüm süreçler de helal olanları tercih ettikleri görülmektedir (Sarkım, 2007, 354). Özellikle İslami kurallara göre yaşamaya çalışan bireylerin bu kuralları dikkate alarak hizmet veren işletmelerde seyahat ve konaklama kararı aldıkları görülmektedir. İslami norm ve kurallara uygun bir konseptte sunulacak hizmetlerin etkisi ile sadece yerli Müslüman turistlerin değil aynı zamanda tüm Müslüman turistlerin dikkatini çeken bir ülke durumuna gelinebilir (Pamukçu - Sarıışık 2017, 82-98). Hatta farklılık deneyimleme amacıyla Müslüman olmayan bireylerin de Türkiye’de helal anlayışla hizmet sunan otelleri tercih ettikleri ifade edilmektedir (Boğan, 2020, 41).

1.2. Helal Lojistik ve Tedarik Kavramları

Lojistik kelimesi etimolojik olarak ele alındığında hesap bilimi veya hesapta uzmanlık, hesapta kabiliyetli anlamlarını taşıyan logistikos kelimesinden türediği tespit edilmiştir (Keskin, 2018, 25). Lojistik ve tedarik faaliyetlerinin yürütülmesinde ahenk, sadelik, uygun fiyatlandırma yapılması ve firmaya rekabet üstünlüğü sağlanması olarak tanımlamak mümkün olacaktır (Koban – Keser 2011, 79). Dünya ticaretinin devam eden yükselişi ve birçok ülkenin küresel ticaret sistemi içindeki entegrasyon hızını hızlandırma arzusu, yalnızca açık bir küresel ekonomik sistemin sürdürülmesine değil, lojistik ve tedarik zinciri gibi destek kavramlarının niceliğinin ve verimliliğinin artırılmasına da bağlı olacaktır (Gani, 2017, 279).

Lojistik, tedarik zinciri yönetiminin aksine, bir tedarik zinciri boyunca envanteri taşımak ve konumlandırmak için gereken iştir. Bu nedenle, lojistik bir tedarik zincirinin daha geniş çerçevesinin bir alt kümesidir ve içinde gerçekleşir. Lojistik, envanterin zamanlaması ve konumlandırılmasıyla katma değer sağlayan bir süreçtir. Bir firmanın sipariş yönetimi, envanter, nakliye, depolama, malzeme taşıma ve ambalajlamanın bir tesis ağına entegre olarak birleşimidir (Bowersox ve diğ., 2002, 172). Tedarik zinciri

yönetiminde durum ise müşterilerine katma değer sağlayabilecek mal, hizmet ve bilgiyi sunarak üretim öncesinden son tüketiciye kadar oluşturulacak katma değer zincirinin eksiksiz bir şekilde çalışmasını sağlamak neticesinde ortaya çıkan bir durumdur (Özkan, 2015, 21).

Helal tedarik, helal kümeler, helal lojistik ve helal değer zinciri, bir ürünün helalliğini kapsamlı bir şekilde sağlamada temel unsurlardır (Rusydia et al. 2023). Helal lojistik hizmet sağlayıcısı terimi, helal taşımacılık, helal depo, helal terminal, sipariş işleme, envanter, malzeme taşıma ve paketleme gibi çeşitli helal lojistik hizmetleri sağlayan şeriat uyumlu lojistik firmasını ifade eder. HLSP (Helal Lojistik Sağlayıcıları ve Planlayıcıları)'ler, üretim ve son tüketici arasında helal ürün / hizmet bütünlüğünün korunmasından sorumludur ve helal tedarik zinciri ortakları (üretici, perakendeci, tedarikçi ve müşteri) arasında helal bütünlüğün korunmasını destekler. HLSP rolü oldukça büyük ve helal ürün ve pazarlardaki büyümeyle birlikte hızla genişlemektedir (Adie, 2020, 250).

Önemli tartışmaların olduğu bu noktalar son derece kritiktir, helal ürünlerin geleneksel lojistik elleçlemesinin (ürünlerin havalandırılması, büyük paketlerden küçük paketlere alınması) hem Müslüman hem de Müslüman olmayan ülkelerde Müslüman tüketici için yeterli güvence sağlamadığını göstermektedir. Helal lojistikte kilit disiplinler depolama, nakliye ve terminal operasyonlarıdır. Önemli olan bu çalışmalar sırasında aşağıdaki helal lojistik ilkeleri üzerinde anlaşma sağlanmasıdır:

- Küresel bir helal lojistik sistemi oluşturma niyeti
- Helal endüstrisi için zorlukları en aza indirmek
- Helal ve haram arasındaki çapraz kontaminasyonu (ürünlerin karışması, bulaş riski) ve bunun nasıl önleneceğini tanımlamak
- Tam bir helal değer zinciri ve tedarik zincirinin değişimini oluşturmak
- Mevcut helal lojistik sistemi ile kıyaslama
- Mevcut helal standartları, en iyi uygulamalar ve uluslararası standartlar (Tieman, 2013, 25).

İşletmelerin gereken şartlarda sağlıklı bir şekilde hizmet verebilmeleri ve kriterleri eksiksiz yerine getirebilmeleri tarafların gerekli senkronu yakalayabilmelerine bağlı

olduğu görülmektedir. Helal konseptli turizm işletmelerinin kullanımı artan ürünler için helal tedarik zincirinin bilincinde olan her turist için gelecekte sürdürülebilir bir turizm cazibesi oluşturmak umuduyla yapılmaktadır (Mahyiddin ve diğ., 2022, 1-8). Burada yapılan çalışmalar çerçevesinde tüm paydaşların sektörün geleceği açısından son derece dikkatli olması ve süreçlerin gerektiği şekilde hizmetlerin sunulması beklenmektedir.

2. Materyal ve Yöntem

Araştırma nitel bir çalışmadır. Araştırmanın örneklemini Antalya bölgesinde faaliyet sürdüren 9 adet helal konseptli otel işletmesinin üst düzey yöneticileri oluşturmaktadır. Kasıtlı ve amaçlı örneklem metodu ile örneklem belirlenmiştir.

Araştırmada yarı yapılandırılmış mülakat tekniği uygulanmıştır. Literatür çerçevesinde hazırlanan 14 adet soru katılımcılara yüz yüze şeklinde iletilmiştir. Sorular açık uçlu olmasından katılımcıların cevapları çok uzun ve deşifre olma ihtiyacını doğurmuştur. Katılımcıların istekleri ve izinleri dâhilinde ses kaydı alınmıştır. Kayıtların deşifreleri gerçekleştirilmiş olup Microsoft Excel programına tablo halinde kayıt edilmiştir. Kayıtlar katılımcılara yöneltilen soru ve cevaplarını görünür hale getirip analiz programında kullanımını kolaylaştırmıştır. Daha sonra MAXQDA analiz programı yardımıyla cevapların alt kodları oluşturulmuş olup kümülatif cevaplardan detaylı analizler elde edilmiştir. Anlamli olan ve literatür çerçevesinde sektörün fotoğrafını çekmeye yardımcı olacak cevaplar önemsenip başlıklar altında detaylı incelenmiştir. Her soru aynı zamanda tematik bir konu başlığı olarak literatür çerçevesinde cevaplar ve alt kodları bulgular ışığında tartışılmıştır. Bulgular sektörün alt kodlarını çözmeye yardımcı olduğundan bu araştırma nitel çalışmanın anlamli bir örneğini oluşturmaktadır. Katılımcıların cevapları MAXQDA analiz programı çerçevesinde incelendiğinden her katılımcının deşifre edilmiş cevapları kod dağılım modeli ile incelenmiştir. Ana tasarım modeli bu dağılım üzerinden gerçekleştirilmiştir. Tüm katılımcıların anlamli cevapları bu model çerçevesinde dağılımları ve yoğunlukları daha net görülmüştür. Helal konseptli turizm işletmelerinin sayısının son derece kısıtlı olması, ekonomik şartlar ve ulaşım durumları tüm işletmelere ulaşımı sınırlandırmıştır. İşletmelerin üst düzey yetkilileri ile görüşmenin gerçekleştirilmesi ayrıca bir sınırlılık olarak karşımıza çıkmıştır. Helal konseptli turizm işletmesi olduğunu vurgulayan fakat gerekli sertifikalandırma işlemi gerçekleştiremeyen işletmelerin varlığı ayrıca bir kısıt olarak karşımıza çıkmıştır. Bazı işletmelerin lojistik ve tedarik süreçlerinde gerçekleşen operasyonel süreçlerini ticari sır olmasından dolayı

paylaşmama eğilimleri gösterdiği ve bu yönde araştırma sürecine katılmamayı tercih ettikleri görülmüştür. Sektörün kırılğan bir yapıda olmasının etkilerinin gözlemlendiği bu durum karşısında ayrıca bir sınırlılık söz konusu olmaktadır. Çalışmalarda sunulan hizmetlerin konsept çerçevesinde değerlendirilmesinin nasıl yapıldığı özellikle tedarik zinciri ve lojistik kaynaklı durumların hangi noktalarda ortaya çıktığı üzerinde durulmuştur.

3. Bulgular

Araştırmaya katkı sunan katılımcılara yöneltilen araştırma soruları hem sektörün ihtiyaç duyduğu alanların daha net bir şekilde anlaşılmasına yardımcı olacaktır, hem de ortak görülen birtakım problemlerin resmi görülmüş olacaktır. Araştırmaya konu olan sorular aynı zamanda birer tematik başlık olarak sıralanacaktır.

3.1. Helal Sertifikalı Ürün Tedariğinde Karşılaşılan Sorunlar

Şekil 1: Helal Sertifikalı Ürün Tedariğinde Karşılaşılan Sorunların Hiyerarşik Kod- Alt Kod Modeli

Turizm alanında gerçekleşen hizmet sunumlarında farklı bir çizgide olması gereken helal konseptli turizm işletmelerinin lojistik ve tedarik kısımlarında işletmeler için tedarik

edilen ürün gruplarında nitelikli bir hizmet sunulabilmesi için ürün gruplarının özellikle yiyecek-içecek alanında bulunan ürünlerin mutlaka sertifikalı olması beklenmektedir. Bu noktada saha çalışmasında birbirine zıt olan durumların ortaya çıktığı görülmüştür. Bunlar; ürünün piyasada az bulunması ile tedarik süreçlerinde yüksek maliyetli olması durumudur. **“Bu alanda daha yeni sayıldığımız için bizlerin hemen her alanda helal konseptine uygun hizmetleri sunma imkânımız olamamaktadır. Dolayısıyla edinim maliyetleri yüksek olmaktadır (K3)”**.

Ancak aynı frekans ve sayıda katılımcının ifadeleri doğrultusunda durumu incelediğimizde ise başka bir tablo karşımıza çıkmaktadır. **“Ürünlere ulaşmada bir problem yaşanmamaktadır. Bildiğim bir kuruluş yok (K2).”** Buna ek olarak bir diğer katılımcı işletmelerinin küçük çaplı olduğunu belirtip ürün tedariklerinde sorun yaşanmadığını belirtmiştir. **“Küçük çaplı bir işletme olmamızdan dolayı a’dan z’ye birçok ürünü kontrolümüz altında üretimini gerçekleştiriyoruz. Kendi araçlarımız ile ve anlaştığımız yerel firmalardan ürünleri toplayıp uygun koşullarda işletmeye getiriyoruz. Dolayısıyla helal aşamalarını takipte zorlanmıyoruz. Hariçten alınacak bir ürün ise mutlaka GİMDES (Gıda ve İhtiyaç Maddeleri Denetleme ve Sertifikalama Araştırmaları Derneği) sertifikasının olup olmadığı sorgulanıyor (K8).”** Katılımcılar helal ürün tedarikinde sorun yaşamadıklarını belirtmiş olup durumun işletmenin temel felsefesi ve hizmet sunulan müşteri sayısı ile ilişkili olduğu görülmektedir.

Helal olarak bilinen ürünlere karşı şüphelerin olduğu da görülmektedir. Sektörün burada bir başka yönüne şahitlik etmiş oluyoruz. **Tedarik süreçlerindeki ürünler yeteri kadar helal olup olmadığına inanmakta zorlanıyoruz. Özellikle bu konuda hassasiyet gösteren kuruluşların sayısı az miktarda bulunmaktadır (K3).**

Sektörde sunulacak hizmetlerin sürdürülebilirliğini esas aldığımızda ise tedarik ve lojistik işlemlerinin aksamadan ve ulaşılabilir olması beklenmektedir. **“Alternatif çok fazla bulunmamaktadır. Tedarik ve lojistik helal konseptte uygun taşıma ve tedarik süreçleri bulmakta çok zorlanmaktayız. Bazen bulunan firmalar helal konsept firmasının haricinde olmaktadır. Maalesef yeteri kadar hizmet sunumları görünmemektedir (K7).”** İhtiyaç duyulan noktada alternatifin olmadığı, bu konu üzerinde yeteri kadar destek alınmadığı ifade edilmiştir.

plana çıkan kırmızı et ve beyaz et örnekleri olmaktadır. İşletmelerin genelde bu iki ürün grubu üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Et ürünleri haricinde diğer ürün gruplarında takibin olmadığı işletmelerin buna çok fazla dikkat etmedikleri görülmektedir. Az sayıda firma tedarik süreçlerine dâhil edilmediklerini belirtmişlerdir. İşletmelere yöneltilen sorunun cevabı bizlere bu konular hakkında daha fazla bilgi verecektir.

Soru: *Tedarikçi firmaların ürün tedarik süreçlerinde izlenebilirlik ve sürdürülebilir helal tedarik takip süreçlerine dâhil ediliyor musunuz?*

Katılımcıların %55'i et haricinde ürünlerin takibinin yapılmadığını ve bu konuda farklı ama aynı sonuca ulaştığımız cevaplar vermektedir. ***“Tedarikçi firmamızın tüm süreçlerine hâkimiz ve hayvanları ilk aldıkları noktadan son yemleme noktalarına kadar süreçleri takip ediyoruz. Beslenme ve yemleme işlemlerinde kullanılan tüm teknikleri takip edebiliyor ve süreçlerde gördüğümüz aksaklıkları paylaşma imkânımız olmaktadır. Son derece hassas olduğumuz bu konularda firmanın her aşamasında üretim sürecine dâhil ediyoruz. Aynı takipleri diğer gıda ürünleri için söylememiz mümkün olmamaktadır. Ulusal firmaların bu konuda daha fazla özveride bulunmasını beklemekteyiz (K4).”***

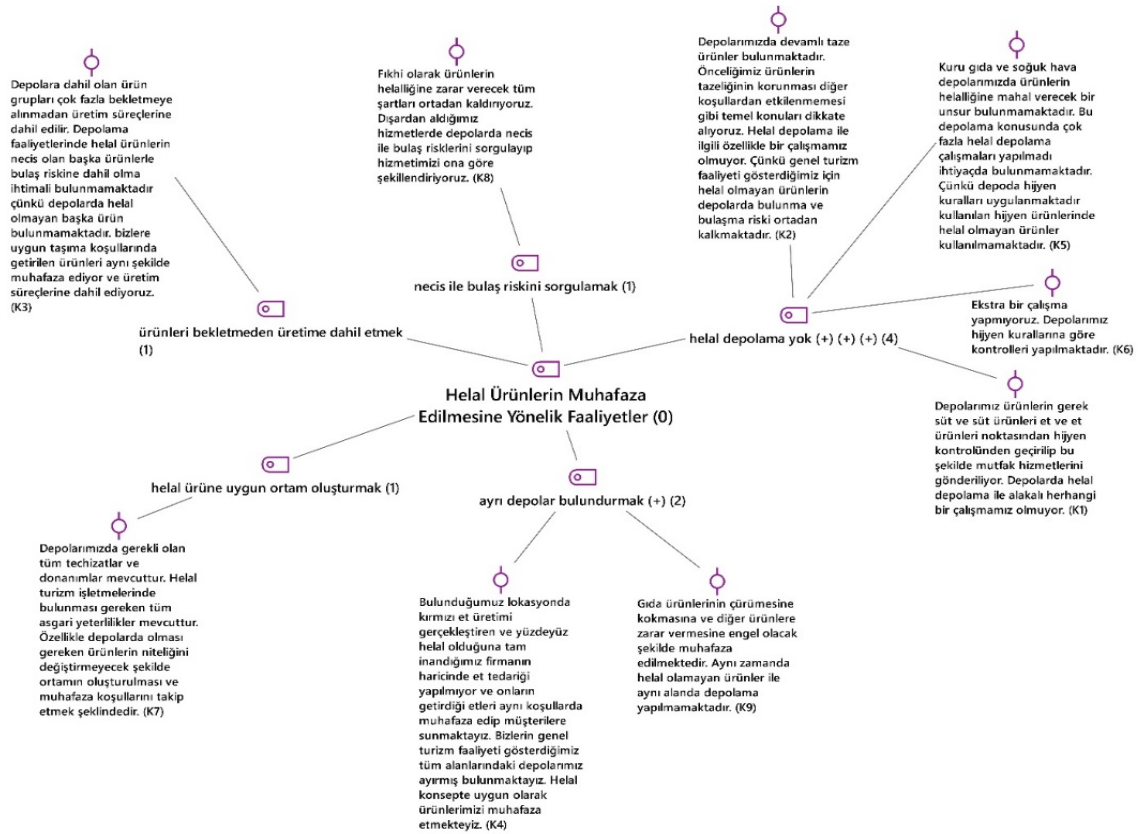
Bir diğer katılımcının ifadesinde ise tekrar ulusal firmaların hassasiyetlerine vurgu yapılarak konuya çok fazla müdahil olmadıkları görülmektedir. ***“Akdeniz hattında özellikle kırmızı et üretiminin üretim süreçlerine hâkim olduğumuz iki adet firma vardır. Bu firmaların üretim süreçlerini doğrudan denetleyebilme şansımız vardır. Habersiz bir şekilde gidip konseptimize uygun çalışma ortamının olup olmadığını kontrol etme imkânımız olmaktadır. Fakat diğer gıda ürünlerinde denetim işlemlerinizi doğrudan firmanın aldığı sertifikalar ile kontrol etme imkânımız olmaktadır. Ulusal firmaların asgari helal şartlarını yerine getirdiğini düşünmekteyiz (K7).”***

Bir diğer işletmenin kendi çözüm önerileri doğrultusunda kırmızı et ve beyaz et ürün haricinde tedarik edilen ürün gruplarında sertifikalandırma işlemini gerçekleştiren firmaya yönelik bir takip söz konusu olmaktadır. Bu firmanın sertifikalandırma işlemi varsa kendileri için yeterli olduğunu belirtmektedir. Ayrıca ulusal firmaların bu konularda daha hassas olmaları beklenmektedir. Bir diğer tehlike ise; tüketilmesi yasak olan olan hayvan çiftliklerinin varlığı firmaları ayrıca burada kırmızı et ve beyaz et tedarikinde dikkatli olmaya sevk ettiği görülmektedir. ***“Bu turizm bölgesinde iki büyük et tedarik***

firması bulunmaktadır. İki firmada helal et kesimlerini gerçekleştirmekte ve bu bizim için çok önem kazanmış bulunmaktadır. Çünkü çok iyi biliyoruz ki; bu bölgede maalesef helal olmayan hayvanların çiftlikleri bulunmaktadır. Dolayısıyla daha dikkatli ve titiz davranmak zorunda kalıyoruz. İşletmemize bu iki firmanın haricinde et tedarikine asla izin verilmemektedir. Fakat diğer gıda ürünlerinde aynı durum ortaya çıkmıyor, bizler de GİMDES sertifikası olmayan ürünleri almamaya özen gösteriyoruz. Ulusal firmaların bu konuda daha ciddi adım atmalarını bekliyoruz (K5).”

Aynı özveri ve dikkat tüm firmalarda olmadığı da göze çarpan bir diğer durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.3. Helal Sertifikalı Ürünlerin Depolama ve Muhafaza Edilme Süreçleri

Şekil 3: Helal Sertifikalı Ürünlerin Depolama ve Muhafaza Edilme Süreçleri Hiyerarşik Kod- Alt Kod Modeli

İşletmelerin farklı süreçler ile temin ettikleri tüketim gıdalarının uygun koşullarda korunup muhafaza edilmesi beklenmektedir. Burada önemli bir unsur olarak depolama faaliyeti karşımıza çıkmaktadır. Depolama faaliyetinin konseptine uygun olması ve burada daha fazla dikkat edilmesi gereken noktalar bulunmaktadır. İşletme yetkililerine

yöneltilen araştırma sorumuzda karşımıza dört ayrı kategoride cevaplar çıktığı görülmektedir.

- Helal depolama yok
- Necis ve bulaş riskini sorgulanması
- Ürünler bekletmeden üretim süreçlerine dâhil edilmesi
- Helal ürün muhafazasına uygun ortamın oluşturulması

Helal depolama faaliyetinin olmamasının gerekçesi ilgi çekici bir durumdur. **“Depolarımızda devamlı taze ürünler bulunmaktadır. Önceliğimiz ürünlerin tazeliğinin korunması, diğer koşullardan etkilenmemesi gibi temel konuları dikkate alıyoruz. Helal depolama ile ilgili özellikle bir çalışmamız olmuyor. Çünkü genel turizm faaliyeti göstermediğimiz için helal olmayan ürünlerin depolarda bulunma ve bulaşma riski ortadan kalkmaktadır (K2).”** “Sunulan hizmet konsepti helal olduğu için bütün faaliyetlerimiz zaten helalliğe uygun” denilip depolama faaliyeti için herhangi bir çalışma yapılmadığı görülmektedir.

Depolama faaliyetinde ortaya çıkan bir diğer önemli unsur ise depolarda hijyen kurallarına daha fazla dikkat edildiği görülmektedir. Burada sunulan hizmet konseptinden ziyade ön plana çıkan ürünlerin gerekli şekilde sağlıklı bir halde depolarda tutulup sonraki aşamalarda sunumlarda herhangi bir olumsuz durumun ortaya çıkmaması üzerine çalışmalar yapıldığı görülmektedir. **“Kuru gıda ve soğuk hava depolarımızda ürünlerin helalliğine mahal verecek bir unsur bulunmamaktadır. Bu depolama konusunda çok fazla helal depolama çalışmaları yapılmadı, ihtiyaç da bulunmamaktadır. Çünkü depoda hijyen kuralları uygulanmaktadır, kullanılan hijyen ürünlerinde helal olmayan ürünler kullanılmamaktadır (K5).”** Katılımcının ifadelerinde de net olarak anlaşılan bu durumda hijyen kurallarının helalliği konusunda bir tereddüt bulunmadığı görülmektedir. Hijyen olan helaldir durumu olduğu anlayışı hâkim olduğu görülmektedir.

Başka bir katılımcının ifadelerinde benzer durumların teyit eder bir durumda olduğunu görmekteyiz. Helal depolama olmamasının gerekçesini tekrardan hijyen durumu ile ilişkilendirildiği görülmektedir. **“Depolarımız ürünlerin gerek süt ve süt ürünleri gerekse de et ve et ürünleri noktasından hijyen kontrolünden geçirilip bu şekilde mutfak hizmetlerine gönderiliyor. Depolarda helal depolama ile alakalı herhangi bir**

çalışmamız olmuyor (K1).” İşletmenin hijyen sonrası temel gıda ürünlerini hemen üretim sürecine sokup depolarda çok fazla ürün bekletmediğini görmek mümkün olacaktır.

“Ekstra bir çalışma yapmıyoruz. Depolarımız hijyen kurallarına göre kontrolleri yapılmaktadır (K6).” Bir diğer katılımcının ifadeleri doğrudan durumu daha açık bir şekilde ortaya koymaktadır. İşletmelerin burada ortak hareket ile depolama faaliyetlerinde genel olarak hijyen ve helal kavramlarını aynı anlamı yüklediklerini görmek mümkün olacaktır.

Bu durumlara farklı noktadan bakıldığında diğer katılımcılar ortak bir noktada birleşmekten ziyade daha farklı önlemler ile helal depolama çalışmalarını kendi ölçülerine göre yerine getirdikleri görülmektedir.

Ayrı depolama faaliyetleri ile ilgili yapılan çalışmalar burada helal depolama faaliyetinin gerektirdiği şekilde yapılmamasının bir başka yönü görülmektedir. *“Bulduğumuz lokasyonda kırmızı et üretimi gerçekleştiren ve yüzde yüz helal olduğuna tam inandığımız firmanın haricinde et tedariği yapılmıyor ve onların getirdiği etleri aynı koşullarda muhafaza edip müşterilere sunmaktayız. Bizlerin genel turizm faaliyeti gösterdiğimiz tüm alanlarındaki depolarımız ayırılmış bulunmaktayız. Helal konseptte uygun olarak ürünlerimizi muhafaza etmekteyiz (K4).*” Üretim süreçlerine hâkim olunan ve helallğine şüphe duyulmayan ürün gruplarının depolama faaliyetlerinde işletme tüm süreçlere hâkim olduğunu ve burada ürünün helallğine şüphe düşürecek bir durum olmadığı görülmektedir. Şüpheli ve şüpheye sebebiyet verecek ürün grupları depolama süreçlerine dâhil edilmemektedir.

Bir başka katılımcının ifadeleri farklı açıdan olup fakat bir önceki katılımcının ifadelerini teyit eden ve benzer nitelikte olduğu görülmektedir. *“Depolara dâhil olan ürün grupları çok fazla bekletmeye alınmadan üretim süreçlerine dâhil edilir. Depolama faaliyetlerinde helal ürünlerin necis olan başka ürünlerle bulaş riskine dâhil olma ihtimali bulunmamaktadır çünkü depolarda helal olmayan başka ürün bulunmamaktadır. Bizlere uygun taşıma koşullarında getirilen ürünleri aynı şekilde muhafaza ediyor ve üretim süreçlerine dâhil ediyoruz (K3).*” İşletmenin tarafından necis ve bulaş riskinin olmayacağı bir ortam oluşturulduğu için helallğe zarar verecek bir durum olmadığından depolama faaliyetinin helal konseptte uygun düşünüldüğü görülmektedir.

Katılımcıların ifadeleri doğrultusunda tedarik ve lojistik hizmetleri sunan firmaların gerçekleştirdiği hizmetlerin konseptte uygun hizmet etmesi beklenmektedir. Bunun yanında işletme özellikle beyaz et tedarikinde sorun yaşamama durumunda hassas olduğu görülmektedir. **“Özellikle beyaz et ve kırmızı et üretimi gerçekleştiren iki firma var. Bu firmaların yaptıkları tüm kesimler ve üretimler mutlaka sertifikalandırılmıştır. Hayvanların beslenmesinde kullandıkları yemlere varıncaya kadar belli ürünler kullanılır bizler bu firmalardan aldığımız ürünler ile hizmet vermekteyiz. Fakat un, şeker süt ürünleri ... vs ürünlerde aynı hassasiyet gösterilemiyor çünkü ulusal firmaların büyük bir kısmı yüzde yüz helal ürün temin etmekte sorun yaşamaktadır. Maalesef şüpheli ürün grupları çok fazla karşımıza çıkmaktadır (K3).”**

Diğer bir katılımcı ile yapılan görüşmeden alınan alt kod modeline göre bir önceki katılımcının ifadelerini pekiştirici nitelikte olduğu görülmektedir. **“Öncelikle helal üretim ve tedarikte bizlere sorun çıkartmayanlara ve tüm ürünleri helal olmasına dikkat ediyoruz. Soslu ve terbiyelinmiş etleri satın almıyoruz (K2).”** Tedarik ve lojistik sürecinde tedarik sürecine dâhil edilen veya edilecek ürünlerin sertifikalı olması beklenmektedir.

Dağılımın çok farklı olduğu bu bölümde özellikle bir alana kümelenme olmadığı için her ifade araştırmanın başka boyutunun incelenmesine yardımcı olacaktır. Helal konseptli turizm işletmeciliği yaptığını ifade eden firmaların dikkate değer şu ifadesi araştırmanın detaylarına indirgediğini göstermektedir. **“Öncelikle ulusal firma olması ve yapılan işlerin profesyonel olması bir tercihimiz oluyor. Fiyat karşılaştırması ile şirketlerin bizlere sunduğu fiyatlarla tüm ulusal firmaların fiyat tekliflerini değerlendiriyoruz. Özellikle helal sertifikası olup olmadığına bakmıyoruz (K1).”**

Sektörün profesyoneller tarafında geliştirilmesini destekleyen işletmelerin savunduğu önemli bir nokta ise 3. parti lojistik hizmetlerinin satın alınması isteğidir. **“Aslında bu tür çalışmaları biz direk firmalara vermeyi düşünüyoruz. Yeterli altyapıya sahip olan firmalar ile görüşüp daha profesyonel hizmet alımları yapılabilir. 3. parti lojistik hizmeti diye adlandırılıyor. Bunun haricinde ek bir çalışmamız yok (K7).”** Sektörde var olmanın yolunun profesyonellik olduğu görülmektedir. Dolayısıyla iddiasını sürdürme eğiliminde olan firmanın bu yönde hareket ettiği görülmektedir.

Sunulan hizmetin konseptine uygun hizmet sunumu gerçekleştirmek için var olan işletmelerin bazı durumlarda asıl amaçlarına çok fazla odaklanmadıkları ve bu konuda gerekli çalışmaları yapmaya ihtiyaç duymadıkları görülmektedir. **“Birinci önceliğimiz ürünlerin tedarikinde maliyet unsurudur. İşletmeye ürünü en uygun fiyata getirenler tercih sebebi olmaktadır. Kaliteden ödün vermeden maliyet eksenli bir bakış açısı bulunmaktadır (K6).”**

İşletmelerin sektörde varlıklarını devam ettirme eğilimleri ile bağlantılı olarak lojistik ve tedarik faaliyetlerinin de aynı şekilde istikrarlı olması beklenmektedir. **“Helal ürün tedariki sağlayan birkaç firmamız bulunmaktadır. Bunlardan belli kriterler çerçevesinde yaptığımız anlaşmalar ile ürünleri bizlere tedarik etmektedir. Genel olarak ekonomik olmasının yanında ürünlerin temin aralığı ve sürekliliği ayrıca önem arz etmektedir (K5).”**

Depolama faaliyetlerinin uygun koşullarda gerçekleştirilmesi ile tedarikçi firmaların sunduğu hizmet çerçevesinde ürünler işletme faaliyetleri için uygun koşullarda depolandığı görülmektedir.

Sonuç

Helal konseptli turizm işletmeleri her geçen gün artan talepler doğrultusunda sayıları çoğalmaktadır. İşletmeleri var eden farklı hizmet takdimleridir. Bir ihtiyacın neticesinde ortaya çıkan hizmetlerin görünmeyen taraflarının sunulan hizmetlere mutlaka tutarlı olması gerekmektedir. İşletmelerin arka planlarında devam eden lojistik ve tedarik süreçleri mutlaka helal konseptine uygun olması gerekmektedir. Lojistik ve tedarik süreçleri işletmelere kattıkları katma değer sayesinde hedeflenen hizmet ve sunumların gerçekleştirilebilmesi için kritik ve stratejik bir önem taşımaktadır. İşletmelerin buldukları koşullarda en uygun hizmet takdim ve sunumları lojistik ve tedarik süreçlerinin aksamadan ve planlanan sürelerde gerçekleşmesi ile ortaya çıkacaktır. İşletme müşterilerine istediği ve hedeflediği hizmeti takdim etmekte sorun yaşadığında karşımıza lojistik ve tedarik sürecinde karşılaştığı sorunların önemi çıkmaktadır. Farklı hizmet takdimi de işletmelerin tedarik zincirinin sağlıklı işleyebilmesi ile mümkün olacaktır. Gelişme evresinde bulunan helal konseptli turizm işletmelerinin lojistik ve tedarik süreçleri konseptin gerektirdiği şekilde yapılmadığı görülmüştür. Yapılan görüşmelerden ve elde edilen analizlerin neticesinde helal konseptine uygun hizmet

sağlayan yeteri kadar lojistik ve tedarik firmalarının olmadığı görülmüştür. Helal konseptli turizm işletmelerinin tedarik süreçlerinin daha fazla incelenmesi ve çalışmaların bu alanlarda daha fazlalaşması gerekmektedir.

Teorik katkılar

Sektörün nabzını tutan ve sektörde itibarı yüksek olan üst düzey yöneticileri ile yapılan mülakatlar çerçevesinde elde edilen kavramlar ile literatüre ve alan yazıya son katkı sağlaması beklenmektedir. Çalışma helal konseptli turizm işletmelerinin lojistik ve tedarik süreçlerinin incelemesi olduğundan ayrıca özgün niteliğini korumaktadır.

Pratik katkılar

Artan talepler ile beraber helal konseptli turizm işletmelerinin ürün tedarik ve lojistik süreçlerine yönelik çok ciddi çalışma alanlarının ortaya çıktığı görülmektedir. Bunlar; helal depolama sistemleri, helal lojistik, helal sunum teknikleri, helal rekreasyon şeklinde sıralanabilir. Sunulan hizmetlerin birçok alanda sürdürülebilir olabilmesi tutarlı ve sunulan konseptle uygun olması gerekmektedir. Hızla büyüyen ve her geçen gün helal konseptli turizm alanında talep gören ülkemizde özellikle bağımsız sertifika kuruluşlarının sayısının artırılması gerekmektedir.

Öneriler

Ulusal çapta helal lojistik hizmet sağlayıcı firmanın az olması ve sertifikalandırılmış sadece bir firmanın olması ayrıca araştırılması gereken önemli bir nokta olduğunu göstermektedir.

Kaynakça

- Adie, Bailey Ashton. *The Routledge Handbook Of Halal Hospitality and Islamic Tourism*, Oxon: Routledge. 2020.
- Boğan, E. “Halal Tourism: The Practices of Halal Hotels in Alanya, Turkey”. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8/1, (2020),29-42. <https://doi.org/10.21325/jotags.2020.534>
- Boğan, Erhan - Sarışık, Mehmet. “Halal Tourism: Conceptual and Practica Challenges”. *Journal of Islamic Marketing* 10/1, (2019), 87-96. <https://doi.org/10.1108/JIMA-06-2017-0066>
- Boğan, Erhan - Sarışık, Mehmet. "Helal Turizmin Kavramsal Çerçevesi ve Türkiye'deki Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme" *3rd International Congress of Tourism & Management Researches* (2016), 1425-1450
- Battour, Mohamed - Ismail, Mohd Nazari. “Halal tourism: Concepts, Practises, Challenges and Future”. *Tourism Management Perspectives* 19, (2016), 150-154.
- Bowersox, Donald J. et al. *Supply Chain Logistics Management*. Toronto (2002), 160-188.
- El-Gohary, Hatem. “Halal tourism, is it really Halal?”. *Tourism Management Perspectives*, 19 (2016), 124-130.
- İstanbullu Dinçer, Füsün - Erkol Bayram, Gül. “İslami Bakış Açısıyla Helâl Turizm.” *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmalar Dergisi* 1 (2017), 26–42.
- Gani, Azmat. “The Logistics Performance Effect in International Trade.” *The Asian Journal of Shipping and Logistics* 33/4 (2017), 279–88. <https://doi.org/10.1016/j.ajsl.2017.12.012>
- Keskin, Hakan. *Lojistik Tedarik Zinciri Yönetimi*. Ankara: Nobel. 2018
- Koban, Emine - Keser Yıldırım, Hilal. *Dış Ticarete Lojistik*. Ekin Yayınevi, 4. Baskı. Bursa, 2011.
- Küçük, Orhan, ve Nurten, Küçük. “Helal Lojistik Performans Düzeyi ile Müşteri Memnuniyeti İlişkisinin Belirlenmesi: Bir Uygulama.” (2019), 169–177.
- Mahyiddin, Zuraini, et al. “Analysis of Traditional Cuisine Halal Supply Chain to Create Sustainability Halal Tourism Attractions.” *Proceedings of the 2nd International Joint Conference on Hospitality and Tourism, IJCHT 2022*, (6-7 October 2022) 1–8. Doi: 10.4108/eai.6-10-2022.2325700.
- Mohsin, Asad, et al. “Halal Tourism: Emerging Opportunities”. *Tourism Management Perspectives* 19 (2016), 137-143.
- Özkan, Hakan. *Lojistik Köylerin Personel Tedarikinde Meslek Yüksekokullarının Rolü: Sinop ve Samsun İllerinde Uygulama*. İstanbul: Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2015.
- Özsoylu, Ahmet Fazıl. *Endüstri 4.0 Tedarik Zinciri Yönetimi İnsan Kaynakları Pazarlama Türkiye Nasıl Hazırlanıyor?* 1. Edited By A. F. Özsoylu. Ankara: Akademisyen Kitabevi. 2020

- Pamukçu, Hüseyin - Sarıışık, Mehmet. “Helal Turizm Kavramı ve Gelişimi Üzerine Genel Bir Değerlendirme”. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3/1 (2017), 82-98.
- Razalli, Mohd Rizal et al. “The Influence of Human Factors in Halal Certification Process on Organizational Performance.” (2011), 1–9.
- Rusydiana, Aam Slamet et al. “Halal Supply Chain: A Bibliometric Analysis.” *Journal of Islamic Marketing*. (2023)
doi: 10.1108/JIMA-01-2022-0009.
- Sarkım, Mustafa. *Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Turistik Ürün Çeşitlendirme Politikaları ve Antalya Örneği*. İzmir: T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2007.
- Tieman, Marco. “Establishing The Principles In Halal Logistics.” *Journal of Emerging Economies and Islamic Research* 1/1 (2013), 19
doi: 10.24191/jeeir.v1i1.9115.

UZAKTAN ÇALIŞMANIN İŞYERLERİNDE UYGULANMASINA DÖNÜK
BİR ÖNERİ

A Recommendation for the Application of Teleworking in Workplaces

 <https://doi.org/10.54429/seyad.1303169>

Araştırma & Yayın Etiği

Bu makale en az iki hakem tarafından incelenmiş, iThenticate yazılımı ile taranmış, araştırma yayın ve etiğine aykırılık edilmemiştir.

CC BY-NC 4.0

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial License altında lisanslanmıştır.

This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial License

Mahmut KAYA

Doktora Öğrencisi,
Sakarya Üniversitesi,
Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri
İlişkileri ABD,
mkaya.net@gmail.com
Orcid ID: 0000-0002-4691-9739

Ekrem ERDOĞAN

Prof. Dr.
Sakarya Üniversitesi
Siyasal Bilgiler Fakültesi,
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri
İlişkileri Bölümü,
eerdogan@sakarya.edu.tr,
Orcid ID:0000-0002-3480-4758
Sakarya/Türkiye

Atıf / Citation

Kaya, Mahmut- Erdoğan, Ekrem . "Uzaktan Çalışmanın İşyerlerinde Uygulanmasına Dönük Bir Öneri".
Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi 11/1 (2023), 44 - 76.

Research & Publication Ethics

This article was reviewed by at least two referees, a similarity report was obtained using iThenticate, and compliance with research/publication ethics was confirmed.

Copyright ©

Politik Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar
Merkezi, Sakarya/TÜRKİYE

Center for Political, Economic and Social
Research, Sakarya/TURKEY

Makale Bilgisi

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi: 26.05.2023

Kabul Tarihi: 09.06.2023

Yayın Tarihi: 30.06.2023

Uzaktan Çalışmanın İşyerlerinde Uygulanmasına Dönük Bir Öneri

Özet

Bu çalışmanın amacı uzaktan çalışmanın işyerlerinde nasıl uygulanacağına dair bir öneri geliştirmektir. Uzaktan çalışma özellikle 2019'dan beri çokça tartışılan bir konu olmuştur. Kovid-19 pandemi sürecinde gerek genel gerekse akademik olarak uzaktan çalışma tartışmaları tüm zamanların yaklaşık 3-4 katı artışla gündeme gelmiştir. Türkiye'de 10 Mart 2021'de uzaktan çalışma yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik sözleşmenin nasıl yapılacağı, çalışma ortamının nasıl düzenleneceği, iş araçlarının temini ve kullanımı, çalışma süreleri, iletişim, verilerin korunması, iş sağlığı ve güvenliği (İSG), uzaktan çalışmanın yapılamayacağı işler ve uzaktan çalışmaya nasıl geçileceği ile ilgili genel hükümleri içermektedir. Bu düzenleme yol gösterici olmakla birlikte uzaktan çalışmanın uygulanması işyerlerinin özelliklerine göre ayrıntılı birtakım düzenlemeleri gerekli kılmaktadır. Bu nedenle çalışmada bir yerel yönetime bağlı kamu kuruluşunda uzaktan çalışmanın uygulanabilmesi için yürütülecek sürece dair bir yol haritası oluşturma çalışması yapılmıştır. İlk olarak literatür taramasının ardından uzaktan çalışma sürecinde karşılaşılabilecek sorun alanları tespit edilmiştir. Bu çerçevede Uzaktan çalışmanın bir işyerinde o işyerinin özelliklerine uygun olarak nasıl uygulanacağı tasarlanmıştır. Bu düzenleme yapılırken iki birim öne çıkmıştır. Bunlar bilişim ve insan kaynakları departmanlarıdır. Bilişim departmanı ile yapılan görüşmelerde uzaktan çalışmanın gerektirdiği ve işletmede var olan bilişim altyapısı değerlendirilmiştir. İnsan Kaynakları departmanı ile yapılan görüşmelerde ise uzaktan çalışmaya uygun görevlerin tespiti bu süreçte yapılması gereken yükümlülükler değerlendirilmiştir. Sonuçta uzaktan çalışmaya geçmek isteyen işletmelerde mevzuattaki yükümlülüklerin karşılanabilmesi ve uygulamada karşılaşılabilecek sorunları çözmeye yardımcı olabilecek bir öneri geliştirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Yeni istihdam biçimleri, uzaktan çalışma, tele çalışma, BİT Tabanlı mobil çalışma, hibrit çalışma.

Jel Kodları: J08, J20, J40

Abstract

This study aims to develop a proposal for implementing teleworking in workplaces. Teleworking has become a hotly debated topic since 2019. During the Kovid-19 pandemic, general and academic discussions of telework have increased by 3-4 times compared to the pre-epidemic period. On March 10, 2021, the teleworking regulation came into force in Türkiye. This regulation includes general provisions on how to make a contract, how to organize the working environment, supply and use of work tools, work hours, communication, data protection, occupational health and safety (OHS), jobs where cannot do telework and how to switch to telework. Although this regulation is guiding, the implementation of teleworking requires several detailed rules according to the characteristics of the workplaces.

For this reason, the study created a roadmap for the process to be carried out to implement telework in a local government enterprise. First, after the literature review, problem areas that may encounter in the teleworking process were identified. At this stage, it is designed how to implement remote work in a

workplace by the characteristics of that workplace. While making this arrangement, two units came to the fore. These are the Information Technology (IT) and Human Resources departments. The interviews with the informatics department compared the information infrastructure required by the teleworker and existing in the enterprise. In the discussions with the Human Resources department, the duties suitable for remote working were determined and evaluated the obligations to be fulfilled in this process. As a result, a proposal has been developed to help businesses that want to switch to remote working meet the legislation's obligations and solve the problems encountered in practice.

Keywords: New forms of employment, teleworking, tele-work, ICT based mobile work, hybrid work.

Jel Codes: J08, J20, J40

Giriş

Uzaktan çalışma veya tele çalışma; çalışanların belirli bir işyerine gitmeden, Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) kullanılarak gerçekleştirilen bir çalışma türüdür. Günümüzde uzaktan çalışma (teleworking) kavramı literatürde BİT Tabanlı Mobil Çalışmanın bir türü olarak yer almaktadır. AB 2020’de yayınladığı raporda Uzaktan Çalışma ve BİT Tabanlı Mobil Çalışma (TICTM) kavramını birlikte kullanmış ve çalışanların bir işverenin binasından veya sabit konumundan uzakta, ağlar, dizüstü bilgisayarlar, cep telefonları ve internet gibi dijital teknolojileri kullanarak uzaktan çalıştığı her türlü çalışma düzenlemesi olarak tanımlamıştır. Tele/uzaktan çalışma, çalışanların normal dönemlerde çalıştığı merkezi işyerlerinde çalışmalarını engelleyen ani gelişen bir durum (terör, hava muhalefeti, doğal afet, salgın hastalık vs) neticesinde, uygun işlerin, işyeri dışında da yapılabilmesine ve işyerini çalışır durumda tutulmasına imkân sağlayan bir yöne sahiptir (EUROFOUND, 2020).

Bu çalışma biçimi Fordizmin kriziyle birlikte- 1970’lerin ortalarında- ortaya çıkmış ve 1980’lerden sonra ise kullanımı yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu dönemde ortaya çıkan ekonomik kriz maliyetleri azaltma hususunda işverenlere çözüm olarak uzaktan/tele çalışmayı önermiştir. 2000’lerden sonra ise hızlı bir şekilde artmaya başlamıştır. Uzaktan çalışmanın ortaya çıkışı ve gelişmesi BİT’in gelişimiyle doğru orantılıdır. Uzaktan çalışarak maliyetlerin minimize edilmesi düşüncesi bu uygulamanın yaygınlaşmasında önemli katkı sağlamıştır. Günümüzde uzaktan çalışmaya olan ilginin artmasının en önemli nedenlerinden biri de Kovid-19 pandemisidir. 2019’da ortaya çıkan sağlık krizi işyerlerini durma noktasına getirmiş ve çözüm olarak evden çalışma düzenine geçilmiştir. 2019’dan beri uzaktan çalışma konusu hem teorik hem de pratikte çok fazla tartışılan bir konu haline gelmiştir. Uzaktan çalışma “teleworking” olarak Google arama motorunda 01.01.1980-31.12.2019 arasında 7.210.000 sonuç çıkmasına rağmen, 31.12.2019-23.02.2023 arasında ise 23.800.000 sonuç yer almaktadır. Aynı tarihlerde Google akademik arama motorunda da 474’e 1950 adet akademik çalışma yayınlanmıştır. Uzaktan çalışma ile ilgili tartışmaların 2019’dan beri artmasının en önemli nedeni Kovid-19 pandemi sürecinin uzaktan çalışmayı, çalışma hayatının gündemine taşımasıdır.

Günümüzdeki gelişmeler yeni istihdam biçimlerini anlamanın önemli olduğunu göstermiştir. Dijitalleşme bazı istihdam biçimlerinin daha fazla kullanılmasına neden

olmuştur. Kovid-19 pandemisi de çalışma hayatında BİT'nin kullanımını hızlandırmıştır. Platform çalışma ve BİT tabanlı mobil çalışma dolayısıyla da uzaktan çalışma bu türler arasında sayılabilir. Burada öne çıkan konu bu istihdam türlerinin yasal olarak tanımlanması, düzenleyici kuralların oluşturulması, bununla ilgili verilerin doğru olarak toplanması ve ekonomi, istihdam ve toplum üzerindeki etkilerinin doğru değerlendirilmesi gerekliliğidir (Erdoğan, 2021).

Dünyada birçok hükümet Kovid-19 salgınını kontrol altına almak için uzaktan çalışma düzenlemelerini devreye sokmuşlardır. Ancak Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından 12 Mart 2020'de en yüksek alarm seviyesinde pandemi ilan edilen Kovid-19 için yeni bir açıklamayla 5 Mayıs 2023'te küresel acil durumunun son bulduğu ifade edilmiştir. Birçok ülkede karantina ve kısıtlama uygulamalarına son verilmiştir. Aşı ve ilaçlar devreye sokularak hastalığın belki kırılmıştır. En azından, daha farklı durumlar oluşmazsa, tüm işyerlerinin kapatılmasını gerektirmeyecek bir tecrübe kazanılmıştır. Buna rağmen birçok işletme tamamen olmasa da bir hibrit model içerisinde uzaktan çalışma uygulamasını devam ettirmeyi düşünmektedir. Uzaktan çalışmak fitratı gereği belirli zorluklar içermektedir. Her iş uzaktan çalışmaya uygun olmayabilir. Bunun dışında bazı işleri uzaktan yapabilmek belirli teknolojik altyapıyı zorunlu kılmaktadır. Tüm bunlara rağmen uzaktan çalışma gündemimizden düşecek gibi gözüküyor. Halihazırda birçok ülkede yasal düzenlemeler yürürlüğe girmiştir. Türkiye'de de pandemi sürecinde hızlı bir şekilde Uzaktan Çalışma Yönetmeliği oluşturulmuş ve yürürlüğe konmuştur. Bu düzenleme uzaktan çalışmaya nasıl geçileceği, uzaktan çalışmanın mümkün olduğu ve olmadığı işler, sözleşmelerin nasıl yapılacağı, verilerin gizliliği ve güvenliği, iş ekipmanlarının sağlanması ve çalışma koşulları açısından genel hükümleri içermektedir. Ancak her işyerinin kendine has özellikleri olması nedeniyle, bu yönetmeliğin işletmelerin yapısına göre uygulama ilkelerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu çalışma, ister hibrit ister tam olarak uzaktan çalışmaya geçmek isteyen işletmelere yol haritası oluşturmada yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla bir kamu sektöründe (Sakarya Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü-SASKİ) araştırma yapılmıştır. Burada uzaktan çalışmaya uygun iş pozisyonları tespit edilerek uzaktan çalışma uygulama yönergesi oluşturulması için yol haritası ortaya çıkarılmıştır.

Bu süreç aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir. İlk olarak uzaktan çalışmaya uygun olan işler belirlenmiştir. Bu aşamada insan kaynakları departmanının öncülüğünde görev tanımları

yapılmış ve görev tanımları yapılırken işin uzaktan çalışmaya uygun olup olmadığı tespit edilmiş ve uzaktan çalışmada ortaya çıkabilecek zorluklar ortaya konulmuştur. İkinci olarak bilişim altyapısına dönük bir araştırma yapılmıştır. Uzaktan çalışma BİT aracılığıyla gerçekleştirildiği için işletmenin bu çerçevede asgari altyapı koşullarını sağlayıp sağlanmadığına bakılmıştır.

Yönetmeliğe göre ilgili birimlere düşen görevler tespit edilmiştir. Yönetmeliğin getirdiği yükümlülükler ve bunu yürütecek birimler ve görevleri tanımlanmıştır. Mevzuata göre izlenecek süreç aşamaları belirlenmiştir. Son olarak tüm birimlerle istişare edilerek bir yol haritası hazırlanmıştır.

1. Uzaktan Çalışma Kavramı

Uzaktan çalışma terimi, Jack Niles'in Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi (NASA) ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Hava Kuvvetleri için bir iletişim sistemi oluşturduğu 1970'lerde popüler olmuştur. Niles bu proje üzerinde çalışırken, birkaç çalışanın dahil olduğu bir uzaktan çalışma projesi tasarlamıştır. Kısa bir süre sonra, 1979'da Franck Schiff, Washington Post'ta "Evden Çalışmak Benzini Kurtarabilir" başlıklı bir makale yazmış ve esnek çalışma terimini ortaya atmıştır. Teknolojik gelişmeler nedeniyle zaman içinde işler gelişmiş ve uzaktan çalışmaya olan ilgi sürekli artmıştır (Chiru, 2017).

Uzaktan çalışmaya artan ilgiye rağmen evrensel bir tanımı yoktur. Ancak tanımlamak için uygulanan kriterler konusunda tam olmasa da önemli bir anlaşma var gibi görünmektedir. Uzak bir çalışma yeri ve BİT kullanımı, üzerinde en çok anlaşmaya varılan kriterlerden ikisidir. Ancak bir işverene bağlılık ve çalışma süresi açısından ele alındığında tanım daha fazla çeşitlilik barındırmaktadır. Bu konuda tele çalışma' ve 'evden çalışma', 'tele-evden çalışma', 'uzaktan çalışma', 'işyeri dışında çalışma', 'sanal çalışma', 'elektronik ev çalışması' ve 'dağıtılmış çalışma', 'E-İş' ve 'ev bağlantılı çalışma' tanımları kullanılmaktadır. Uzaktan çalışma ev eksenli, uydu-komşu ofis eksenli ve mobil veya göçebe olarak adlandırılan mobil uzaktan çalışma olarak gerçekleştirilmektedir (Athanasiadou - Theriou, 2021).

Uzaktan çalışma, başkalarıyla (şefler, iş arkadaşları, astlar, müşteriler vb.) iletişim kurmak ve iş görevlerini yerine getirmek için genellikle bir tür bilgi iletişim teknolojisi kullanarak kişinin evinde veya uzak bir ofis konumunda olduğu gibi geleneksel ofis ortamının dışında çalışması olarak tanımlanabilir (Beckel - Fisher, 2022).

Sullivan (2003) uzaktan çalışmayı tanımlarken 5 önemli konuyu sıralamaktadır. Bunlar;

- Taşıma/ Ulaşım/ İşe gidip gelme (transportation)
- Bilgi ve iletişim teknolojileri
- İşin yapıldığı yer / lokasyon
- Uzaktan çalışarak (ev dahil) harcanan çalışma süresinin miktarı veya oranı
- Sözleşme düzenlemeleridir.

Bu konuda ilk kavramsallaştırmalar işe gidip gelmeyi önleme veya ortadan kaldırma potansiyeline odaklanmıştır. Uzaktan çalışma tanımının en temel unsurlarından biri, BİT'lerin kullanımınıdır. Teknoloji, uzaktan çalışma ile diğer merkezi olmayan çalışma biçimleri ve evde çalışma arasındaki ayrımında çok önemli bir unsurdur. Uzaktan çalışmayı kavramsallaştırmada işin gerçekleştirildiği yer de önem arz etmektedir. Bazıları uzaktan çalışmayı evde çalışma olarak tanımlamışlardır ancak genel olarak uzaktan çalışmanın tanımı artık çeşitli konumları içermektedir. Uzaktan çalışmanın yürütüldüğü yerler, uzaktan çalışmanın alt türlerini ortaya çıkarmaktadır. Uzaktan çalışarak (ev dahil) harcanan çalışma süresinin miktarı veya oranı, uzaktan çalışmayı tanımlamak için yaygın bir kriterdir. Uzaktan çalışma türleri arasında ayrım yapmanın bir yolu işçi ile işvereni veya müşterileri arasındaki sözleşmeye dayalı düzenlemenin doğasıdır. Bu nedenle serbest meslek sahibi uzaktan çalışanların ayrı bir kategori olarak ele alınması gerekir.

Uzaktan çalışma, BİT kullanılarak evde veya işyeri dışında uzaktan çalışma faaliyetleri yürütmek olarak tanımlanabilir. Bu sayede bir çalışan, ofis görevlerini uzaktan yerine getirir. Çalışma, şirketin çalışma programı içinde veya bu programın dışında gerçekleşebilir. Uzaktan çalışma, şirketler tarafından onaylanmış bir programa sahip olabilir veya beklenmedik olaylar veya acil durumlar nedeniyle geçici olabilir. Bir şirkette uzaktan çalışma politikasının benimsenmesi, ekonomik faktörler (refah düzeyi uzaktan çalışmanın benimsenmesinde önemli bir etkiye sahiptir), sosyal faktörler (nüfusun eğitimi) ve teknolojik faktörler (bilgi teknolojileri altyapısı) gibi çeşitli faktörler tarafından belirlenir. Uzaktan çalışma, üretkenlik alanında faydalar sağlar, çalışanın çalışma süresi için daha fazla esneklik sağlar, olağanüstü beceri ve niteliklere sahip, işyerinin yakınında yaşamayan kişilerin işe alınmasına olanak tanır, personel

maliyetlerini düşürür, kirliliği azaltır ve hava koşullarından bağımsız olarak şirkette çalışmaya devam etme fırsatı yaratır (Chiru, 2017).

Genel anlamda tele çalışmanın uzaktan çalışma olduğu ve BİT'nin kullanımını içerdiği konusunda artan bir fikir birliği vardır. Uzaktan çalışma çok çeşitli ve hızla değişen bir olgudur. Bu nedenle herhangi bir genel tanımın da geniş olması kaçınılmazdır (Sullivan, 2003).

Tele çalışma, işverenin işyeri dışında gerçekleştirilen işler için masaüstü bilgisayarlar, dizüstü bilgisayarlar, tabletler ve akıllı telefonlar gibi BİT'nin kullanımı olarak tanımlanır. Buna evden, bir uydu ofisten veya başka bir yerden yapılan işler dahildir. “Hibrit” çalışma, uzaktan çalışmanın ve işverenin tesislerinde çalışmanın bir kombinasyonunu ifade eder. Uzaktan çalışma, tele çalışma, evde çalışma ve ev eksenli çalışmanın tanımlanması ve ölçülmesi, tamamen veya kısmen varsayılan çalışma yeri dışında bir yerde yürütülen çalışmaları ve iş yapmak için bilgisayar, tablet veya telefon gibi elektronik cihazların kullanılması içerir. Uzaktan çalışma, işverenin çalışma ortamı üzerinde sahip olduğu kontrol derecesini ve işverenin sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı planlama ve sağlama becerisini etkiler. COVID-19 salgını nedeniyle alınan halk sağlığı ve sosyal önlemler, dünya çapında birçok sektör ve bölgede benzeri görülmemiş ve hızlı bir şekilde uzaktan çalışmaya geçişle sonuçlanmıştır. Örneğin, Avrupa'da uzaktan çalışmaya katılan işçilerin oranı pandemi öncesinde %11'den pandemi sırasında %48'e yükselmiş ve COVID-19 salgını sırasında ücretli çalışma saatlerinin yaklaşık %40'ı uzaktan çalışmayla gerçekleşmiştir. Latin Amerika ve Karayipler bölgesinde 2020'nin ikinci çeyreğinde 23 milyondan fazla insan uzaktan çalışmaya geçiş yapmıştır. Küresel olarak, uzaktan çalışmaya geçişin çoğu, daha yüksek gelir ve eğitim düzeyine sahip işçiler arasında gerçekleşmiştir. Son zamanlarda yapılan bir analiz, uzaktan çalışmanın kullanımının artmaya devam edebileceğini; örneğin, 2020'de yapılan araştırmalar Amerika Birleşik Devletleri'ndeki (ABD) işlerin %34'ünün makul bir şekilde uzaktan gerçekleştirilebileceğini göstermektedir. Uzaktan çalışmanın kullanımının artması muhtemel olduğundan, işverenlerin, hükümetlerin ve işçilerin ve onların temsilcilerinin, çalışanların ve kuruluşların ihtiyaçlarını dengeleyecek şekilde uzaktan çalışmanın potansiyel etkilerini nasıl ele alacaklarını anlamalarını sağlamak önemlidir (WHO, 2021).

Wilks - Billsberry (2007) uzaktan çalışmanın tanımlayıcı özelliklerini 6 başlıkta ele alınabileceğini ileri sürmüşlerdir. Bunlar;

- Çalışma yeri (lokasyon)
- Seyahatin azaltılması
- Bilgi iletişim teknolojilerinin rolü
- Bilgi çalışanları olarak uzaktan çalışanlar
- İş yaşam dengesi
- İzolasyondur.

İşyerinin dışında çalışmayı içeren uzaktan çalışmanın lokasyonu aynı zamanda birden fazla tanıma da kapı aralar. Böylece bir kişi bilgi iletişim teknolojileri sayesinde evde, yazlıkta, kafeteryada, mobil olarak çalışabilir. Uzaktan çalışma, işe gidip gelme yolculuklarının ortadan kalkması nedeniyle seyahatin azalacağı varsayımıyla trafik sıkışıklığı ve kirlilik sorunlarına bir çözüm olarak önerilmiştir. Uzaktan çalışmada BİT önemli rol oynamaktadır. İletişim ve iş internet üzerinden gerçekleşir. Birçok iş e-postayla yapılır. Diğer taraftan müşterilerle gerçek zamanlı iletişim kurularak değişiklikler ve onaylar mümkün hale gelir. Uzaktan çalışanların çoğu telefonlarının susmadığını ve her zaman çevrimiçi olduklarını beyan etmişlerdir. Bilgi teknolojisi kullanabilen, işini kendisi tasarlayıp kontrol edebilen ve üniversite eğitimine sahip bilgi işçilerinin daha ziyade uzaktan çalışmaya uygun olduğu ileri sürülmektedir. Kesin olarak tanımlayıcı bir özellik olmasa da, iş-yaşam dengesi önemli tartışma alanıdır. Bazıları insanlar uzaktan çalışırken iş ve ev sınırlarının bulanıklaştığını ileri sürmektedir. Diğer taraftan sağladığı esnekliği değerli bulanlar da vardır. İş arkadaşlarıyla yüz yüze iletişimin sınırlı olma potansiyeli ve izolasyon, genellikle bu çalışma tarzına özgü görülen bir özelliktir.

Standen ve diğerleri (1999), uzaktan çalışmanın tanımlanmasında 5 kriterin olması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Bunlar:

- Ev ile ofis arasındaki BİT bağlantısının derecesi;
- Ev ve ofis arasındaki zaman dağılımı;
- İşin diğer çalışanlarla ne ölçüde iletişim gerektirdiği;

- Müşterilerle ve diğer harici taraflarla etkileşim miktarı ve

Profesyonel ve rutin uzaktan çalışanlar tarafından deneyimlenen farklı özerklik düzeylerini gösteren bilgi yoğunluğudur.

Bu değişkenlerin birlikteliği, öncelikli olarak örgütsel çevreyle bütünleşmeyi etkiler ve bazı uzaktan çalışma biçimlerinin işle ilgili refah üzerinde diğerlerinden daha büyük bir etkiye sahip olmasını sağlar.

Wilks - Billsberry (2007) çalışmalarında uzaktan çalışmayı tanımlamanın; teknoloji, ofis çalışması ve evden çalışmanın gelişmesiyle ve yeni yöntemlerle iç içe geçmesiyle birlikte daha da zorlaştığını, iş-yaşam dengesinin her zaman sağlanamadığını, tele-çalışanlara tek bir grup olarak davranılamayacağını ayrıca "telefondan çalışan- tele-worker" yerine daha kullanışlı ve daha az karmaşık bir terim olarak "eve bağlı çalışan" (home-anchored worker) teriminin kullanılmasını önermişlerdir.

Uzaktan çalışma, dört kategoriye göre karakterize edilebilir (Vayre, 2021);

- Tam zamanlı veya kalıcı evden uzaktan çalışma;
- Dönüşümlü olarak, işe gidip gelerek veya yarı zamanlı olarak evde uzaktan çalışma;
- Göçebe veya mobil uzaktan çalışma;
- Tahsis edilmiş üçüncü konumlarda, yani tele-merkezlerde, uydu ofislerde veya ortak çalışma alanlarında uzaktan çalışma.

Buna göre birinci türde çalışma yalnızca veya neredeyse tamamen evde yürütülmektedir. Dönüşümlü veya yarı zamanlı modelde haftada en az bir gün evde çalışılmaktadır. Göçebe veya mobil uzaktan çalışmada örneğin iş gezileri sırasında ve farklı konumları bir araya getiren bir uzaktan çalışma yapılmaktadır. Bunlar; otel, ev, müşterilerin tesisleri, ulaşım esnasında vb. olabilir. Son olarak uzaktan çalışma ana şirket konumundan uzakta bulunan ve prensip olarak çalışanın ikamet ettiği yere yakın olan, işe tahsis edilmiş binalarda gerçekleştirilebilir.

Uzaktan çalışma, çalışanlar üzerindeki etkisi düşünüldüğünde önemli bir konudur. Bu nedenle, dağıtım öncesinde ve sırasında, uzaktan çalışmanın aşağıda verilen fırsatlarını ve risklerini dikkate almak önemlidir (Vayre, 2021);

- İş organizasyonu, profesyonel katılım ve verimlilik (yani, bireysel ve toplu faaliyetlerin mekansal-zamansal yönetimi, şirket standartları ve değerleri ile özdeşleşme, bireysel ve toplu performans, ekipler içinde memnuniyet, iletişim ve işbirliği);
- Profesyonel eşitlik (yani uzaktan çalışmaya, eşit muameleye, tanınmaya ve kariyer gelişimine eşit erişim);
- İşyerinde sağlık ve yaşam kalitesi (yani iş yükü, mesleki ve psikososyal risklere maruz kalma, profesyonel ilişkilerin kalitesi, iş-yaşam dengesi).

Uzaktan çalışmanın potansiyel olarak zararlı etkilerinin önlenmesi, organizasyon kültürünün büyük bir dönüşümünü gerektirir. Bu durum uzaktan çalışma biçimine ilişkin gerçek bir şirket politikasının (yani açık, şeffaf, gönüllü) oluşturulmasını gerektirir. Aynı zamanda kurumsal, toplu ve bireysel düzeylerde uzaktan çalışmayı desteklemek için resmi düzenlemelerin geliştirilmesini de ifade eder. Son olarak, yönetsel politikaların ve uygulamaların geliştirilmesini (örneğin işyerinde özerkliğin teşvik edilmesi, bir güven ilişkisinin kurulması), iş verimliliğinin ve performans değerlendirme süreçlerinin yeniden tanımlanmasını ve uzaktan çalışanlar hakkında aktarılan temsillerin evrimini gerektirir. Diyalog ve toplu karar alma için alanların oluşturulması, bu hedeflere ulaşmanın etkili bir yoludur (Vayre, 2021).

2. Uzaktan Çalışma Literatürü

Uzaktan çalışma literatürü oldukça geniş kapsamda bir inceleme alanına sahiptir. Bu çerçevede bazı çalışmalar belirli ülkelerde uzaktan çalışmanın zorluklarına, etkilerine ve uzaktan çalışmayı nasıl anladıklarına değinmişlerdir. Ono (2022), Japonya'da uzaktan çalışmanın neden zor olduğunu araştırmıştır. Japonya Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ülkeleri arasında uzaktan çalışmaya dahil olan en düşük insan sayısına ve uzaktan çalışma politikaları olan şirketlerin en düşük yüzdesine sahiptir. Bu durum ülkenin teknolojik olarak gelişmiş olduğu konusundaki itibarı göz önüne alındığında paradoksal görünebilir. Sonuçta Japon işyerinde eksik olanın teknolojik altyapı olmadığını, ancak Japon kültürüne ve onun kolektivist köklerine gömülü olan işin farklı özelliklerinin uzaktan çalışmanın etkili bir şekilde uygulanmasını engellediği görülmüştür. Japonya'da uzaktan çalışma oranının düşük olması, teknolojik hazır olmamanın değil, çalışma normlarına ve kültürüne gömülü gayri resmi engellerin bir sonucudur. Bunlar, işçiler ve işverenler arasındaki zımnî sözleşme ve hediye alışverişini, izlenim yönetimini ve girdi odaklı kültürü, işle ilgili yapısal katılımları ve yerleşik varsayımları, mikro yönetim ve sosyal organizasyonların hiyerarşik yapısını içerir. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH)'daki değişimler ile işsizlik arasındaki ilişkiyi gösteren Okun

katsayısı OECD ülkeleri arasında Japonya'da en zayıf ve ABD'de en güçlü çıkmıştır. Bunun nedeni "Ömür boyu istihdam" ifadesiyle karakterize edilen Japonya'daki istihdam ilişkisidir. Japon işgücü piyasası, uzun ömürlü ama esnek değildir. Japonya'da, uzun süreli istihdam ilişkileri, işverenler ve çalışanlar arasındaki zımni bir sözleşme yoluyla mümkün olmaktadır. İşverenler iş güvencesi, profesyonel gelişim ve bir örgüte üyeliği hediye olarak sağlarlar. Bu hediye geri ödeme yükümlülüğü doğurur. Buna karşılık çalışanlar sadakat, uygunluk ve azami bağlılık sağlar. İzlenim yönetimi, bir kendini sunma şeklidir ve bireylerin başkaları tarafından nasıl algılandıklarını kontrol ettikleri bir süreci tanımlar. İzlenim yönetimi, bireylerin kimliklerini geliştirdikleri ve örgüt içinde kabul görmeye çalıştıkları önemli bir kanaldır. Bir ofis ortamında oyuncu işçidir, sahne ofistir ve seyirci patronlar ile iş arkadaşlarıdır. İzlenim yönetiminde, aktörlerin izlenimlerini en üst düzeye çıkarabilmelerini sağladığı için yüz yüze iletişim çok önemlidir. Japonya'da uzaktan çalışmanın önündeki en büyük engellerden biri, işin belirli zamanlarda ofiste yapılması gerektiğine dair yerleşik varsayımdır. Şahsen, yüz yüze iletişim, Japonya gibi toplumlarda iş yürütmenin merkezinde yer alır. Mikro yönetim ve Kolektivist kültür de uzaktan çalışmada etkilidir. Japonlar performanstan daha kolay gözlemlendiği için çalışma saatleri ve hizmet yılı gibi girdiler üzerinden değerlendirme yaparlar. İşçilerin girdilerini gözlemlemeyi gerektirir. Çalışılan saatleri gözlemek gibi ihtiyaçlar uzaktan çalışmayı azaltır. Japonlar Kolektivizm altında, herkesin birlikte çalıştığı ortak bir anlayışa sahiptir. Kolektivist bir kültür de ancak birbirlerinin davranışlarını izleyecek ve onaylayacak mekanizmalar mevcut olduğunda var olabilir (Ono, 2022).

Suciu ve Petre (2022), Romanya'da uzaktan çalışmanın gelişmesini engelleyen nedenleri ortaya koymuştur. Bunlar uzaktan çalışma için daha uygun olan yüksek eğitimli ve yüksek düzeyde beceri içeren pozisyonlara sahip çalışanların oranının düşük olması ve Romenlerin bu değişime yönelik tercihlerinin daha düşük olmasıdır. Sonuçta uzaktan çalışmanın yaygınlaştırılması ve avantajlarından mümkün olduğunca yararlanabilmek için politika yapıcıların, şirketlerin ve çalışanların katılımına ihtiyaç olduğu ileri sürülmüştür.

Marin (2021), Avrupa düzeyinde, son yirmi yılda uzaktan çalışma uygulamasının gelişimi ve COVID-19 salgınının yarattığı mevcut koşullarda, farklı devletlerin uzaktan çalışmayı nasıl anladıklarını incelemiştir. Sonuçta bazıları Avrupa çerçeve anlaşmasının

hükümlerini aldıkları bazılarının İş Kanunlarını değiştirdiği ve diğerlerinin de buna gerek duymadıkları görülmüştür. Şu anda, farklı Avrupa Birliği (AB) devletlerinin 16 Temmuz 2002'de Brüksel'de imzalanan Tele-çalışmaya ilişkin Avrupa Çerçeve Anlaşması'nın hükümlerini uygulamayı anladıkları çok sayıda varyant vardır. Bu durum, uzaktan çalışmaya ilişkin yeknesak bir uygulamayı benimseyemeyen birçok Avrupa ülkesinde faaliyet gösteren şirketlerin insan kaynakları faaliyetlerini ve politikalarını etkileyebilmektedir. Bazı ülkelerde ulusal mevzuat acilen uzaktan çalışma rejimine geçmeye izin vermemiştir. Bu nedenle Uzaktan çalışmaya ilişkin mevzuat, COVID-19 salgınının başlangıcında bazı eyaletlerde ortaya çıkan durumlardan kaçınmak için normal bir çalışma rejiminden uzaktan çalışmaya çok işlevsel bir geçişe izin verecek şekilde çok esnek olmalıdır.

Hosoda (2021), COVID-19 salgınının Japon şirketlerinde uzaktan çalışmanın etkilerini incelemiştir. Japon hükümeti uzaktan çalışmayı desteklediğinde, büyük şirketler uzaktan çalışmanın üretkenlik, elde tutma, örgütsel bağlılık ve kuruluş içindeki performans algısı gibi örgütsel sonuçları artırabilmesi nedeniyle uzaktan çalışmaya devam etmeyi düşünmektedirler. Bununla birlikte, uzaktan çalışmanın oranı hala diğer ülkelerden daha düşüktür. Bunun nedenleri şirket büyüklüğü, iletişim tarzı, teknolojik ve çevresel faktörlerdir. Küçük ve Orta Ölçekli İşletme (KOBİ)'lere göre büyük şirketlerde uzaktan çalışma olasılığı daha yüksektir. Sık koordinasyon gerektiren işlerde uygun değildir. “Ağ ortamının devamlılığı”, “belgelerin damgalanması gereksinimi” ve “Bilgisayar, akıllı telefon gibi cihazların güvenliğinin sağlanması” gibi teknolojik sorunlar, küçük ve orta ölçekli şirketlerde uzaktan çalışmanın uygulanmasını olumsuz etkilemiştir.

Özcan (2018), çalışmasında uzaktan çalışmanın Türkiye'deki çalışma hayatı üzerindeki etkisini incelemiştir. Sonuçta en çok bildirilen üç avantajın, çalışma programını kendine göre ayarlayabilme, sessiz sakin ve rahat bir ortamda çalışabilme ve işe gidiş geliş süresinin çalışana kalması olduğu görülmüştür. Dezavantajlar arasında ise en çok; işte verimli, disiplinli olamama ve odaklanamama problemi, aileye negatif etkisi ve yalnızlık ve asosyalleşme olduğu görülmüştür. Bu çalışma şeklinde, uzaktan çalışan, üst yönetim, insan kaynakları bölümü ve yöneticilerine büyük sorumluluklar düşmektedir. İnsan kaynakları yöneticileri işletme politikasının, işe alım sürecinin ve oryantasyon programının, işletme içi verilen eğitimlerin, teknik destek süreçlerinin uzaktan çalışma şekline göre yapılandırılmasında sorumlulukları vardır. Bu nedenle, uzaktan çalışma

uygulanmasında, üst yönetimin ve insan kaynakları bölümlerinin, iletişim süreçlerini, çalışanın bağlılığını ve motivasyonunu, çift taraflı güveni, olası stresli durumları dikkate alarak, işe alım süreçlerini, oryantasyon programını ve şirket içi eğitim programlarını yönlendirmelerinin faydalı olacağı söylenebilir.

Bazı çalışmalar uzaktan çalışma ile örgütsel ve iş performansı, örgütsel bağlılık, iş tatmini/memnuniyeti ve iş yaşam dengesi arasındaki ilişkilere odaklanmıştır. Örneğin Andrei ve Militaru (2022) çok uluslu bir e-ticaret şirketinde uzaktan çalışmanın örgütsel performans üzerindeki etkisini incelemiştir. Sonuçta katılımcıların mesleki deneyimlerine bağlı olarak uzaktan çalışmanın örgütsel performans üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu, uzaktan çalışmanın kuruluşun etkililiğini, verimliliğini ve finansal uygulanabilirliğini olumlu yönde etkilediği ortaya konulmuştur. Buna göre uzaktan çalışma kurumsal performansı iyileştirmenin bir yolu olarak düşünülebilir. Uzaktan çalışma aynı zamanda çalışanların verimliliğini artırabilir, onların görevlerine daha fazla konsantre olmalarını ve ofise gitmeyle ilgili dış etkenlere daha az odaklanmalarını sağlayabilir. Bu çalışmada uzaktan çalışmanın uygulanmasıyla kurumun finansal sağlığının iyileştiği görülmüştür. Akademik ortamda, üniversite yönetim ekipleri, geleceğin mezunlarını uzaktan çalışmaya hazırlamak için programlarında uzaktan çalışma becerilerini uygulaması önerilmiştir.

Campo ve diğerleri (2021), Kolombiya'daki büyük özel hizmet şirketlerinde, uzaktan çalışma, iş performansı, iş-yaşam dengesi (WLB) ve aile destekleyici süpervizör davranışı (FSSB) arasındaki ilişkiyi COVID-19 bağlamında incelemiştir. Sonuçta; pandemi bağlamında uzaktan çalışma ile iş performansı veya iş-yaşam dengesi arasında bir ilişki olmadığı, ancak iş performansı ile hem aile destekleyici süpervizör davranışı FSSB hem de iş-yaşam dengesi arasında ve FSSB ile WLB arasında pozitif ilişkiler olduğu bulunmuştur.

Härtel ve diğerleri (2023), uzaktan çalışma stratejilerinin uygulanması ile iş performansı arasındaki ilişkileri incelemiştir. Bu çalışmada COVID-19 salgını sürecinde güçlenen kuruluşlarının başarısının her şeyden daha fazla uzaktan çalışanların performansına bağlı olduğu ileri sürülmüştür. Sonuçlar, en çok uygulanan uzaktan çalışma stratejilerinin, iş performansı ile en olumlu şekilde ilişkilendirilen stratejiler olduğunu göstermiştir. Bu uzaktan çalışma stratejileri, iş ve özel hayat arasına sınır çizmeye yönelik hedeflerden

çok, modern iletişim teknolojilerini kullanarak sosyal iletişimi sürdürmenin yanı sıra elverişli bir çalışma tutumu benimseyerek görev odaklı ve verimli çalışmaya ilişkin hedeflere hizmet etmektedir. Gelecekteki araştırmalar, özellikle, uygun bir çalışma tutumu benimseyerek görev odaklı ve verimli bir şekilde çalışmaya ve modern iletişim teknolojilerini kullanarak sosyal iletişimi sürdürmeye yönelik tamamlayıcı uzaktan çalışma stratejilerinden faydalanacaktır.

Bayraktar (2021), uzaktan çalışmanın örgütsel bağlılık ve iş tatmini üzerine etkisini incelediği çalışmasının sonucunda uzaktan çalışmaya geçecek şirketlerin iletişimde yaşanabilecek aksaklıkları hesaplayarak, bunu gidermek için yönetici ve personel eğitimlerine büyük önem verilmesi gerektiği, eksiklikleri gidererek sistemin optimum hale getirilmesiyle birlikte uzaktan çalışanın örgütsel bağlılık ve iş tatminine olan katkısının arttığı gözlemlenmiştir.

Altun (2021) çalışmasında medya sektöründe Covid-19 sürecinde uzaktan çalışma, iş-yaşam dengesi ve örgüte bağlılık arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada, katılımcıların iş-yaşam dengesi ile örgüte bağlılık düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Uzaktan çalışmanın iş-yaşam dengesine kısmen olumlu etki yaptığı tespit edilmiştir. Covid-19 sürecinde "sürekli evden çalışan" bireylerin, "hiç evden çalışmayan" bireylere göre iş-yaşam dengesini daha iyi sağlayabildiği görülmüştür. İş-yaşam uyumunun ise örgüte bağlılığı artırdığı belirlenmiştir.

Karaca (2019) çalışan anneler üzerinde bir araştırma yaparak uzaktan çalışmanın iş-yaşam dengesine etkisini incelemiştir. Bulgularda, yoldan tasarruf edilen zaman ile çocuğa ayrılan zaman faktörü ön plana çıkmıştır. Bunun yanı sıra fiziksel rahatlık, ev işlerine ayrılan zaman, daha verimli, motive ve konsantre çalışabilme gibi hem kişisel hem işe yönelik bulgulara rastlanmıştır.

Özdemir (2021) uzaktan çalışma ve iş memnuniyeti ilişkisini ele alan çalışmasında demografik ögelere göre iş tatmini faktörlerinde herhangi bir farklılık olup olmadığı araştırmıştır. Sonuçta uzaktan/ tele çalışma ile çalışanların iş yükleri, çalışma süreleri ve raporlamalarının arttığı ve görüşme ve toplantıların tamamen telefon veya sanal ortama taşındığı ortaya çıkmıştır. Katılımcıların, uzaktan çalışarak zamandan tasarruf ettikleri, uzaktan çalışmanın çalışanlara yoğun stres ve gürültüden uzak çalışma fırsatı sunduğu ve

uzaktan çalışırken işlerine daha kolay konsantre olabildikleri, çalışma saatlerini belirlemelerine rağmen eşit olarak belirleyemedikleri görülmüştür. Çalışanların çalışma saatlerinde esneklik yaşadıkları, evden çalışma döneminde uyku düzenlerinin bozulmadığı, iş disiplinlerinde azalma olmadığı ve rahatlıktan dolayı işi erteleme eğilimlerinin olmadığı, çalışma düzenlerinin bozulmadığı ancak birçok çalışanın, evden çalışmanın neden olduğu hareketsizlik nedeniyle fiziksel sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Evden çalışmak için gerekli donanımları, çevrimiçi toplantı ve konferans gibi ortamları ve yeterli uzaktan erişim altyapısını şirketlerinin sağladığı, tele çalışma konusunda eğitimler ve bilgi güvenliği konusunda gerekli eğitimler vererek bilgi güvenliğini en iyi şekilde sağladığı sonuçları elde edilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu evin iş yapmak için uygun bir ortam ve mevcut işlerinden oldukça memnun olduğunu düşünmektedir.

Pınargözü (2021) finans sektöründe çalışanlar üzerinde yaptığı çalışmasında Covid-19 sürecinde uzaktan çalışmanın örgütsel bağlılık üzerindeki etkisini incelemiştir. Sonuçta finans sektöründe çalışan kişilerin uzaktan çalışmaya yönelik tutumlarının örgütsel bağlılıkları üzerinde kısmi ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

Kıvanç ve Sığrı (2021) çalışmasında pandemi döneminde uzaktan çalışmada beyaz yakalılarının performans denetim süreçlerine yönelik bir araştırma yapmıştır. Bu çalışmada uzaktan çalışma için çalışan takip yazılım sistemlerine ihtiyaç olup olmadığı, bu kişilerin çalışan takip yazılımı ile denetime nasıl tepki vereceği, bu dijital denetim mekanizmalarının kullanılması iş performansını nasıl etkileyeceği ve yöneticilerin uzaktan çalışanların performanslarını hangi yöntemler ile denetleyebileceği sorgulanmıştır.

Çiftçi ve Cindiloğlu Demirer (2021) çalışmasında Covid-19 pandemi sürecinde gerçekleştirilen esnek çalışma uygulamasının çalışanın mutluluğu ve performansına etkisini incelemişlerdir. Sonuçta esnek çalışma uygulamasının çalışanların mutluluk ve performansına olumlu etkisi olduğu, çalışanların büyük çoğunluğunun memnun olduğu ve esnek çalışma uygulamalarının pandemi sonrasında da devam edilmesine dair genel bir görüşün bulunduğu tespit edilmiştir.

Uysal ve Çayır Yılmaz (2020) çalışmasında akademisyenlerin iş yaşam dengesi ve uzaktan çalışmaya ilişkin görüşlerini incelemişlerdir. Sonuçta uzaktan çalışmanın

avantajlarının; esnek çalışma ortamı, ulaşım sorununun olmaması, işi bölen unsurlardan kurtulma ve dezavantajlarının; iş ve özel yaşam sınırlarının belirsizleşmesi, hareketsizlik ve sosyal etkileşimde azalma olduğu ileri sürülmüştür.

Bazı araştırmalar uzaktan çalışma ile işçi sağlığı ve refahı konularına odaklanmıştır. Lunde ve diğerleri (2022), evden uzaktan çalışma ile çalışan sağlığı arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Bu çalışmada uzaktan çalışma ile genel sağlık, ağrı, esenlik, stres, tükenmişlik, genel yaşamdan memnuniyet ilişkisi araştırılmıştır. Sonuçta uzaktan çalışma ile çalışan sağlığı arasındaki ilişkiye dair kapsamlı kanıtların az olduğu, uzaktan çalışmanın gelecekteki çalışma yaşamında nasıl uygulanacağına dair büyük bir bilgi boşluğu olduğu tespit edilmiştir.

Beckel ve Fisher (2022), uzaktan çalışma ile işçi sağlığı ve refahı arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Sonuçta uzaktan çalışmanın fiziksel sağlık ve psikolojik sonuçlarıyla ilgili mevcut araştırmaların sınırlı olduğu, buna rağmen bazı örneklerde daha düşük kan basıncı ve daha düşük sağlık riskleri gibi olumlu sağlık sonuçlarına yol açtığı ancak sağladığı artan kontrol ve esneklik nedeniyle daha uzun veya standart dışı saatler çalışmaya yol açarak stres düzeylerini yükseltebileceği ve ayrıca uzun süreli bilgisayar kullanımına ve kötü tasarlanmış iş istasyonlarına maruz kalmanın, çalışanlarda kas-iskelet sistemi ve ağrı semptomlarına yol açabileceği ileri sürülmüştür. Uzaktan çalışmayla ilgili ruh sağlığı sonuçlarına ilişkin veriler daha az net olmakla birlikte sekiz saat veya daha az uzaktan çalışan çalışanların depresyon yaşama riski daha düşük olabilirken, uzun süreli uzaktan çalışma saatlerinde çalışanlar sosyal izolasyon nedeniyle depresif belirtiler yaşayabileceği tespit edilmiştir. Sosyal ve işle ilgili sonuçlara bakıldığında; uzaktan çalışmanın getirdiği esneklik ve kontrolün, iş-yaşam dengesini güçlendirmeye ve iş-aile çatışmasını azaltmaya yardımcı olabildiği, ancak iş ile ev arasındaki mekansal ve zamansal sınırların azaltılmasının, iş aile çatışması olasılığını arttırabildiği de tespit edilmiştir. İşle ilgili sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda, uzaktan çalışan çalışanlar genellikle iş tatmininin arttığını bildiriyor, ancak bu raporlar, çalışanlar uzaktan çalışma yoluyla uzun saatler çalışmaya başladığında biraz azalmaktadır.

Bazı araştırmalar uzaktan çalışmanın nedenlerine ve yapılması gerekenlere odaklanmıştır. Vlčková ve diğerleri (2019), işverenin uzaktan çalışmayı benimsemesinin

bazı ekonomik faktörlere bağlı olacağını varsayımından hareketle Çek Cumhuriyeti'ndeki KOBİ'lerde finansal göstergeleri kullanarak uzaktan çalışmayı benimsemelerini sağlayan nedenler araştırılmıştır. Sonuçta ampirik bulgular; uzaktan çalışmayı kullanan tipik bir şirket daha yüksek yükümlülük/borç ve dolayısıyla daha düşük öz sermaye oranına, daha düşük sabit varlık oranına, daha yüksek satışlara, daha düşük envantere, daha yüksek işgücü verimliliğine ve çalışan başına daha yüksek katma değere, daha yüksek öz sermaye getirisine, daha yüksek personel maliyetlerine ve daha yüksek ortalama ücretler sahip bir şirket olduğu ileri sürülmüştür. Ancak, bunun yalnızca istatistiksel olarak doğrulanmış bir hipotez olduğu belirtilmiştir. Uygulamada, uzaktan çalışmanın uygulanmasına karar verildiğinde bunun tüm avantajlarını ve dezavantajlarını göz önünde bulundurmalıdır. Şirket belirli maliyetlerden tasarruf edebilir (enerji, bina vb. için), ancak çalışanlarla iletişim kötüleştiği, görevlerin atanmasında zaman esnekliğinin azalması veya çalışanların izolasyonu durumunda bu durum tersine dönebilir. Çalışanlar söz konusu olduğunda, uzaktan çalışma, yüksek derecede öz disiplin, çok iyi iletişim becerileri, planlama yeteneği ve mükemmel bilişim teknolojileri yeterliliği gerektirir.

Gohoungodji ve diğerleri (2023), ampirik çalışmalara dayalı başarılı uzaktan çalışmayı teşvik eden faktörleri araştırmak ve kavramsal bir model oluşturmak için literatür analiz edilmiştir. Teknolojik faktörlere erişimin uzaktan çalışma için temel bir koşul olduğu ancak bunun yanı sıra maddi koşullar, çalışma ortamı ve uzaktan çalışanın aile ortamı ile ilgili birçok faktörün de etkili olduğu görülmüştür.

Ollo-López ve diğerleri (2021), Avrupa genelinde evden çalışmanın kullanımını belirleyen bireysel, kurumsal ve ülke düzeyindeki faktörleri analiz etmeyi amaçlanmaktadır. Sonuçta aile sorumlulukları daha fazla olan çalışanlar, iş yerlerinden uzakta yaşayanlar ve yüksek vasıflı çalışanlar daha çok ev eksenli uzaktan çalışmaya yöneldiği, örgütlerde daha güçlü olan bireylerin ve bireyciliğin daha fazla vurgulandığı, daha düşük güç mesafesinin ve daha yüksek kadınlığın olduğu ülkelerde yaşayanların evde daha fazla uzaktan çalışma yaptığı ve uzaktan çalışmanın ulusal düzenlemesinin olduğu ve BİT'nin daha fazla geliştiği yerlerde evden uzaktan çalışmanın daha yaygın uygulandığı görülmüştür.

Kıcır (2019), çalışmasında evden çalışma kararında etkili olan faktörleri, evden çalışmanın avantaj ve dezavantajlarını çevirmenler üzerinde incelemiştir. Sonuçta evden

çalışan çevirmenlerin iş özerkliğine, zaman ve mekân esnekliğine sahip olduğu ve gerektiğinde esneklikten faydalandıkları ve bir taraftan evden çalışmanın sosyal yaşama olumlu diğer taraftan da yalnızlaştırıcı etkileri olduğu tespit edilmiştir.

Duran ve Hussein (2022), çalışmasında uzaktan çalışma ile ilgili akademik çalışmalarını sistematik olarak incelemişlerdir. Sonuçta araştırmaların genelde hem avantaj hem de çatışma alanı olarak iş-aile-yaşam ilişkisine odaklandığı ileri sürülmüştür. Bu bazen ailevi sorumlulukları için daha fazla zaman ayırma bazen de iş ve ailevi sorumlulukların üst üste bindiği bir görünüm arz etmektedir. Teknoloji başlığının sıkça kullanıldığı ve yeni bazı kavramların (zoom yorgunluğu) gündeme geldiği görülmüştür. Uzaktan çalışmanın artmasıyla birlikte video konferans yöntemiyle gerçekleştirilen toplantılara bağlı olarak çalışanlarda görülen bitkinlik, yorgunluk ve yıpranmışlık artmaktadır.

Vicerra ve diğerleri (2022), uzaktan çalışma için gerekli temel bilinen bileşenlere (wifi özellikli bir bilişim teknolojileri ekipmanı, güvenli bir çalışma ortamı ve güvenilir internet bağlantısı) iş türü ve bilgisayar okuryazarlığının da eklenmesini önermektedir. Bu çerçevede bu çalışmada Filipin devlet çalışanları için dört önemli faktöre dayalı olarak uzaktan çalışma yeteneği değerlendirmesi için bir model geliştirilmiştir. Bunlar internet hızı, bilişim teknolojileri ekipmanı kullanılabilirliği, bilgisayar okuryazarlığı ve dilsel temsillerde ifade edilen iş türüdür. Önerilen sistem, potansiyel uzaktan çalışma maliyeti gereksinimi ile de karakterize edilebilecek dört girde parametresine dayalı bir geri bildirim uzaktan çalışma yeteneği puanı sağlayabilir.

Baycık ve diğerleri (2021), çalışmasında bireysel ve toplu iş hukuku, sosyal güvenlik ve İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) açısından COVID 19 pandemisinde uzaktan çalışmayı incelemişlerdir. Sonuçta işverenlerin uzaktan çalışmaya hazırlıksız olarak yakalandıklarını, ancak uzaktan çalışmanın kalıcı olması durumunda işverenlerin bu süreci iyi planlaması ve uzaktan çalışma düzenine ilişkin iş organizasyonunu oluşturması gerektiği ve uzaktan çalışma konusunda daha ayrıntılı ve kapsayıcı bir yasal düzenlemeye ihtiyaç olduğu ileri sürülmüştür.

Başol ve Çömlekçi (2021) çalışmasında uzaktan çalışma tutumu üzerinde etkisi olan sosyal ve demografik belirleyiciler ve uzaktan çalışmanın geleceği ile ilgili bazı öneriler ortaya konulmuştur. Sonuçta eğitim seviyesi daha yüksek olan beyaz yakalı çalışanların uzaktan çalışmaya karşı daha olumlu tutum geliştirdikleri, diğer taraftan uzaktan çalışma

ile çalışanlarının iş yükünün arttığı durumlarda, çalışanların uzaktan çalışmaya karşı daha olumsuz bir yaklaşım geliştirdikleri ve işletmelerin iş yükünü kontrol altında tutup dengelemeden uzaktan çalışmaya geçmelerinin onlar açısından negatif sonuçlar doğurabileceği ileri sürülmüştür.

Özcan (2020) çalışmasında uzaktan çalışanların ve ofis çalışanlarının insan kaynakları yönetimi ve birim yöneticilerinden beklentileri ve önerileri tespit edilmiştir. Sonuçta insan kaynakları yöneticilerinin başarılı bir uzaktan çalışma programı uygulayabilmeleri için yönlendirici olması ve bu yeni çalışma şekline geçilmeden önce ve sonra neyin ve nasıl uygulanmasının beklenildiğinin öğrenilmesi gerektiği bunun için de uzaktan çalışanların deneyimleri ve yaşadıkları sıkıntıların anlaşılması gerektiği ileri sürülmüştür.

Akay ve Kundakçı (2021) çalışmasında kıdem, çalıştığı departmanın uygunluğu, iletişim yeteneği ve evde çalışma ortamının uygunluğu kriterleri dikkate alınarak tam sayılı programlama yöntemleri ile bir üretim işletmesinde uzaktan çalışma modeli oluşturulmuştur. Sonuçta daha önce oluşturulan manuel modelde motivasyon eksikliği, dokümantasyon işlerinin aksaması ve her departmanın evden çalışabilme kolaylığının aynı olmaması gibi sorunlar yaşanmasına rağmen oluşturulan yeni modelde daha adaletli ve verimli bir çalışma ortamı oluşturulduğu ileri sürülmüştür.

Bazı çalışmalar denetim meselesine odaklanmıştır. Ertürk ve diğerleri (2021) çalışmasında finans sektöründe uzaktan çalışma ve uzaktan çalışanları kontrolü meselesi ele alınmıştır. Sonuçta bankacılık sektöründeki Genel Müdürlük yöneticileri açısından mesai disiplinin sağlanması, performans değerlendirme ve işlerin zamanında ve doğru şekilde yapılıp yapılmadığının kontrolünde, ofisten çalışma ile uzaktan çalışma arasında pek bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Çoğu Genel Müdürlük yöneticisi uzaktan çalışmanın devam etmesini istemiş ve hibrit çalışma modeli tavsiye etmiştir. Ancak şube yöneticilerinin çoğunluğu uzaktan çalışmaya hayır demişlerdir.

Park ve Cho (2022), uzaktan çalışan yöneticiler üzerinde odaklanmıştır. Sonuçta bu kişilerinde diğer uzaktan çalışanların sonuçlarıyla paralel, ofiste uzaktan çalışmayanlara göre daha az bulunma eğiliminde olduklarını görülmüştür. Ancak denetim için harcadıkları zaman arasında anlamlı fark çıkmamıştır. Bunun nedeni çeşitli BİT araçlarını kullanarak, uzaktan çalışma denetçileri astlarıyla iletişim kurabilmesi ve onları denetleyebilmesidir. Belki burada araştırılması gereken denetimin kalitesini bunun nasıl

etkilendiğidir. Diğer bir sonuç denetçi uzaktan çalışmaya olumlu bakarsa organizasyonu olumlu yönde etkilediğine inanmakta olduğudur. Buna göre, uygulayıcıların yönetimi uzaktan çalışmayı desteklemeye, görevleri uzaktan çalışmayanlar ve uzaktan çalışanlar arasında adil bir şekilde dağıtmaya teşvik etmesi ve amirleri uzaktan çalışanları yönlendirme konusunda dolaylı deneyim elde edebilmeleri için eğitmesi ve böylece onların uzaktan çalışan astlarını denetleme konusunda kendilerini rahat hissetmelerini sağlaması gerekir.

Bazı araştırmalar kayıtdışı açısından konuyu ele almışlardır. Geyik ve Turna (2021) çalışmasında evden çalışma, kayıt dışı ekonomi ve kayıt dışı istihdam açısından incelenmiştir. Burada uzaktan çalışma, işyerinden uzakta bir yerde, evde veya iş yerinde çalışmayı ifade ederken; evden çalışma, iş faaliyetlerinin sadece evden gerçekleştirilmesi olarak tanımlanmış ve bu anlamda çıkarılan yönetmeliğin evden çalışma modeli kapsamında yetersiz kaldığı, evden çalışmaya ilişkin vergi hukukumuzda özel bir düzenlemenin bulunması, hukuki altyapının güçlendirilmesi gerektiği ve böylece evden kayıtdışı çalışma ile mücadelede önemli bir adım olacağı ileri sürülmüştür.

Literatürün incelenmesi daha detaylı yapılabilir. Ancak genel olarak uzaktan çalışma konusunda akademik çalışmaların belli başlı alanlara yoğunlaştığı görülmektedir. Bunlar kısaca aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Belirli ülkelerde uzaktan çalışmanın zorlukları, etkileri ve bunu nasıl anladıkları
- Uzaktan çalışma ile örgütsel ve iş performansı, örgütsel bağlılık, iş tatmini/memnuniyeti ve iş yaşam dengesi arasındaki ilişki
- Uzaktan çalışmada işçi sağlığı ve refahı
- Uzaktan çalışmanın nedenleri ve yapılması gerekenler
- Denetim
- Kayıtdışılık

Bunun dışında uzaktan çalışanların çalışma koşulları açısından analiz edilmesini sağlayacak olan ölçeklerin geliştirilmesi ve uzaktan çalışmanın avantaj ve dezavantajları konularının da çalışıldığı görülmüştür. Ancak bir yerde uzaktan çalışmanın uygulanması sürecinde, bunu nasıl hayata geçireceği konusunda bir yol haritası öngören çalışmalar

nispeten daha azdır. Özellikle Türkiye’de uzaktan çalışmanın uygulanması sürecinde takip edilmesi gereken aşamaları içeren önerilere gerek olduğu açıktır. Bu çalışmamız bu eksikliği de gidermeyi amaçlamaktadır. Bu çalışmada yapılan öneri mevzuattan ve işyerinden kaynaklanan gereklilikler dikkate alınarak yapılandırılmıştır. Mevzuattan kaynaklanan gerekliliklere uygun bir şekilde uzaktan çalışmaya geçilmemesi ya da eksik işlem kalması halinde işverenin cezai yaptırımlarla karşılaşacağı da göz önünde bulundurulmalıdır.

3. SASKİ’de Uzaktan Çalışmaya Geçiş Sürecinin Tasarlanması

Bu bölümde Uzaktan Çalışma Yönetmeliği çerçevesinde Sakarya Su ve Kanalizasyon İdaresi (SASKİ) özelinde birim ve sorumluluklar ayrıştırılarak nihayetinde bir uzaktan çalışmaya geçiş süreci tasarlanmıştır.

Araştırma süreci kurumun İnsan Kaynakları ve Bilgi İşlem departmanlarının birim yetkilileri ile mülakatlar neticesinde şekillendirilmiştir. Buna göre araştırma süreci aşağıdaki gibidir.

Şekil 1: Araştırma Süreci

Buna göre ilk olarak mevzuatın kuruma yüklediği görevler tespit edilmiştir. Bu çerçevede “Uzaktan Çalışma Yönetmeliğine Göre Yasal Görevler ve Sorumluluklar” tablosu oluşturulmuştur. Burada mevzuatın kuruma yüklediği görev ve sorumluluklar; içerik başlığı, yapılacak iş, yönetmelik maddesi ve hangi birimin görev ve sorumluluk alanına girmesi gerektiği açısından ele alınmıştır. İkinci aşamada kurumun Bilişim altyapısı incelenmiştir. Burada amaç uzaktan çalışma için kurum Bilişim altyapısının uygunluğu ve yeterliliğini değerlendirmektir. Bu açıdan kurumun yeterli düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Üçüncü aşamada insan kaynakları açısından kurumdaki uzaktan çalışmaya uygun görev unvanları tespit edilmiştir. Bu kısımdaki süreç tamamen insan kaynakları tarafından yürütülmüştür. Burada İnsan Kaynakları departmanı birim amirlerine tüm görev unvanlarının her biri için işin niteliğine göre uzaktan çalışmaya uygun olup olmadığı sorulmuştur. Ayrıca kurumda pandemi döneminde uzaktan çalışma

yapılıp yapılmadığı da sorularak buna göre değerlendirme yapılmıştır. Son aşamada uzaktan çalışmanın uygulanabilmesi için yapılacak işlemlere dair bir yol haritası ortaya çıkarılmıştır.

3.1. SASKİ'nin Kurumsal Yapısı

Sakarya Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (SASKİ), Büyükşehir Belediyesi'nin su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek ve bu amaçla gereken her türlü tesisi kurmak, kurulu olanları devralmak ve bir elden işletmek üzere, 2001 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile ADASU ismiyle kurulmuş olan Sakarya Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı özel bütçeli ve kamu tüzel kişiliğine haiz bir kuruluştur. 2014 yılında yürürlüğü giren 6360 Sayılı Kanunla birlikte hizmet verilen alan genişleyerek Sakarya il sınırlarına ulaşmıştır.

Organizasyon yapısı içerisinde genel müdür, genel müdür yardımcıları, daire başkanlıkları ve buna bağlı şube müdürlüklerinden oluşmaktadır. Uzaktan çalışmaya geçiş sürecinde genel müdür ve yardımcılarının desteklerinin yanında özellikle İnsan Kaynakları ve Eğitim, Bilgi İşlem ile Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlıkları önemli rol oynamıştır. Kurumda 2022 sonu itibarıyla 206 Memur, 64 Sözleşmeli Personel, 136 İşçi, 11 Vizeli İşçi ve 1119 Sürekli İşçi olmak üzere toplam 1.536 personel hizmet vermektedir.

Bu süreçte kurumun bir avantajı yakın zamanda görev unvanları tanımlarını yeni baştan tanımlaması ve uzaktan çalışmaya uygun unvanların belirlenmiş olmasıdır. Sonuçta 305 görev unvanı tanımlanmıştır. Bunların %34'ünün (103 tanesi) uzaktan çalışmaya uygun olduğu görülmüştür. Pandemide 200'e yakın personel bu yöntemle çalışmalarına devam etme fırsatı elde etmiştir.

- Yapılan ön çalışmada bu kurum özelinde uzaktan çalışma konusunda avantaj sağlayan unsurlar aşağıdaki gibi tespit edilmiştir:
- Yol parası, servis, özel araç yakıt tüketimi, araç kiralama giderleri vb. masraflardan tasarruf,
- Yolda harcanan zamandan tasarruf,
- Yeteneklerin ilgisini kuruma çekebilme,
- Dezavantajlı gruplardan; engelliler ve kadın istihdamına katkı sağlama,

- Gün boyu çalışma imkânı sunma,
- İş-özel yaşam dengesini kurma,
- Büro maliyetlerinden (elektrik, mobilya, kira, yer işgali vb.) tasarruf,
- Karbon ayak izi maliyetini azaltma,
- Çalışan verimliliğini artırma, sorumluluk üstlenmesi ve performansa katkı sağlama,
- İşe geç kalma ve devamsızlıkta azalma,
- Çalışana özgürlük sunma

Buna göre uzaktan çalışma bu kurum ve çalışanlarına giderler ve zamandan tasarruf etme, iş – yaşam dengesine, dezavantajlı gruplarının istihdamına ve verimliliğe katkı sağlama, yeteneklerin kuruma çekilmesi ve özgürlük gibi konularda faydalar sağlamıştır.

3.2. Hukuki Altyapının Hazırlanması

4857 sayılı İş Kanunu ve 2021 yılında yayınlanan Uzaktan Çalışma Yönetmeliğine uygun olarak bazı birimlere hukuki altyapı oluşturulmasında çeşitli görevler ve sorumluluklar düşmektedir. Bu çerçevede SASKİ’de Bilgi İşlem (Bİ), İnsan Kaynakları(İK), İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) ve Ayniyat/Depo (A/D) birimlerinin görev ve sorumlulukları yönetmeliğe göre ayrıştırmıştır.

Aşağıdaki Tablo 1.’de, mevzuata ve amaca göre hukuki altyapının hazırlanmasında birimlere düşen görevler ve sorumluluklar gösterilmiştir.

Tablo 1: Uzaktan Çalışma Yönetmeliğine Göre Yasal Görevler ve Sorumluluklar

İçerik Başlığı	Yapılacak İş	Madde No	Sorumlu Birim
Amaç	Uzaktan Çalışma yapılamayacak işlerin belirlenmesi	1. Md.	İK
Amaç	Verilerin korunması	1. Md.	Bİ
Amaç	Uzaktan çalışmanın usul ve esaslarını belirlenmesi	1. Md.	İK, Bİ
Sözleşme	İş sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması	5. Md.	İK
Sözleşme	İşin tanımı; yapılma şekli; işin süresi; işin yeri; ücret; ücretin ödenmesine ilişkin hususlar;	5. Md.	İK
Sözleşme	İşverenin sağladığı iş araçları, ekipman ve bunların korunmasına ilişkin yükümlülüklerin belirlenmesi	5. Md. 7. Md.	İK, Bİ, A/D
Sözleşme	İşverenin işçiyle kuracağı iletişim kanalının belirlenmesi	5. Md.	İK, Bİ, A/D
Sözleşme	Genel ve özel çalışma şartlarının belirlenmesi	5. Md.	İK
Sözleşme	Uzaktan çalışma yapılacak, mekan düzenlemesi ve maliyetlerin karşılanma usulü	6. Md.	İK

Sözleşme	İş araçlarının kullanım esasları ve bakım ve onarım koşulları	7. Md.	İK, Bİ, A/D
Sözleşme eki	İş araçları listesi; malzeme ve iş araçlarının işçiye teslim tarihi; araç/ekipman bedelleri	7. Md.	İK, Bİ, A/D
Sözleşme	İşçi tarafından imzalı iki nüsha (biri işçiye, biri özlük dosyasına)	7. Md.	İK
Sözleşme	İşin yerine getirilmesiyle doğrudan ilgili zorunlu giderlerin tespiti ve karşılanmasına ilişkin hususlar	8. Md.	İK
Sözleşme	Uzaktan çalışmanın yapılacağı zaman aralığı ve süresi *Çalışma saatleri (Mevzuata uygun) *Fazla çalışma (işverenin yazılı talebi ve işçinin kabulü ile mevzuat hükümlerine uygun olarak yapılması)	9. Md.	İK
Sözleşme	Uzaktan çalışan ile işveren arasında, -İletişimin yöntemi ve zaman aralığı	10. Md.	İK
Verilerin Korunması	Uzaktan çalışanın işyerine ve yaptığı işe dair verilerin korunması ve paylaşımına ilişkin işletme kurallarının belirlenmesi *İlgili mevzuat hakkında bilgilendirme *Verilerin korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınması	11. Md.	Bİ
Verilerin Korunması Sözleşme	Korunması gereken verinin tanımı ve kapsamının belirlenmesi	11. Md.	Bİ
Verilerin Korunması Sözleşme	“Verilerin korunması amacıyla işveren tarafından belirlenen işletme kurallarına uzaktan çalışanın uyması zorunludur.” maddesi sözleşmeye eklenmesi	11. Md.	İK, Bİ
İSG Tedbirleri	Uzaktan çalışanın yaptığı işin niteliğine göre İş Sağlığı ve Güvenliğine (İSG) ilişkin tedbirlerin alınması, eğitim verilmesi, tedbirlerin alınması ve sağlık gözetiminin sağlanması	12. Md.	İSG
Saha Çalışması	Uzaktan çalışmanın yapılamayacağı işlerin tespiti (Dolayısıyla yapılabilecek unvanların da ayrıca tespitinin yapılması)	13. Md.	İK
Uzaktan Çalışmaya Geçiş Başvuru ve Değerlendirme Süreci	İşçinin yazılı talebi alınması İşveren tarafından talebin değerlendirilmesi İşin/işçinin uzaktan çalışmaya uygunluğunun iş gerekleriyle uyumu Değerlendirme sonucunun 30 gün içinde işçiye bildirilmesi Talebin kabulü halinde sözleşme yapılması	14. Md.	İK
Uzaktan çalışmaya geçiş Sözleşme	Direkt işe alımda ya da hâlihazırda çalışan işçinin iş sözleşmesinin, işçi ve işverenin anlaşması halinde, uzaktan çalışma sözleşmesine dönüştürülmesi	14. Md.	İK
Normal çalışmaya dönüş	Uzaktan Çalışmaya Geçişteki aynı usulle uzaktan çalışma sonlandırılması	14. Md.	İK

Uzaktan çalışmaya geçiş sürecinde bu birimlerin görev ve sorumluluklarına uygun olarak üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirmesi beklenir. Buna göre ortak bir sözleşme metni taslağı oluşturulur.

Yönetmeliğe göre belirlenen görev ve sorumlulukların dışında yönetmeliğin ortaya çıkan belirgin özellikleri aşağıda sıralanmıştır:

- İşçi, iş görme ediminin tamamını veya bir kısmını uzaktan çalışabilir.
- Uzaktan çalışmayı evinde veya teknolojik iletişim araçları ile işyeri dışında yerine getirebilir.
- Uzaktan/normal çalışma süreçlerine geçişler yazılı olarak başlar veya sonlandırılır.
- İş sözleşmesinin yazılı yapılması esastır.
- İş araçları ve ekipman, aksi kararlaştırılmadıysa, işveren tarafından sağlanır.
- Uzaktan çalışmanın yapılacağı mekana ilişkin düzenlemeler ve maliyetlerin karşılanma usulü işçi ve işveren tarafından birlikte belirlenir.
- İşçi kendisine teslim edilen malzeme ve iş araçlarının kullanımından sorumludur.
- Uzaktan çalışmaya ilişkin zaman aralığı ve süresi iş sözleşmesinde belirlenir.
- Mevzuata uygun şekilde; çalışma saatlerinde değişiklik yapılabilir, karşılıklı anlaşma halinde Fazla çalışma da yaptırılabilir.
- Verilerin korunması amacıyla işveren tarafından belirlenen işletme kurallarına uzaktan çalışanın uyması zorunludur.
- Tehlikeli kimyasal madde ve radyoaktif maddelerle çalışma, bu maddelerin işlenmesi veya söz konusu maddelerin atıkları ile çalışma, biyolojik etkenlere maruz kalma riski bulunan çalışma işlemlerini içeren işlerde uzaktan çalışma yapılamaz.
- İlk işe girişte uzaktan çalışma sözleşmesi yapılabileceği gibi halihazırda işyerinde çalışan işçinin iş sözleşmesi de karşılıklı anlaşma halinde uzaktan çalışma sözleşmesine dönüştürülebilir.
- Talep işçi tarafından yazılı olarak yapılır ve işveren tarafından değerlendirme süreci en geç 30 gün içinde sonuçlandırılır.
- Mevzuatta belirtilen zorlayıcı nedenler söz konusu olduğunda uzaktan çalışmaya geçiş için işçinin talebi veya onayı aranmaz.

İşçi ve işverenler açısından bu özellikler dikkate alınarak bir uzaktan çalışma düzenlemesi tasarlanıp uygulanmalıdır.

3.3. Bilgi ve İletişim Teknolojileri Altyapısının Hazırlanması

Bu süreçte gerek mevzuat gerekse de pandemi gibi zorunlu nedenlerle uzaktan çalışma kaçınılmaz hale gelmiştir. SASKİ Uzaktan çalışma konusunda, bir yandan 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) ve ISO27001 Bilgi Güvenliği Yönetim Sisteminin gereklilikleri yerine getirirken diğer taraftan da uzaktan çalışma sisteminin altyapısını tamamlamıştır.

Uzaktan çalışmanın sistem güvenliği ile ilgili kriterlerinin öncelikli olarak tamamlanması sağlanmıştır. Buna bağlı olarak bilgi işlem tarafında büyük bir sunucu grubu ve network altyapısı yönetilmektedir. Kullanıcıların Virtual Private Network (VPN) ile çok faktörlü kimlik doğrulama sistemi kullanılarak kurum ağına güvenli erişimi sağlanmaktadır. Böylelikle, kayıp veya çalınmış kimlik bilgileri nedeniyle gerçekleşen ihlallere karşı sistemin korunmasına yardımcı olunmaktadır.

Uzaktan çalışmaya hizmet edecek bilişim altyapısı için gereklilikler aşağıdaki gibi sıralanmıştır;

- Hızlı internet bağlantısı
- Güvenlik katmanı sağlayıcı (Firewall, VPN)
- Çok faktörlü kimlik doğrulama yöntemi (MFA)
- Mevzuatın getirdiği zorunluluklar ve standartlar (KVKK ve ISO27001 Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi)
- Tecrübeli Bilişim Teknolojileri personeli

Bu gerekliliklerden herhangi birisinde eksiklik ya da aksama olduğunda bilişim altyapısının güvenliği zafiyete uğrayabilir.

Uzaktan çalışmada BİT'leri kurumlar ya da bireyler tarafından sağlanabilir. Cihazını Sen Getir (Bring on Device) uygulamasında kullanıcının bilgisayarının ne tür riskler içerdiğini bilemediğimizden kullanıcıdan gelecek riskleri engelleyebilecek altyapıya gerek vardır. SASKİ, bu riski göz önüne alarak kullanıcılara bilgi ve iletişim araçlarını kendisi temin edebilmektedir. Bu iletişim araçları genellikle kullanıcının sisteme erişebileceği bilgisayar, tablet, internet data hattı bağlantılı kablosuz modem, akıllı telefon vb olabilir. Kurumda uzaktan çalışan personelin bağlantı süreleri ve hangi

dosyalarla çalışma yaptığı tespit edilebilmektedir. Hangi dosyaya ne zaman erişim sağlandığı ve tüm hareketleri görülebilmektedir.

Kurumda BİT bağlamında dikkate alınması gereken hususlar ortaya çıkmıştır. Bunlar;

- Donanım sağlayıcı güvenlik katmanı ilgili işletme bünyesinde olmalı
- Kullanıcı kendi cihazıyla bağlanacaksa güvenlik tedbirlerini ilgili işletmenin alması gerekli (Biz güvenlik riski tespit ettiğimizde sisteme sokmuyoruz.)
- İşletme tarafından internet sağlanmazsa kullanıcılar tarafından temin edilen bağlantılarda sorunları yaşayabilir
- Kullanıcıların yapacağı görevler önceden tespit edilmeli ve belirli bir performans takibi yapılmalı (Performans ölçümünün neye göre ve nasıl yapılacağı önemli)
- Veri sızıntısına karşı önlemler alınmalı
- Uzaktan çalışmayla ilgili çalışana bu istihdam biçimine uygun olarak oryantasyon eğitimi verilmelidir.

Bu güvenlik tedbirleri sağlanmadığı takdirde uzaktan çalışma riskleri çok fazla olacaktır.

3.4. Uzaktan Çalışmaya Uygun Unvanların Belirlenmesi

ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi çalışmaları ile birlikte Kurumda belirlenen Görev Unvanları üzerinden, uzaktan çalışmaya uygun görev unvanlarının tespiti amacıyla bir saha çalışması yapılmıştır. Uzaktan çalışma yapabilecek unvanların belirlenmesinde görev tanımının yanı sıra, bilgi teknolojilerinin kullanımına uygunluk, sosyal statüler ve görev takipleriyle ilgili ayrıntılar da ilgili birimlerin yöneticileriyle görüşülmüştür. Sonuç olarak, büro ya da teknik alanlarda görev yapan ve özellikle engelli statülerinde olup işe gelip gitme zorluğu çeken personelin görevlerini aksatmadan uzaktan çalışmaya uygunluğu konusunda mutabık kalınmıştır.

Uygun olmayan unvanlar;

- Fiziki olarak kullanıcıya direk hizmet veren saha ekipleri
- Laborantlar
- Su/Kanal arıza işçileri
- Abone/vezne/tahakkuk/tahsilat grubu (Dijitale dönüşme imkanı var)

3.5. Uzaktan Çalışmaya Dair Mevzuata Uygun Süreç Haritasının Belirlenmesi

Uzaktan çalışma yönetmeliğine göre yasal zorunluklar ve sorumluluklara dair süreç haritası, uzaktan çalışmanın etkili ve düzenli bir şekilde yönetilmesi için önemli bir araçtır. İşverenlerin ve çalışanların yasal gereklilikleri anlamalarını ve yerine getirmelerini sağlamak için bu süreç haritası oldukça önemlidir. Çalışmada, ilgili yönetmelik ve işleyişe göre hazırlanan süreç haritası aşağıda Tablo 2.'de verilmiştir.

Tablo 2. Uzaktan Çalışma Yönetmeliğine Göre Yasal Zorunluklar ve Sorumluluklara Dair Süreç Haritası

İçerik Başlığı	İnsan Kaynakları	Bilgi İşlem	Ayniyat	İSG
Amaç	☐ Uzaktan çalışmanın yapılamayacağı işlerin tespiti ☐ İş sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması	☐ Verilerin Korunması		
	☐ Uzaktan çalışmanın usul ve esaslarını belirlenmesi			
Sözleşme	☐ İş sözleşmesinin <u>yazılı</u> şekilde yapılması *İşin Tanımı, *Yapılma şekli, *İşin süresi, *İşin yeri, *Ücret, *Ücretin ödenmesine ilişkin hususların belirlenmesi ☐ Genel ve Özel çalışma şartlarının belirlenmesi ☐ Uzaktan çalışma yapılacak; *Mekan düzenlemesi, *Maliyetlerin karşılanma usulü ☐ İşçi tarafından imzalı iki nüsha (biri işçiye, biri özlük dosyasına) ☐ İşin yerine getirilmesiyle doğrudan ilgili zorunlu giderlerin tespit edilmesi ve karşılanmasına ilişkin hususlar ☐ Uzaktan çalışmanın yapılacağı zaman aralığı ve süresi; *Çalışma saatleri (Mevzuata uygun), *Fazla çalışma (işverenin yazılı talebi ve işçinin kabulü ile mevzuat hükümlerine uygun olarak yapılması) ☐ Uzaktan çalışan ile işveren arasında, *İletişimin Yöntemi ve *Zaman aralığı	☐ Korunması gereken verinin tanımı ve kapsamının belirlenmesi ☐ Uzaktan çalışanın işyerine ve yaptığı işe dair verilerin korunması ve paylaşımına ilişkin işletme kurallarının belirlenmesi *İlgili Mevzuat hakkında bilgilendirme *Verilerin korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınması		☐ Uzaktan çalışanın yaptığı işin niteliğine göre İş Sağlığı ve Güvenliğine (İSG) ilişkin tedbirlerin alınması, eğitim verilmesi, tedbirlerin alınması ve sağlık gözetiminin sağlanması
	☐ "Verilerin korunması amacıyla işveren tarafından belirlenen işletme kurallarına uzaktan çalışanın uyması zorunludur." maddesi sözleşmeye eklenmesi			

	<ul style="list-style-type: none">☐ İşveren tarafından sağlanan iş araçları, ekipman ve bunların korunmasına ilişkin yükümlülüklerin belirlenmesi☐ İşverenin işçiyle kuracağı iletişim kanalının belirlenmesi☐ *İş araçlarının kullanım esasları ve *Bakım ve onarım koşulları☐ Sözleşme ekinde; *İş araçları listesi, *Malzeme ve iş araçlarının işçiye teslim tarihi, *Araç/Ekipman bedelleri			
Uzaktan Çalışmaya Geçiş Başvuru ve Değerlendirme Süreci	<ul style="list-style-type: none">I. İşçinin yazılı talebi alınmasıII. İşveren tarafından talebin değerlendirilmesiIII. İşin/işçinin uzaktan çalışmaya uygunluğunun iş gerekleriyle uyumuIV. Değerlendirme sonucunun 30 gün içinde işçiye bildirilmesiV. Talebin kabulü halinde sözleşme yapılması <ul style="list-style-type: none">☐ Direkt işe alımda ya da Halihazırda çalışan işçinin iş sözleşmesinin, işçi ve işverenin anlaşması halinde, uzaktan çalışma sözleşmesine dönüştürülmesi			
Normal çalışmaya dönüş	<ul style="list-style-type: none">☐ Uzaktan Çalışmaya Geçişteki aynı usulle uzaktan çalışma sonlandırılması			

Süreç haritasının önemi yasal uyumluluk, iş sürekliliği, iletişim ve işbirliği ve İSG başlıklarında değerlendirilebilir.

Yasal Uyumluluk: Uzaktan çalışma yönetmeliği, çalışanların haklarını ve işverenlerin yükümlülüklerini belirler. Süreç haritası, işverenlere bu yasal gereklilikleri anlamalarını ve uygulamalarını sağlar. Yasal uyumun sağlanması, işverenin yasal sorumluluklarını yerine getirmesini ve olası yasal risklerin azaltılmasını sağlar.

İş Sürekliliği: Uzaktan çalışma, iş sürekliliği için önemli bir faktördür. Süreç haritası, uzaktan çalışmanın nasıl planlanacağını, uygulanacağını ve yönetileceğini gösterir. İşverenler, uzaktan çalışma sürecini doğru bir şekilde yöneterek iş sürekliliğini sağlayabilir ve operasyonların aksamamasını sağlayabilir.

İletişim ve İşbirliği: Uzaktan çalışma, çalışanlar arasındaki iletişim ve işbirliği için yeni zorluklar ortaya çıkarabilir. Süreç haritası, etkili iletişim kanallarının ve işbirliği yöntemlerinin belirlenmesine yardımcı olur. Bu, çalışanlar arasında etkili bir iletişim sağlar ve ekip çalışmasını teşvik eder.

Çalışan Sağlığı ve Güvenliği: Uzaktan çalışma süreci, çalışanların sağlık ve güvenlik ihtiyaçlarını karşılamayı gerektirir. Süreç haritası, işverenlerin çalışanların ev

ortamlarında güvende olmasını sağlamak için gerekli önlemleri almasını sağlar. Böylece, işyerinde olduğu gibi çalışanların sağlığı ve güvenliği korunur.

Sonuç

Türkiye’de uzaktan çalışma meselesi 2021’de yayınlanan resmi yönetmelikle belirli bir standarda kavuşturulmaya çalışılmıştır. Bu yönetmelik sözleşmenin nasıl yapılacağı, çalışma ortamının nasıl düzenleneceği, iş araçlarının temini ve kullanımı, çalışma süreleri, iletişim, verilerin korunması, İSG tedbirlerinin alınması, uzaktan çalışmanın yapılamayacağı işler ve uzaktan çalışmaya nasıl geçileceği ile ilgili genel hükümleri içermektedir. Bu düzenleme yol gösterici olmakla birlikte uzaktan çalışmanın uygulanması noktasında işyerlerinin özelliklerine göre ayrıntılı bir takım düzenlemeleri gerekli kılmaktadır. Uzaktan çalışma uygulamasının işyerlerine göre farklılıklar gösterebileceği ve her kurumun kendi içinde bir yönetim modeli belirleyebileceği unutulmamalıdır. Bu noktada resmi sınırlar içerisinde işletmelerin ya da Kamu Kurumlarının iç işleyişlerini belirlemek amacıyla görev ve sorumlulukları ilgili birimlere dağıtan bir yönerge ya da talimat ihtiyacı hasıl olabilmektedir. Bu çalışmada, yönetmeliğe göre iç işleyişte birimlere düşen görev ve sorumluluklar, işleyiş süreci ve uygulamada karşılaşılabilecek durumlara dair açıklamalara yer verilmiştir. Bu çerçevede bir işyerinde Uzaktan çalışmanın işyeri özelliklerine uygun olarak nasıl uygulanacağı tasarlanmıştır. Bu düzenleme yapılırken iki birim öne çıkmıştır. Bunlar bilgi işlem ve insan kaynakları departmanlarıdır.

Uzaktan çalışma sürecinde, bilgi işlem departmanının sorumlulukları, çalışanların işlerini yapabilmeleri için uygun bir altyapının oluşturulması, güvenlik önlemlerinin alınması, teknik destek sağlanması, uygun yazılım ve uygulamaların sağlanması ve veri yedekleme süreçlerinin yönetilmesi gibi konuları içermektedir. Çalışmada, Bilgi İşlem departmanı ile yapılan görüşmelerde uzaktan çalışanın gerektirdiği ve işletmede var olan bilişim altyapısı karşılaştırılmıştır. Bu noktada, ISO27001 Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi ve KVKK uygulamalarının gerekliliği ön plana çıkmıştır. Ayrıca donanımsal olarak ihtiyaçlar maddeler halinde sıralanmış ve bilişimle ilgili dikkate alınması gereken hususlardan bahsedilmiştir. Gerekli tedbirlerin alınmaması halinde ise, uzaktan çalışmaya geçişin Kurumsal olarak çok fazla güvenlik riski barındıracağı görüşü ortaya çıkmıştır.

Uzaktan çalışmada insan kaynakları departmanının rolü, uzaktan çalışmaya uygun olan/olmayan unvanların tespitini yapmak, uzaktan çalışmaya elverişli personelin verimli bir şekilde çalışmasını sağlamak ve kurumun iş süreçlerini etkin bir şekilde yönetmek için oldukça önemlidir. Çalışmada, İnsan Kaynakları departmanı ile ilgili olarak, yönetmeliğin amacına uygun bir şekilde sözleşme yapılması, Uzaktan Çalışmaya Geçiş, çalışanların Başvurusunun alınması ve Değerlendirme Süreci ile Normal çalışmaya dönüş konularıyla ilgili yükümlülükler ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, uzaktan çalışmaya uygun görevlerin tespiti bu süreçte yaşanabilecek zorluklar ortaya konulmuştur. Bu noktada da saha çalışmasının gerekliliği ve standartların kolaylıkla belirlenebilmesi için ISO9001 altyapısının varlığı, planlamayı ve işleyişi kolaylaştırabileceği kanaatine varılmıştır.

Bunların yanı sıra, Uzaktan çalışma sürecinde insan kaynakları birimine düşen görevler arasında yönerge ya da talimatı destekleyecek biçimde uzaktan çalışma politikalarının belirlenmesi, işe alım sürecinin yönetilmesi, iletişim ve koordinasyonun sağlanması, çalışanların eğitimi ve gelişimi, performans yönetimi, işten ayrılma ve işten çıkarma süreçlerinin yönetimi gibi işlemler de bulunmaktadır.

Diğer taraftan, bu süreçlere destek olabilecek İş Sağlığı ve Güvenliği ve Ayniyat/Depo ile ilgili birimlerin de yönetmelikte belirtilen maddelere göre yükümlülükleri üzerinde durulmuştur. Uzaktan çalışma sürecinde, İSG biriminin sorumlulukları, çalışanların sağlığını korumak, risk değerlendirmesi yapmak, uygun ekipmanların sağlanması, çalışanların eğitimini sağlamak ve İSG politikalarının güncellenmesi gibi konuları içermektedir.

Ayniyat/depo biriminin görevleri ise, çalışanların ihtiyaç duyabilecekleri malzemelerin tespiti, malzeme temin süreci, malzeme dağıtımı ve malzeme iade sürecini yönetmek gibi konuları içermektedir. Bu süreçlerin yönetilmesi, uzaktan çalışanların işlerini yapabilmeleri için gereken malzemelerin zamanında ve doğru şekilde temin edilmesini sağlayacaktır.

Bundan sonra yapılacak çalışmalar için araştırma içerisinde sunulan yol haritasına göre uzaktan çalışma sözleşmesi tasarlanabilir. Böylelikle herhangi bir idari ceza yaptırımına maruz kalmadan sürecin sağlıklı bir şekilde sistemin işleme sağlanabilir.

Kaynakça

- Akay, Müge - Kundakcı, Nilsen. "ÇKKV ve Tamsayı Programlama Yöntemleri ile Bir Üretim İşletmesinde Uzaktan Çalışma Modelinin Oluşturulması". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi* 24/2 (2021), 548-568.
- Altun, Mesut. *Covid-19 Sürecinde Uzaktan Çalışma, İş-Yaşam Dengesi ve Örgüte Bağlılık Arasındaki İlişki: Medya Sektörü Örneği*. İstanbul: İbn Haldun Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Andrei, Georgian - Militaru, Gheorghe. "The Influence of Telework on Organizational Performance: Evidence From Romania". *In Proceedings of the International Conference on Business Excellence* 16/1 (2022), 887-893.
- Athanasiadou, Chrisalena - Theriou, Georgios. "Telework: Systematic Literature Review and Future Research Agenda". *Heliyon*, 7/10 (2021), 1-18.
- Başol, Oğuz, - Çömlekçi, Mehmet Fatih. "Uzaktan Çalışmanın Sosyal ve Demografik Değişkenlerle İlişkisi Üzerine Bir Araştırma". *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi* 16/3 (2021), 755-776.
- Baycık, Gaye vd. "COVID 19 Pandemisinde Uzaktan Çalışma: Tespitler ve Öneriler". *Çalışma ve Toplum* 2021/3 (2021), 1683-1728.
- Bayraktar, Serkan. *Uzaktan Çalışmanın Örgütsel Bağlılık ve İş Tatmini Üzerine Etkisi ve Bir Uygulama*. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi, 2021.
- Beckel, Julia L. O. - Fisher, Gwenith G. "Telework and Worker Health and Well-Being: A Review and Recommendations For Research and Practice". *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19/7 (2022), 1-32.
- Campo, Angela María De Valdenebro vd. "The Relationship Between Telework, Job Performance, Work-Life Balance and Family Supportive Supervisor Behaviours in the Context of COVID-19". *Global Business Review* (2021), 1-19. <https://doi.org/10.1177/09721509211049918>
- Chiru, Claudiu. "Teleworking: Evolution and Trends in Usa, Eu and Romania". *Economics, Management & Financial Markets* 12/2 (2017), 222-229.
- Çiftçi, Gamze Ebru - Cindiloğlu Demirer, Mihriban. "Covid-19 Pandemi Sürecinde Esnek Çalışma Uygulamalarının Mutluluk ve Performansa Etkisi". 8. *Örgütsel Davranış Kongresi Bildiriler Kitabı*. Ed. Umut Avcı vd. 301-310. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yayınları, 2021.
- Duran, Abdulsamet - Hussein, Nour. "Uzaktan Çalışma Konusunda Yapılmış Akademik Çalışmaların İncelenmesi: Sistemik Derleme". *Journal of Organizational Behavior Studies* 2/2 (2022), 124-134.
- Erdoğan, Ekrem. *Avrupa Birliğinde Yeni İstihdam Biçimleri ve Çalışanlar*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık, 2021.
- Ertürk, Yunus Emre vd. "Esnek Çalışma ve Covid 19 Döneminde Uzaktan Çalışanların Kontrolü". 8. *Örgütsel Davranış Kongresi Bildiriler Kitabı*. Ed. Umut Avcı vd. 124-134. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yayınları, 2021.

- Eurofound, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. *Telework and ICT-Based Mobile Work: Flexible Working in the Digital Age, New Forms of Employment Series*. Luxembourg: Publications Office Of The European Union, 2020. <https://policycommons.net/artifacts/1845205/telework-and-ict-based-mobile-work/2589590>
- Geyik, Osman - Turna, Fatma. "Kayıt Dışı Ekonomide Farklı Bir Boyut: Evden Çalışma". *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 10/2 (2021), 256-273.
- Gohoungodji, Paulin at all. "What makes telework work? Evidence of Success Factors Across Two Decades of Empirical Research: A Systematic and Critical Review". *The International Journal of Human Resource Management* 34/3 (2023), 605-649.
- Härtel, Tobias M. et al. "Associations Between the Implementation of Telework Strategies and Job Performance: Moderating Influences of Boundary Management Preferences and Telework Experience". *Frontiers in Psychology* 14 (2023), 1-18.
- Hosoda, Masahiro. "Telework Amidst the COVID-19 Pandemic: Effects on Work Style Reform in Japan". *Corporate Governance: The International Journal of Business in Society* 21/6 (2021), 1059-1071.
- Karaca, Selin. *İşyeri İnovasyonunun Bir Örneği Olarak Uzaktan Çalışmanın İş-Yaşam Dengesine Etkisi: Çalışan Anneler Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Kıcır, Başak. "Evden Çalışma: Özgürlük Mü Esaret Mi?". *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 21/1 (2019), 173-196.
- Kıvanç, Servet - Sığır, Ünsal. "Pandemi Döneminde Uzaktan Çalışmada Beyaz Yakalıların Performans Denetim Süreçleri Üzerine Nitel Bir Araştırma". 8. *Örgütsel Davranış Kongresi Bildiriler Kitabı*. Ed. Umut Avcı vd. 100-113. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yayınları, 2021.
- Lunde, Lars Kristian et al. "The Relationship Between Telework From Home and Employee Health: A Systematic Review". *BMC Public Health* 22/1 (2022), 1-14.
- Marin, Radu. "Implementation of Telework in the European Union". *Journal of Human Resources Management Research* 2021 (2021), 1-13.
- Olló-López, Andrea et al. "Home-Based Telework: Usefulness and Facilitators". *International Journal of Manpower* 42/4 (2021), 644-660.
- Ono, Hiroshi. "Telework in a Land of Overwork: It's Not That Simple or Is It?". *American Behavioral Scientist* 1/0 (2022), 1-22. <https://doi.org/10.1177/00027642211066038>
- Özcan, Demet. "Uzaktan Çalışanlar İçin İnsan Kaynakları Yönetimi". *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi* 6 (2020), 204-220.
- Özcan, Demet. *Uzaktan Çalışmanın Türkiye'deki Çalışma Hayatı Üzerindeki Etkisinin İncelenmesine Yönelik Nitel Bir Araştırma*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2018.

- Özdemir, Emrecan. *Telework As A Type of Flexible Working: Job Satisfaction Implementation*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, Doktora Tezi, 2021.
- Park, Seejeen - Cho, Yoon Jik. "Does Telework Status Affect The Behavior and Perception of Supervisors? Examining Task Behavior and Perception in the Telework Context". *The International Journal of Human Resource Management* 33/7 (2022), 1326-1351.
- Pınargözü, Gamze Gül. *COVID-19 Sürecinde Uzaktan Çalışmanın Örgütsel Bağlılık Üzerindeki Etkisi: Finans Sektöründe Çalışanlar Üzerinde Bir Araştırma*. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Standen, Peter vd. "The Home As A Workplace: Work–Family İnteraction and Psychological Well-Being in Telework". *Journal of Occupational Health Psychology* 4/4 (1999), 368-381.
- Suciu, Marta Christina - Petre, Adrian. "Telework in Romania. Current State and Sustainable Socio-Economic Effects of Its Development. *Management Dynamics In The Knowledge Economy* 10/1 (2022), 53-68.
- Sullivan, Cath. "What's in a name? Definitions and Conceptualisations Of Teleworking And Homeworking". *New Technology, Work And Employment* 18/3 (2003), 158-165.
- Uysal, Neşe - Çayır Yılmaz, Merve. "Akademisyenlerde İş Yaşam Dengesi Ve Uzaktan Çalışmaya İlişkin Görüşlerin Belirlenmesi". *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi* 4/1 (2020), 26-37.
- Vayre, Emilie. "Challenges in Deploying Telework: Benefits and Risks For Employees". *Digital Transformations in the Challenge of Activity and Work: Understanding and Supporting Technological Changes* 3/7 (2021), 87-100.
- Vicerra, Ryan Rhay P. Vd. "Mamdani Fuzzy-Based Assessment of Telework Capability of Philippine Government Employees". *Journal of Advanced Computational Intelligence and Intelligent Informatics* 26/6 (2022), 905-913.
- Vlčková, Miroslava vd. "Relationship Between the Financial Indicators and the Implementation of Telework". *DANUBE: Law, Economics and Social Issues Review* 10/1 (2019), 45-66.
- WHO, World Health Organization. *Healthy and Safe Telework: Technical Brief*. Geneva: In Healthy and Safe Telework: Technical Brief, 2021.
- Wilks, Linda - Billsberry, Jon. "Should We Do Away With Teleworking? An Examination Of Whether Teleworking Can Be Defined in the New World of Work". *New Technology, Work and Employment* 22/2 (2007), 168-177.

THE EFFECT OF GLOBAL AND LOCAL FACTORS IN AZERBAIJAN REEL EXCHANGE RATE: EVIDENCE FROM QUANTILE REGRESSION

Azerbaycan Reel Döviz Kurunda Küresel ve Yerel Faktörlerin Etkisi: Kantil Regresyondan Kanıt

[doi https://doi.org/10.54429/seyad.1275990](https://doi.org/10.54429/seyad.1275990)

Şakir GÖRMÜŞ

Prof. Dr.,
Marmara University,
Islamic Economics and Finance Institute,
Department of Islamic Economics and
Finance,
sakir.gormus@marmara.edu.tr
Orcid ID: 0000-0002-1857-8682
İstanbul/ Türkiye

Araştırma & Yayın Etiği

Bu makale en az iki hakem tarafından incelenmiş, iThenticate yazılımı ile taranmış, araştırma yayın ve etiğine aykırılık edilmemiştir.

CC BY-NC 4.0

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial License altında lisanslanmıştır.

This paper is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial License

Amal ESSAYEM

Dr.,
Sakarya University,
Social Sciences Institute,
Research Center for Islamic Economics
and Finance,
amal.essayem@ogr.sakarya.edu.tr,
Orcid ID: 0000-0002-1565-4037,
Sakarya/ Türkiye

Murat GÜVEN

Ass. Prof.,
Sakarya University,
Faculty of Science,
Department of Statistics,
muratguven@sakarya.edu.tr,
Orcid ID: 0000-0001-5604-4369.
Sakarya/ Türkiye.

Research & Publication Ethics

This article was reviewed by at least two referees, a similarity report was obtained using iThenticate, and compliance with research/publication ethics was confirmed.

Copyright ©

Politik Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar
Merkezi, Sakarya/TÜRKİYE

Center for Political, Economic and Social
Research, Sakarya/TURKEY

Atıf / Citation

Görmüş, Şakir vd. "The Effect of Global and Local Factors in Azerbaijan Reel Exchange Rate: Evidence from Quantile Regression" *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi* 11/1 (2023), 77-89.

Makale Bilgisi

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi: 03.04.2023

Kabul Tarihi: 14.06.2023

Yayın Tarihi: 30.06.2023

The Effect of Global and Local Factors in Azerbaijan Real Exchange Rate: Evidence from Quantile Regression

Abstract

This article examines how certain local and global factors impacted the real Exchange Rate (RER) of Azerbaijan from January 2013 to April 2021, utilizing a quantile regression technique that considers asymmetry. The results showed that all variables (Oil Price (OILP), International Reserves (RESV), Consumer Price Index (CPI), Global Political Risk (GPR)) generally influence the real exchange rate at lower quantiles. To be more precise, at the quantile levels of Q1-Q5, an upsurge in OILP results in a decline in RER, while an increase in CPI leads to a reduction in RER at the quantile levels of Q1-Q2. Furthermore, an increase in RESV and GPR leads to a decrease in RER at Q1-Q2 and Q1, respectively. The effect of the coefficients also decreases as the quantiles increase.

Keywords: Real ER, Azerbaijan, Oil Prices, Global Factors, Quantile Regression

Özet

Bu çalışmada, Ocak 2013'ten Nisan 2021'e kadar olan dönemde, Azerbaycan'ın reel döviz kuru üzerinde seçilmiş yerel ve küresel faktörlerin etkisi, asimetriyi dikkate alan quantile regresyon yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Sonuçlar, tüm değişkenlerin genellikle düşük kantillerde reel döviz kuru üzerinde bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Özellikle, OILP ve CPI'daki bir artış sırasıyla Q1-Q5 ve Q1-Q2'de RER'de bir azalmaya neden olmaktadır. Ayrıca, RESV ve GPR'deki bir artış sırasıyla Q1-Q2 ve Q1'de RER'de bir azalmaya neden olmaktadır. Katsayıların etkisi de quantile'ler arttıkça azalmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Reel Döviz Kuru, Azerbaycan, Petrol Fiyatları, Küresel Faktörler, Quantile Regresyon

Introduction

Following the dissolution of the Soviet Union in 1991, Azerbaijan encountered significant economic difficulties during the period from 1991 to 1995 due to the transitional phase and the Karabakh conflict, resulting in a considerable decline in macroeconomic indicators. During this period, GDP decreased by 70% and annual inflation reached 1000%. Although macroeconomic data have been stabilized with the comprehensive stabilization program signed with the IMF in 1995, it is inevitable that the Azerbaijani economy will be affected by global economic and political factors as well as local factors due to its dependence on oil and natural gas exports.

While previous academic research on Azerbaijan has predominantly focused on investigating the influence of fluctuations in oil prices on GDP and the real exchange rate (ER), the potential impact of other local and global economic and political risks on the real ER has been overlooked. It is worth noting that since the supply, demand, and prices of oil are influenced by global factors, the real ER of Azerbaijan is also susceptible to the impact of global factors.

Studies on the factors affecting the ER for Azerbaijan have mainly used VAR, causality and GARCH models, while asymmetric forecasting models have been neglected. The impact or intensity of the explanatory variables may vary during periods characterized by low, moderate, or high volatility of the real ER.

This research is anticipated to make two significant contributions to existing literature. Firstly, it will examine the influence of Global Political Risk (GPR) on Azerbaijan's real ER, in addition to the variables of oil prices, local foreign exchange reserves, and inflation. Secondly, the study will utilize quantile regression (QR) analysis to examine the asymmetric impact of the explanatory variables on the real ER.

The literature review will be presented in the second section, while the third section will outline the dataset and econometric analyses. The findings will be presented in the final section.

1. Literature Review

Azerbaijan's economy relies heavily on the export of oil and is therefore sensitive to fluctuations in oil prices. If the price of oil rises, it will have a positive impact on the

country's foreign trade balance and foreign exchange reserves, leading to an increase in the value of the national currency.

Studies conducted on countries that export oil have revealed a notable correlation between oil prices and ERs (Mohammadi and Jahan, 2012; Turhan, Hacıhasanoğlu & Soytaş, 2013). Hasanov (2010) examined the connection between oil prices and real ERs in Azerbaijan between 2000 and 2007, utilizing quarterly data. The results from VECM and Johansen co-integration test indicate the presence of a positive and significant tie between them. Zulfıgarov and Neuenkirch (2020) conducted a study on the connection between real ER and oil prices in Azerbaijan using quarterly data from 2002-2018. They found that an increase in oil prices leads to a decrease in the ER. Another study by Mukhtarov, Aliyev, and Zeynalov (2020) used monthly data from 2005-2019 to examine the relationship between oil prices and ERs in Azerbaijan, and found a significant negative relationship between the two variables. Agazade (2018) also studied the connection between the real ER and world real oil prices for Azerbaijan using monthly data from January 1995 to September 2017. The study found that the real ER is weakly supported and that the real ER is affected differently by changes in oil prices below and above a certain level (threshold value). Rahimli and Nazirov (2020) used quarterly data from 2001Q1 to 2020Q1 to investigate the relationship between oil prices and the real effective ER for Azerbaijan's economy. They found that a shock to oil prices causes significant changes in the real ER. Mukhtarov, Humbatova, Mammadli, and Hajiyev (2021) investigated the influence of oil price shocks on the ER in Azerbaijan using data from 1992 to 2019. The results from the SVAR method showed that a rise in oil prices affects the ER negatively. An increase in inflation can affect the ER through two channels: the increase in prices of domestic products, and an increase in interest rates. High interest rates will attract foreign investors to the country and hence decrease the ER. Studies by Pettinger (2017), Engel & Rogers (2001), and Kulkarni & Ishizaki (2002) support this notion.

Hasanov (2013) conducted an empirical study on the Dutch disease phenomenon in Azerbaijan using data from 2000 to 2007. The study found that the appreciation of the real ER was caused by rapid increases in non-tradable good prices. Meanwhile, Davudova (2020) examined the connection between GDP, CPI and the ER in Azerbaijan, from January 2015 to July 2020. The result from the dynamic VEC model showed that the real

ER is negatively influenced by CPI. Petkov (2017) analyzed the impact of productivity and inflation on the real ER for Azerbaijan for the period 1995-2013 using the Balassa and Samuelson hypotheses. The ARDL model's findings suggest that there exists a persistent relationship between the real ER and inflation.

According to Aizenman and Lee (2007), the international reserve positions of the country's central banks are important in two respects. The first is to promote an export-based economy by controlling the ER. The second is to be prudent or deterrent against external shocks which can cause foreign financial shortfalls. Empirical studies have found that international reserves have a positive effect on the real ER against external shocks (Aizenman and Riera-Crichton, 2008; Aizenman, Ho, Huynh, Saadaoui, & Uddin, 2023; Cabezas & De Gregorio, 2019; Şit & Karadağ, 2019).

Recent studies in literature have shown that geopolitical risks may influence the ER. The hypothesis that unexpected changes in variables will affect the ER has received wide coverage in literature (Benigno, Benigno, & Nistico, 2012; Caldara & Iacoviello, 2018; Frenkel, 1981; Hodrick, 1989; MacDonald & Taylor, 1992). Empirical studies show that especially unexpected GPR is an important determinant of the ER (Narayan, 2020, Salisu, Lasisi, & Olaniran, 2021). Salisu, Cunado and Gupta (2022) analyzed the effect GPR on ER volatility for BRICS countries using both historical and recent GPR data. Results from the GARCH-MIDAS-X model showed that ERs are more affected by recent GPR data. Hui (2020) examined the impact of GPR on the ER for 4 Asian countries. The results from the ARDL model show that an increase in GPR leads to a depreciation in the ER in all 4 countries. Since an increase in geopolitical risks will lead to uncertainty in economies, investors will favor foreign currency-denominated assets over domestic currency-denominated assets. Therefore, the ER will depreciate.

2. Data and Descriptive Statistics

In this study, we use monthly data. The data set for Azerbaijan covers the period from January 2013 to April 2021. The log difference of all variables has been taken. Data sources and descriptions are presented in table 1 and 2.

Table 1: Abbreviations

ABBREVIATION	VARIABLE	DATA SOURCES
RER	REAL ER	THE STATE STATISTICAL COMMITTEE OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN
OILP	OIL PRICE	US ENERGY INFORMATION ADMINISTRATION
RESV	INTERNATIONAL RESERVES	THE STATE STATISTICAL COMMITTEE OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN
CPI	CONSUMER PRICE INDEX	THE STATE STATISTICAL COMMITTEE OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN
GPR	GLOBAL POLITICAL RISK	HTTPS://WWW.MATTEOIACOVIELLO.COM/GPR.HTM

Table 2: Descriptive Statistics

Variable	Mean	Std.dev	Max	Min	Kurtosis	Skewness	J.B.
RER	-0.002	0.032	0.049	-0.1767	18.869	-3.406	1242.729*** (0.000)
OILP	-0.005	0.113	0.331	-0.633	11.589	-1.491	344.525*** (0.000)
RESV	-0.006	0.044	0.085	-0.219	9.991	-2.512	308.866*** (0.000)
CPI	0.004	0.007	0.044	-0.013	11.562	1.9933	371.689*** (0.000)
GPR	-0.001	0.512	1.327	-1.498	3.988	-0.106	4.263 (0.118)

Note: *, **, and *** denote for 10%, 5%, and 1%, respectively.

As table 2 shows, the real ER of Azerbaijan averages at (-0.002) with standard deviation (0.032). Oil prices has the highest standard deviation, followed by foreigner reserves and real ER. All variables except the inflation (CPI) have negative skewness. The normality assumption of all series, except for GPR, is rejected as indicated by the Jarque-Bera test.

3. Methodology

The present investigation employs a specification as outlined in recent studies conducted by Hasanov (2013) and Czech & Niftiyev (2021), to examine the impact of both local and global factors on the fluctuation of Azerbaijan's real ER. The model is expressed as follows:

$$RER_t = \alpha_0 + \sum_{i=1}^N \beta_i LF_{it} + \sum_{j=1}^M \delta_j GF_{jt} + \varepsilon_t \quad (1)$$

In this model, the indices i and j are used to represent local and global factors, respectively. The intercept and disturbance are denoted by α_0 and ε_t , respectively. Additionally, the sensitivity of Azerbaijan's real ER to the ith local factor is reflected by β_i , while δ_j denotes the sensitivity of Azerbaijan's real ER to the jth global factor.

The model we used utilizes the following variables:

RER_t , which represents the real ER of Azerbaijan at time t .

LF_{it} : which refers to the occurrence of the ith LF at time t .

GF_{jt} : which refers to the occurrence of the jth GF at time t .

In order to evaluate the impact of local and global factors, we employ the OLS, ordinary least square regression technique. Yet, it is crucial to mention that the OLS estimation can be vulnerable to the influence of outlying observations, particularly when analyzing financial data. Such problems tend to distort the robustness of OLS and render it more susceptible to outliers when data deviates from its mean or approaches its extreme values.

To address the limitations of OLS, we utilize the QR model developed by Koenker & Bassett (1978). This methodology has primarily been used in financial markets research to investigate dependence patterns and asymmetries (Baur, 2013; Zhu, Guo, You, & Xu, 2016). Unlike OLS, the QR is non-parametric and does not require extensive information about the distribution of $Y|x$ or its conditional variance. One of the basic advantages of this method is that it provides a comprehensive understanding of the conditional distribution, revealing how financial markets movements differ throughout the different states of the market. It also highlights any asymmetric dependence structures (Joo & Park, 2021).

The QR model by Koenker & Bassett (1978) is defined as follows:

$$Q_y\left(\frac{\tau}{x}\right) = x' \beta(\tau) \quad (2)$$

This model supposes the linear connection of x on y and $Q_y\left(\frac{\tau}{x}\right)$ represents the Y 's conditional quantile.

$$Q_y\left(\frac{\tau}{x}\right) = \inf \left\{ \frac{d}{F_y(d/x)} \geq \tau \right\} = \sum_k^t \beta_k(\tau) x_k \quad (3)$$

In this study, we use LF (foreign reserves, RESV, and inflation, CPI) and GF (oil price, OILP, and global geopolitical risk, GPR) as variables to capture the determinants impacting changes in the real ER. The conditional probability distribution of $Y|x$ is denoted by $F_y(d/x)$. We study the dynamics of the real ER changes across three phases- lower quantile level (0.1, 0.2, 0.3) that reflects the lowest changes in the real ER, medium quantile level (0.4, 0.5, 0.6) that reflect the moderate changes in the real ER, and upper quantile level (0.7, 0.8, 0.9) that reflects the highest changes in ER. Our analysis employs the quantile regression model where $\beta(\tau)$ represents the degree of dependence between x and the τth conditional quantile of y . $\beta(\tau)$'s values indicate whether the dependence structure is identical across quantiles or not. A higher value of $\beta(\tau)$ implies a stronger dependence structure, while a lower value of $\beta(\tau)$ implies a weaker dependence structure. Additionally, the structure of dependence indicates symmetry or asymmetry depending on similarity or dissimilarity for high and low quantiles (Koenker, 2005). Furthermore, the presence or absence of an exogenous variable in x indicates conditional or unconditional dependency.

Regression coefficients are obtained by minimizing the weighted absolute difference between y and x for a specific τ , as following:

$$\hat{\beta}(\tau) = \sum_{l=1}^n (\tau - 1_{\{y_l < x_l \beta(\tau)\}}) |Y_l - x_l' \beta(\tau)| \tag{4}$$

In Eq (4), the usual indicator function is defined by $1_{\{y_l < x_l \beta(\tau)\}}$.

4. Results

Table 3: Unit Root Test

	ADF	PP
RER	-7.105*** (0.000)	-6.926***(0.000)
OILP	-8.256*** (0.000)	-8.111*** (0.000)
RESV	-4.403*** (0.000)	-4.368*** (0.000)
CPI	-7.194*** (0.000)	-7.172*** (0.000)
GPR	-9.473*** (0.000)	-55.653*** (0.000)

Note: *, **, and *** denote for 10%, 5%, and 1%, respectively

The stationary characteristics of the series were assessed through the implementation of Phillips-Perron and the Augmented Dickey-Fuller tests, with the corresponding outcomes

presented in Table 3. All of the series were found to reject the null hypothesis according to the Unit Root tests.

Table 4 shows the estimation results of the OLS and QR. The OLS estimation results show that while oil prices and foreign reserves have a positive effect on Azerbaijan's real ER, inflation has a negative impact. However, global GPR has no effect on Azerbaijan's real ER.

Table 4: Estimation Results

	Q1	Q2	Q3	Q4	Q5
C	-0.020 (0.000)	-0.009 (0.001)	-0.005 (0.185)	-0.003 (0.240)	0.001 (0.539)
OILP	-0.082*** (0.001)	-0.060*** (0.000)	-0.049*** (0.001)	-0.043** (0.019)	-0.036* (0.096)
RESV	0.533** (0.020)	0.296*** (0.000)	0.257 (0.570)	0.143 (0.167)	0.106 (0.323)
CPI	-2.192*** (0.000)	-1.621** (0.013)	-1.077 (0.311)	-0.555 (0.294)	-0.594 (0.261)
GPR	0.015** (0.048)	0.006 (0.220)	0.001 (0.683)	-0.003 (0.925)	-0.002 (0.554)
	Q6	Q7	Q8	Q9	OLS
C	-0.002 (0.600)	-0.005 (0.271)	-0.006 (0.244)	-0.003 (0.624)	0.004 (0.125)
OILP	0.004 (0.1049)	0.010 (0.002)	0.014 (0.000)	0.020 (0.000)	-0.064*** (0.009)
RESV	-0.031 (0.162)	-0.018 (0.348)	-0.025 (0.272)	-0.053 (0.293)	0.297*** (0.000)
CPI	-0.028 (0.845)	-0.002 (0.981)	-0.109 (0.490)	-0.217 (0.418)	-1.299*** (0.000)
GPR	-0.490 (0.548)	0.021 (0.973)	0.152 (0.816)	0.880 (0.342)	0.002 (0.621)

Note: *, **, and *** denote for 10%, 5%, and 1%, respectively

The quantile regression provides us with more detailed results. The OILP impacts the real ER changes negatively across the lower quantiles (Q1, Q2, Q3) and the medium quantile level (Q4, Q5). Its impact had a stronger impact across lower quantiles, and it decreased across the medium quantile level as the ER changes increased. This outcome is consistent with what has been documented in the literature (Hasanov, 2013; Czech & Niftiyev, 2021). Regarding the foreign reserves, RESV impacts Azerbaijan real ER changes positively only during at the most lower quantiles (Q1 and Q2). This outcome is consistent with what has been documented in the literature (Lin & Wang, 2005; Kydland & Prescott, 1977). This

implies that it only has a significant impact only in extreme conditions. Inflation display a negative effect on the real ER and it's only significant in the most lower quantiles (Q1 and Q2). The global GPR is only positively significant in Q1.

Overall, the OILP and CPI impacts Azerbaijan real ER changes negatively while CPI and GPR affect it positively. We observe that all variables impact the real ER changes at the lower quantiles (Q1 and Q2) except for OILS its effect extend to the medium quantile level. This indicates that our selected local and global factors only affect the real ER changes when the ER performance is at its best – the lowest level of real ER changes. Furthermore, GPR only impacts Azerbaijan real ER changes at one level (Q1), this shows the resilience of Azerbaijan currency to tensions in the global geopolitical sphere.

Conclusion

While academic studies on Azerbaijan have mainly examined the impact of oil price changes on the real ER, the impact of other local and especially global political risk factors on the real ER has been neglected. Also, studies related to the variables impacting the ER for Azerbaijan have mainly used VAR, causality and GARCH models where asymmetry is neglected. However, the sign or strength of the effect of explanatory variables may differ in periods when the volatility of the real ER is low, normal and high and therefore, use of the quantile regression model will be appropriate that takes into account the asymmetry. Our study has attempted to fill this gap for Azerbaijan.

The findings from QR model demonstrated that the OILP impacts the real ER changes negatively across the lower quantiles (Q1, Q2, Q3) and the medium quantile level (Q4, Q5). The effect of the OILP coefficient decreases with higher quantiles. Regarding the foreign reserves, RESV impacts Azerbaijan real ER changes positively only during at the lowest quantiles (Q1 and Q2). Inflation has a negative effect on the real ER in the lowest quantiles (Q1 and Q2) and GPR is only positively significant in Q1. This implies that RESV, Inflation and GPR only have a significant impact in extreme conditions.

This indicates that our selected local and global factors only affect the real ER changes when the ER performance is at its best – the lowest level of real ER volatility. Furthermore, GPR only impacts Azerbaijan real ER changes at one level (Q1), this shows the resilience of Azerbaijan currency to tensions in the global geopolitical sphere.

References

- Ağazade, S. (2018). Reel Döviz Kuru ve Petrol Fiyatları İlişkisinde Asimetri: Azerbaycan Örneğinde Bir İnceleme. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 113-126.
- Aizenman, J., & Lee, J. (2007). International Reserves: Precautionary Versus Mercantilist Views, Theory and Evidence. *Open Economies Review*, 18, 191-214.
- Aizenman, J., & Riera-Crichton, D. (2008). Real ER And International Reserves in An Era of Growing Financial and Trade Integration. *The Review of Economics and Statistics*, 90(4), 812-815.
- Aizenman, J., Ho, S. H., Huynh, L. D. T., Saadaoui, J., & Uddin, G. S. (2023). *Real ER And International Reserves in the Era of Financial Integration* (No. W30891). National Bureau of Economic Research.
- Baur, D. G. (2013). The Structure and Degree of Dependence: A Quantile Regression Approach. *Journal of Banking & Finance*, 37(3), 786-798.
- Benigno, G., Benigno, P., & Nisticò, S. (2012). Risk, Monetary Policy, and the ER. *NBER Macroeconomics Annual*, 26(1), 247-309.
- Cabezas, L., & De Gregorio, J. (2019). Accumulation of Reserves in Emerging and Developing Countries: Mercantilism Versus Insurance. *Review of World Economics*, 155, 819-857.
- Caldara D, Iacoviello M. (2018). Measuring Geopolitical Risk. Board of Governors of the Federal Reserve Board Working Paper
- Czech, K., & Niftiyev, I. (2021). The Impact of Oil Price Shocks on Oil-Dependent Countries' Currencies: The Case of Azerbaijan and Kazakhstan. *Journal Of Risk and Financial Management*, 14(9), 431.
- Davudova, R. I. (2020). Investigation Of Unbalanced Open Economy System by Using Interval Mathematics for The Case of Azerbaijan Republic. In *10th International Conference on Theory and Application of Soft Computing, Computing with Words and Perceptions-ICSCCW-2019* (Pp. 565-572). Springer International Publishing.
- Engel, C., & Rogers, J. H. (2001). Deviations From Purchasing Power Parity: Causes and Welfare Costs. *Journal of International Economics*, 55(1), 29-57.
- Frenkel, J. A. (1981). The Collapse of Purchasing Power Parities During The 1970's. *European Economic Review*, 16(1), 145-165.
- Greene, W. H. (2018). *Econometric Analysis* (Eight Edition).
- Hacıhasanoğlu, E., & Soytas, U. (2013). Bileşik Öncü Gösterge ve Sektörel Endeksler Arasındaki İlişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(1).
- Hasanov, F. (2010). *The Impact of Real Effective ER On the Non-Oil Export: The Case of Azerbaijan*. University Library of Munich, Germany.
- Hasanov, F. (2013). Dutch Disease and The Azerbaijan Economy. *Communist and Post-Communist Studies*, 46(4), 463-480.

- Hasanov, Fakhri. "Dutch Disease and The Azerbaijan Economy." *Communist and Post-Communist Studies* 46.4 (2013): 463-480.
- Hodrick, R. J. (1989). Risk, Uncertainty, And Ers. *Journal of Monetary Economics*, 23(3), 433-459.
- Hui, H. C. (2022). The Long-Run Effects of Geopolitical Risk on Foreign Exchange Markets: Evidence from Some ASEAN Countries. *International Journal of Emerging Markets*, 17(6), 1543-1564.
- Iyke, B. N., Phan, D. H. B., & Narayan, P. K. (2022). ER Return Predictability in Times of Geopolitical Risk. *International Review of Financial Analysis*, 81, 102099.
- Koenker, R. (2005). *Quantile Regression* (Vol. 38). Cambridge University Press.
- Koenker, R., & Bassett Jr, G. (1978). Regression Quantiles. *Econometrica: Journal of The Econometric Society*, 33-50.
- Kulkarni, K. G., & Ishizaki, M. (2002). Purchasing Power Parity Theory Revisited: Recent Evidence from US Dollar and Japanese Yen. *Global Business Review*, 3(1), 53-61.
- Kydland, F.E. And E.C. Prescott, 1977. Rules Rather Than Discretion: The Inconsistency of Optimal Plans. *Journal of Political Economy*, 85(3): 473-491. Available At: <https://doi.org/10.1086/260580>.
- Li, C. W., Lim, S. O., Xia, W., Lee, H. H., Chan, L. C., Kuo, C. W., ... & Hung, M. C. (2016). Glycosylation and Stabilization of Programmed Death Ligand-1 Suppresses T-Cell Activity. *Nature Communications*, 7(1), 12632
- Lin, M.-Y. And J.-S. Wang, 2005. Foreign Exchange Reserves and Inflation: An Empirical Study of Five East Asia Economies. Taiwan: Aletheia University, Taiwan and National Chengchi University. Pp: 1-18.
- Macdonald, R., & Taylor, M. P. (1992). ER Economics: A Survey. *Staff Papers*, 39(1), 1-57.
- Mukhtarov, S., Humbatova, S., Mammadli, M., & Hajiyev, N. G. O. (2021). The Impact of Oil Price Shocks on National Income: Evidence from Azerbaijan. *Energies*, 14(6), 1695.
- Narayan, P. K. (2020). Has COVID-19 Changed ER Resistance to Shocks? *Asian Economics Letters*, 1(1).
- Petkov, B. (2017). Real Ers Determination: Purchasing Power Parity (PPP), And Balassa-Samuelson Hypothesis. *Journal of Eastern European and Central Asian Research (JEECAR)*, 4(1), 11-11.
- Pettinger, T. (2017). *Cracking Economics*. Cassell.
- Rahimli, N., & Nazirov, M. (2020). Impact Of Oil Price on Azerbaijan Economy: Relationship Between Oil Prices, Real Effective Ers and Real GDP. *ASERC Journal of Socio-Economics Studies*, 3(1), 37-45.
- Salisu, A. A., Cuñado, J., & Gupta, R. (2022). Geopolitical Risks and Historical ER Volatility of the BRICS. *International Review of Economics & Finance*, 77, 179-190.

- Salisu, A. A., Lasisi, L., & Olaniran, A. (2021). Do Epidemics and Pandemics Have Predictive Content for ER Movements? Evidence for Asian Economies. *Asian Economics Letters*, 2(3).
- Şit, M., & Karadağ, H. (2019). Döviz Kurunu Belirleyen Ekonomik Faktörler: Türkiye Ekonomisi İçin Ardl Sinir Testi Uygulaması. *International Journal of Economic & Administrative Studies*, 23, 151-168.
- Zhu, H., Guo, Y., You, W., & Xu, Y. (2016). The Heterogeneity Dependence Between Crude Oil Price Changes and Industry Stock Market Returns in China: Evidence from a Quantile Regression Approach. *Energy Economics*, 55, 30-41.
- Zulfigarov, F., & Neuenkirch, M. (2020). The Impact of Oil Price Changes on Selected Macroeconomic Indicators in Azerbaijan. *Economic Systems*, 44(4), 100814.

SEYAD Siyaset,
Ekonomi ve
Yönetim
Araştırmaları
Dergisi

Arabacı Alanı Mahallesi Mustafa Ocak Sokak No:9 D:2 Serdivan/Sakarya

+90 (532)769 5899

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/seyad>

e-posta: seyad@sakarya.edu.tr